J.H. ROSNY AÎNÉ

Fantastic Club

NAVIGATORII INFINITULUI

Fantastic Club

Lei 6,25

IN ACEEAȘI COLECȚIE
au mai apărut:

Romulus Bărbulescu, George Anania:
PARALELA–ENIGMĂ

Edgar R. Burroughs:
TĂRIMUL UITAT DE TIMP

André Maurois:
MAȘINA DE CITIT GÎNDURILE

Leonida Neamțu:
BLONDUL ÎMPOTRIVA UMBREI SALE

Voicu Bugariu:
SFERA

Mircea Opriță:
NOPȚILE MEMORIEI

Constantin Cubleșan:
IARBA CERULUI

Coperta: Reproducere
după o pictură
de Jacques Wyrs
(Franţa)

J. H. Rosny Aîné
LES NAVIGATEURS de l'INFINI
© Robert Borel-Rosny

Fantastic Club

J.H. ROSNY AÎNÉ

NAVIGATORII INFINITULUI

Traducere și postfață
de ION HOBANA

EDITURA ALBATROS

NAVIGATORII INFINITULUI

Totul e pregătit. Pereții *Stellarium*-ului din argin, sublimat de o transparență desăvîrșită, au o rezistență și o elasticitate care, pe vremuri, ar fi părut irealizabile și care îl fac, practic, indestructibil.

Un cîmp pseudo-gravitațional, în interiorul aparatului, va asigura ființelor și obiectelor un echilibru stabil.

Încăperile aflate la dispoziția noastră au o capacitate de trei sute de metri cubi; încărcătura de hidralium ne poate aproviziona cu oxigen timp de trei sute de zile; armurile noastre ermetice din argin ne vor permite să circulăm pe Marte ca pe Pămînt, respirația fiindu-ne asigurată de transformatori direcți sau pneumatici. De altfel, aparatele Siverol ne-ar putea scuti să respirăm timp de mai multe ore, prin acțiunea lor globulară și prin anestezia plămînilor.

În sfîrșit, provizia de alimente comprimate, cărora le putem reda volumul inițial, e asigurată pentru nouă luni.

În laborator se pot efectua toate analizele fizice, chimice și biologice; sîntem dotați cu puternice aparate de distrugere. Într-un cuvînt, propulsia, echilibrul pseudo-gravitațional, respirația normală, combustia artificială și hrana ne sînt asigurate pe trei anotimpuri. Socotind trei luni pentru a ajunge pe Marte și trei luni pentru a ne întoarce, ne vor ră-

mîne trei luni întregi pentru explorarea planetei, în cazul — cel mai puțin favorabil — în care nu vom găsi acolo nici o sursă de alimentare și de oxigen.

I

8 aprilie. Nava noastră înaintează în noaptea veșnică; razele soarelui ne-ar lovi fără cruțare, prin stratul de argin, dacă nu am avea aparate care atenuează, împrăștie sau suprimă lumina, după plac.

Viața noastră este la fel de searbădă ca aceea a prizonierilor; în spațiul mort, astrele nu sînt decît monotone puncte de foc; nu ne preocupă decît grijile mărunte de întreținere și supraveghere; tot ceea ce trebuie să facă aparatele pînă în momentul aterizării este riguros stabilit. Nici un obstacol, nimic care să ceară o schimbare de direcție; o viață interioară subordonată mașinăriei. Avem cărți, instrumente muzicale, jocuri; ne susține moralul spiritul de aventură, o speranță nemăsurată, deși slăbită de așteptare...

Viteza prodigioasă cu care ne mișcăm echivalează cu o supremă nemișcare. Tăcere adîncă: aparatele noastre — generatoare și transformatoare — nu fac zgomot; vibrațiile sînt de natură eterică. Astfel, nimic nu dă în vileag bolidul lansat în pustietățile interastrale...

21 aprilie. Zile nespus de uniforme. Discuții lipsite de vlagă. N-avem chef de lectură sau de muncă.

27 aprilie. Cronometrul meu arată ora 7 și 33 de minute. Tocmai am luat masa de prînz: extract de cafea, pîine și zahăr „reconstituite". Un mic supliment de oxigen ne-a dat poftă de mîncare și aproape ne-a înveselit. Îi privesc pe cei doi tovarăși ai mei cu un sentiment ciudat de reînnoire: pierdut în deșertul spațiului infinit, mă simt mai apropiat de ei decît de frații mei de sînge.

Antoine Lougre era probabil grav și în copilărie, dar gravitatea lui nu e tristă: ea are sclipiri de veselie, bucurii de cal tînăr care sforăie. Un cap paralelipipedic, lung ca al scandinavilor, dar cu șuvițe întunecate, ochi de culoarea afinelor, ten de nuanța pipei din spumă de mare, ușor înnegrită de întrebuințare. Înalt, cu gesturi lenețe; vorbirea, precisă ca o teoremă, corespunde naturii lui matematice.

Jean Gavial are o chică roșie ca o blană de vulpe; stele de aramă lucesc în ochii lui verzi-cenușii; tenul îi este alb ca brînza proaspătă, semănat cu pistrui palizi; gura senzuală și voioasă îi dă un aer surîzător. E un tip concret, vag artist, care urăște metafizica și matematicile transcendente, dar e un magician al experimentului, un vizionar al infinitezimalului. Acest dușman al calculului diferențial și integral execută, fulgerător, calcule mintale extraordinare: cifrele îi apar ca niște semne fosforescente.

Eu, Jacques Laverande, muritor mai degrabă distrat, cavaler al fanteziei, ascund un temperament neguros sub o aparență tropicală: păr, ochi și barbă ce par să fi crescut, negre ca lignitul, în vreo Mauritanie oarecare, piele ca de scorțișoară, palidă, nas de pirat tuareg...

Afinitățile elective care ne-au unit, din anii de liceu, mențin o prietenie discretă, dar neclintită.

Antoine mormăie pentru a suta oară:

— Poate că numai Pămîntul a produs Viață... și atunci...

— Atunci Soarele, Luna și stelele au fost, într-adevăr, create pentru el, rînjește Jean. Eroare! Există viață acolo!

— Există chiar și aici! spun arătînd spre spațiul înconjurător.

Antoine izbucnește în rîsul său neguros:

— Da, știu... nesfîrșita Coexistență! Dar este asta, oare, viața?

— Cred în ea ca în propria-mi viață.

— Și crezi că e conștientă?

— Inconștientă și conștientă... Toate inconștientele și toate conștientele... și printre ele conștiințe față de care a noastră nu înseamnă poate mai mult decît conștiința unui crab.

— Mulțumesc pentru crab! zise Jean. L-am admirat în copilărie și l-am stimat întotdeauna.

— Cincizeci de expediții lunare n-au dat nici un rezultat! reluă Antoine.

— Poate că n-au căutat bine și, de asemenea, poate că viața de acolo nu e comparabilă cu a noastră.

— N-ar trebui să fie de necomparat! bombăni Antoine, cam prost dispus. Luna conține aceleași elemente primitive ca și Pămîntul. Evoluția ei a fost mai rapidă, dar analoagă: un șoarece crește, trăiește și dispare mai repede decît un rinocer... A fost un timp cînd Luna avea mări, lacuri, rîuri, cînd se scălda în azot și oxigen. Nu știm asta cu certitudine?

— Sînt lucruri care se petreceau cu miliarde de milenii în urmă! În vremea aceea, o lume fosilă asemănătoare cu a noastră trebuie să fi dispărut cu totul.

— Schelete s-au găsit, dar nu și urme.

— Dispută inutilă! De altfel, evoluția lui Marte trebuie să semene mai mult cu cea a Pămîntului.

— Cine o contestă? zise Antoine. Tocmai de asta merg acolo.

— Te autocalomniezi! i-o întoarse Jean. Mergi acolo fiindcă ai o imaginație sportivă. Îți place să fii, alături de noi, primul om care a „aterizat" pe Marte. Și asta e foarte bine! Ne felicităm că sîntem călăuziți de spiritul de aventură — precum odinioară acei bieți oameni de pe caravele.

Zile după zile, mai lente, mai monotone, în abisurile negre, în misterul veșnic. Spațiul! Nu știm despre el mai mult decît știau cei care au crezut în vid, sau cei care au inventat lumi cu patru, cinci, șase,

cu n dimensiuni; mai mult decît Eleatul*, decît Descartes, decît Leibniz, sau decît Arénaut al nostru, cuceritor al Interstelarului.

Într-o dimineaţă, Antoine, care este puţin hipermetrop, spuse:

— Marte încetează să mai fie o stea!

În deplina monotonie a vieţii noastre, e aproape un Eveniment. De acum înainte, în fiecare dimineaţă, căutam cu aviditate să ne dăm seama de mărimea lui Marte. Curînd, aspectul planetei se precizează. Văzută cu ochiul liber, e o lună minusculă, aproape un punct în comparaţie cu satelitul nostru şi totuşi evident de formă rotundă. La fiecare trei sau patru zile, avem impresia că a mai crescut şi iată că diametrul lui Marte atinge o cincime din diametrul Selenei.

Acum e o nostimă lună mică, roşiatică.

— Parc-ar fi un mic ceas de damă, comparat cu un cronometru mare, spune Jean.

Micul ceas de damă devine o soră geamănă a Lunii, de un roşu pal. Crescînd mereu, Marte apare acum mult mai mare decît Soarele sau Luna; prin telescop, distingem trăsături precise ale suprafeţei: lanţuri de munţi, cîmpii întinse, suprafeţe lustruite care ar putea fi apă sau gheaţă, zone albe, probabil acoperite de zăpadă . . .

Văzut cu ochiul liber, e un glob colosal, o lună de douăzeci de ori, apoi de cincizeci de ori, apoi de o sută de ori mai vastă decît astrul selenar.

Pe măsură ce ne apropiem, acest astru pare mai puţin luminos. La început asemănător unui disc de aramă şlefuit, el păleşte, capătă un aspect aproape mat; curînd, substanţa lui apare ca un amestec de metal şi pămînt ars, în care domină culoarea roşie, dar apar şi pete multicolore . . . Cele două luni ale lui Marte galopează fără oprire.

---

* Filozoful idealist grec Zenon din Elea (născut între 490—485 î.e.n) nega existenţa obiectivă a spaţiului (n.t.).

1 iunie. Nu mai există astru. Marte a devenit o lume, îndepărtată încă, dar ochiul distinge înfățișarea neclară a munților, a cîmpiilor, a văilor întinse, pe care viteza vertiginoasă a navei noastre le transformă, le mărește fără încetare.

Momentul decisiv e aproape. Sîntem pregătiți: l-am întors demult pe *Stellarium* cu baza spre sol. Jean supraveghează reducerea puterii motorului; dozăm viteza căderii noastre cu ajutorul unui cîmp gravitațional antagonist și orologiile noastre timp-spațiu ne informează cu o exactitate minuțioasă asupra duratelor, ca și a distanțelor.

Trebuie să atingem planeta Marte cu o viteză nulă. Dacă nu se ivește vreo pană, aterizarea va fi o nimica toată, cel mult am putea simți o ușoară zdruncinătură cînd vom fi la o mică distanță de sol, dar curînd e limpede că nu va fi nimic; reglajul e perfect, viteza neînsemnată și, cînd sîntem chiar lîngă sol, nu se mai simte: ne așezăm lin, aparatul nostru încetează să mai opună rezistență gravitației marțiene.

II

Am coborît aproape de Ecuator, într-o vale largă, între coline înalte, aproape ca niște munți. Nu sperăm să găsim apă; cu lunetele noastre n-am descoperit nici rîuri, nici lacuri, nici măcar o băltoacă sau o gîrlă; cel mult cîteva sclipiri, către poli, dar, fiind siguri că acolo trebuie să domnească un frig strașnic, un frig „congelant", am preferat să aterizăm aici, amînînd pentru mai tîrziu o verificare ușor de efectuat: mașinii noastre i-ar trebui mai puțin de o oră ca să facă înconjurul planetei.

— Mă simt prea ușor! mormăi Jean, după o scurtă tăcere.

— Ca și mine! zise Antoine.

— Ca și mine! am adăugat. Cred că aș sări peste ziduri de zece metri! . . .

— Precum leii și tigrii, dar senzația nu-i plăcută; ne vom adapta mai tîrziu; să intensificăm puțin cîmpul nostru gravitațional.

Prin pereții transparenți ai aparatului, examinăm peisajul cu ochiul liber, sau cu lunetele. Solul arid, tare ca piatra, de un roșu murdar, are o înfățișare sinistră.

— Am văzut că această vale urmează culmilor și munților și că e astfel orientată ca să primească apa printr-o rețea de viroage, spuse Antoine. Pe deasupra, temperatura ar trebui să fie aici mult mai favorabilă existenței lichidului, decît înspre poli.

— Da, ar trebui să fie. Dar am crezut noi, într-adevăr, că vom găsi apă limpede? Cel mult vapori! . . . În orice caz, dacă nu descoperim vegetale în această zonă și în alte regiuni situate favorabil, vom putea conchide că Marte este acum mai steril decît deșerturile noastre!

— Tot astfel ar fi rațional și războinicul legendar, care a pierit la asediul Milanului.

— Ei, acesta-i fondul subtil al raționamentelor științifice! reluă Antoine. Dar priviți!

Am privit în direcția indicată de brațul său și am zărit niște structuri ciudate. Prin culoare, abia se deosebeau de sol, care era roșu, sau mai degrabă roșcat; doar forma lor făcea să poată fi zărite. După cîteva minute, am numărat patru tipuri.

Primul avea un fel de curele în zigzag: la fiecare unghi era un fel de nod. Întreaga alcătuire era turtită pe sol; lățimea curelelor era de două, trei ori cît grosimea lor, care nu părea să depășească doi, trei centimetri.

Figurile celui de-al doilea tip formau spirale cu linii ondulate neregulat, cu un mare nod în centru. Erau și ele lipite de sol, cu foarte puțin mai groase decît formele în zigzag.

Al treilea tip părea o varietate mai complexă a celui dintîi: dintr-un nod destul de mare țîșnea o serie de linii în zigzag, dar nu se vedeau noduri secundare.

— Parc-ar fi o caracatiță foarte turtită, cu tentaculele în zigzag! observă Jean.

— Și fără ochi! am adăugat eu.

— Dar ce semnificație are? se întrebă Antoine. Să fie o ciudățenie minerală, vegetație, un fel de animalitate imobilă? ... În definitiv, nu constatăm nici o mișcare.

— Nici una! confirmă Jean, cu obiectivul lunetei sale fixat asupra bizarelor figuri. Să ne apropiem!

Ne-am apropiat și ne-am putut da seama că suprafața structurilor era acoperită în parte de un amestec de bule semitransparente și de un fel de mucegai multicolor, în care domina roșul închis.

— Totuși, seamănă mai mult cu vegetalele, conchise Antoine.

Această concluzie fu confirmată curînd de apariția altor forme zigzagate, cu tentacule radiale și spiraloide, unele avînd lungimi destul de mari: cinci, zece, douăzeci de metri.

— Să facem o scurtă plimbare în căutarea himerică a apei, propuse Jean.

Am pus aparatul în mișcare, foarte încet, abia cu cincisprezece kilometri pe oră, cu opriri frecvente, dar n-am descoperit apă. O excursie mai grăbită, în susul văii, n-a dat un rezultat mai bun. Nimic decît piatra, tristețea apăsătoare a peisajelor lunare, întreruptă de pseudo-vegetații, din ce în ce mai rare.

La întoarcere, am făcut o descoperire interesantă: într-un loc unde pseudo-vegetațiile erau abundente, Jean ne arătă corpuri în mișcare. Aceste corpuri erau de asemenea turtite, de culoare portocalie, cu pete albastre sau violete; am observat imediat că aveau prelungiri în formă de curele, labe

sau pseudo-labe, pe care păreau că mai curînd alunecă, decît merg.

Ceea ce ţinea loc de corp avea contururi atît de neregulate, încît aceste fiinţe ne părură informe. De fapt, suprafaţa le era acoperită cu muşchi, cu foarte mulţi pori, cute, şanţuri, umflături. Coborînd şi mai mult în vale, am zărit îndată altele, cu formă puţin deosebită şi colorate diferit, toate remarcabile prin structurile lor confuze şi turtite, prin suprafeţele acoperite cu muşchi, uneori spongioase. Am numărat cel puţin douăsprezece specii diferite. Două dintre aceste fiinţe atingeau o lungime de o sută de picioare. Era imposibil să-ţi dai seama dacă aveau organe sau un cap, dar toate aveau prelungiri în formă de curele care serveau drept labe.

— Labele-curele sînt dispuse foarte puţin simetric, zise Jean. Capul trebuie să fie ceea ce precede restul, cînd aceste fiinţe se mişcă.

— Ceea ce precede seamănă destul de bine cu un ciorchine al nu ştiu căror fructe acoperite de muşchi sau spongioase. Dacă este capul, e compus din compartimente distincte, deşi sudate între ele. Nu văd nimic care să evoce ideea de simţuri, nimic care să semene pe departe a ochi, a urechi, a nas ... Nu văd gura, dacă nu cumva există una printre cavităţile întredeschise în muşchi, sau în burete. Fiinţele care se opresc lîngă pseudo-plante nu par să le consume ...

— Apa nu se arată încă!

— Poate că e subterană, dacă nu cumva aceste vietăţi n-au nevoie de apă!

— E timpul să ne ocupăm de compoziţia, presiunea şi starea higrometrică a atmosferei.

Avînd sarcina efectuării acestei operaţiuni, m-am dus în camera îngustă destinată comunicării cu lumea exterioară. Acolo se pătrundea printr-o uşiţă care, odată închisă, făcea imposibilă orice comunicare cu atmosfera celorlalte camere. Atunci, aparatele verificatoare erau puse în contact cu mediul

înconjurător. Terminînd această operaţiune preliminară, am apăsat pe un comutator şi imediat am constatat că presiunea atmosferică atingea aproape nouă centimetri, iar temperatura plus cinci grade şi jumătate; starea higrometrică înregistra valori mai scăzute, dar indica, în mod clar, prezenţa vaporilor de apă.

Cînd am comunicat prietenilor mei aceste rezultate, Antoine a exclamat:

— Ai spus, într-adevăr, *plus* cinci grade şi jumătate?

— 278 grade şi jumătate — absolute.

— Imposibil! Nu mă aşteptam la mai mult de *minus* cinci grade... Şi presiunea mă uimeşte. Cît despre vaporii de apă, analiza corespunde.

— Corespunzător sau nu, posibil sau imposibil, totul este aşa cum v-am spus.

— Atunci, există aici un mister... două mistere...

— Zece mistere! zeflemisi Jean. Şi aceste mistere zac probabil în atmosfera marţiană, mai aptă decît a noastră să împiedice pierderea căldurii. Deci, să analizăm această atmosferă.

Peste o jumătate de oră, analiza, sumară, era terminată. Proporţia de oxigen era surprinzătoare: aproape două şeptimi din fluidul analizat; apoi, o treime azot, o cantitate minimă dintr-un gaz necunoscut, a zecea mia parte gaz carbonic, diverse substanţe în cantităţi foarte reduse, uneori doar urme.

— E, totuşi, aproape ca la noi, spuse Antoine, liniştit.

— Şi misterul începe să se dezlege. Pariez că acest gaz necunoscut limitează pierderea de căldură.

— Vom vedea. Pînă atunci, există destul oxigen ca să putem circula, prevăzuţi cu condensatoarele noastre, şi ca să reînnoim la nesfîrşit provizia *Stellarium*-ului.

— Dacă am face o primă explorare?

— Se înserează, obiectă Antoine. Evident, ne e uşor să ajungem în zone luminoase, dar sînt curios să văd noaptea marţiană.

În aerul rarefiat, crepusculul trebuia să fie mai scurt încă decît în regiunile tropicale ale Pămîntului nostru. Departe, spre apus, Soarele se prăbuşea la orizont; el dăinuise o clipă suspendat între doi munţi şi, imediat după ce dispăru, stelele sclipiră pe un cer de o neasemuită limpezime. Era spectacolul pe care îl văzusem, de fapt, în zilele călătoriei noastre, dar, pe acest tărîm îndepărtat, el îi provocă lui Jean o efemeră criză poetică, o revărsare de epitete şi, parcă, recitarea cîtorva versuri.

Tocmai voiam să aprindem lumina, cînd am fost izbiţi de un fenomen extraordinar. În orice parte ne întorceam, observam reţele fosforescente — fosforescenţă atît de palidă, încît nu ascundea stelele — cu nuanţe superbe.

Aceste reţele alcătuiau coloane luminoase — orizontale, verticale, oblice — adesea încrucişate, ale căror culori nu coborau în spectru mai jos de galben, urcînd pînă la violet. Înăuntrul lor circulau formaţiuni luminoase, de nuanţe variabile, compuse din filamente înlănţuite într-un mod ciudat. Aceste formaţiuni, puţin mai strălucitoare decît coloanele, nu ne împiedicau, nici ele, să zărim stelele, chiar şi pe cele care nu erau de primă mărime.

— Cam aceeaşi intensitate ca a Căii Lactee, remarcă Antoine.

Totuşi, Calea Lactee se vedea mai puţin clar, privită prin coloane, decît prin interstiţiile reţelelor fosforescente.

După cîtva timp, ne-am convins că formaţiunile luminoase circulau cu o mare libertate de mişcare, accelerînd, încetinindu-şi mersul, oprindu-se sau întorcîndu-se. Ele păreau că străpung coloanele şi puteau atinge viteze mari: pînă la doisprezece kilo-

metri pe minut. Formațiunile violete erau cele mai rapide.

— Oare sînt vii? mormăi Jean.

— Greu de crezut! răspunse Antoine. Dar nu imposibil!

Rar, unele formațiuni părăseau coloanele și pătrundeau în spațiul întunecat, unde mersul lor se încetinea, unde mișcarea lor devenea mai capricioasă.

— Da, seamănă teribil cu manifestările vieții, reluă Jean. Totuși, nu îndrăznesc să cred...

— E inutil să credem. Să ne mărginim să ținem seama de real și de posibil. Asta *poate fi* viață. În acest caz, ce enigmă!

— Viață eterică, viață nebulară?

— Emanație a planetei, în orice caz, căci n-am văzut nimic asemănător în spațiile interplanetare și care să țină atît de Eter, cît și de Nebula.

Am observat, apoi, fenomenul cu lunetele și, dacă fosforescența coloanelor părea să fie invariabilă, cea a formațiunilor mișcătoare varia în mod atît de armonios, încît ai fi zis că e o simfonie luminoasă.

Curînd am observat o nouă particularitate: cînd mai multe coloane se izbeau de *Stellarium*, fosforescența lor înceta, începînd de la peretele întîlnit, pentru a reapărea la suprafața peretelui opus; de altfel, segmentele comunicau prin coloane subțiate ce înconjurau adăpostul nostru. Coloanele fiind drepte, sau atît de puțin curbe, încît nu ne dădeam seama de asta, trebuia să admitem că joncțiunea se făcuse după sosirea noastră. Pentru a ne convinge, l-am deplasat pe *Stellarium*, rupînd astfel mai multe coloane. Cele pe care le lăsam în urmă se refăceau foarte repede, celor care rămîneau în contact cu adăpostul nostru le trebuia oarecare timp ca să stabilească legătura.

Cît despre formațiunile vii (?), oriunde se pro-

ducea o ruptură, ele erau proiectate în spațiul întunecat.

Unele întîrziau cîtva timp acolo, altele se lipeau de o coloană, sau de segmentele coloanelor atinse de *Stellarium*.

— Fantastic! exclamă Antoine. Dacă nu sînt organisme, nu sînt nici corpuri asemănătoare meteorilor noștri și mai puțin încă mineralelor solide sau lichide!

— Optez, în mod deliberat, pentru viață! declară Jean. Locuitorii lui Marte, cu care speram să facem un schimb de adevăruri fundamentale, aparțin unor planuri de existență care, probabil, nu permit nici o comunicare intelectuală.

— E de văzut! am intervenit eu. În primul rînd, există poate și alte forme; apoi, ce știm noi despre posibilitățile acestora? De ce n-ar exista, între ele și noi, analogii cel puțin abstracte? De vreme ce trăiesc...

Antoine mă întrerupse:

— Vom visa mai tîrziu. Aș vrea, dacă se poate, să stabilim etape de observații.

— Una n-o împiedică pe cealaltă! am ripostat eu. Continui să privesc și, tot privind, mă întreb dacă Marte nu e mai complex decît Pămîntul — într-un sens, mai evoluat — și dacă nu există pe undeva un al treilea plan de viață.

— Aș fi încîntat! Dar iată că de pe acum se schițează un clasament... vai, cel mai rudimentar posibil. Ați remarcat că formațiunile au părți mai pale, care formează un fel de vacuole în masa lor. Or, observ că mișcările formațiunilor par cu atît mai rapide și mai precise, schimbările de direcție cu atît mai bine executate, cu cît vacuolele sînt mai numeroase. Comparați-le pe cele care au cinci sau șase vacuole, cu cele care n-au decît una sau două: contrastul este izbitor.

Era exact. „Formațiunile" cu mai multe vacuole atingeau viteze de trei pînă la șapte sute de kilo-

metri pe oră, pe cînd formațiunile cu una sau două vacuole abia atingeau o zecime a acestor viteze.

Aproape peste tot, anumite formațiuni se opreau: am observat că, în timpul opririi, raze foarte subțiri uneau formațiunile care aveau același număr de vacuole. Intensitatea razelor nu era stabilă: creștea și descreștea, fără să putem descoperi vreun ritm. Imediat ce formațiunile se puneau în mișcare, razele se rupeau.

— Știți ce? exclamă Antoine. Variațiile razelor exprimă schimbări spontane... ele vorbesc probabil un limbaj în care vibrații infinitezimale înlocuiesc *în mod analog* undele noastre sonore!

— Deci, zise Jean, tu nu te mai îndoiești că aceste formațiuni sînt înzestrate cu viață, deși nu se aseamănă cu nimic din tot ce au imaginat cei mai imaginativi dintre savanții și artiștii noștri!

Am mai privit cîtva timp straniul spectacol, fără a descoperi nimic care să adauge ceva la ceea ce constatasem, apoi am aprins lumina, formațiunile devenind astfel invizibile, și am luat masa de seară.

Dacă totul se va petrece ca astăzi, nu vom vedea manifestările acestor existențe decît în timpul nopții.

III

— Ce-o să facem acum? întrebă Jean, după terminarea mesei.

— Dacă vrei să cunoști părerea mea, i-am răspuns, aș dori să ne îndreptăm spre zonele în care e ziuă.

— În speranța că vom întîlni organisme mai asemănătoare alor noastre?

— Da. De altfel, cele pe care le-am văzut în timpul zilei erau mult mai apropiate de noi decît aceste formațiuni luminoase.

— Dacă am analiza întîi mai minuțios atmosfera? propuse Antoine.

Am regăsit, desigur, elementele pe care ni le revelase analiza sumară, dar fluidul necunoscut nu putea fi clasat: părea extrem de complex.

Carbonul și azotul cuprindeau izotopi, astfel încît greutatea atomică a carbonului atingea 12,4, în timp ce greutatea atomică a azotului cobora la 13,7. Se mai aflau, în cantitate foarte mică, argon, neon etc.

După cum am mai spus, proporția oxigenului era surprinzătoare.

— Prezența azotului și a gazului carbonic face posibilă existența unor organisme alcătuite aproape la fel ca organismele terestre, observă Antoine.

— Și izotopii? exclamă Jean. Treacă-meargă pentru azot, cu bunăvoință. Dar carbonul mă șochează și chiar mă scandalizează; el, atît de fidel heliului pe Pămînt, să-și adauge aici alți atomi! E de neconceput!

— Aici e cheia! Intuiesc că un carbon compus astfel poate acționa altfel decît al nostru, într-o lume însuflețită! Să nu ne mirăm deci dacă vom constata diferențe mari între fauna-flora noastră și fauna-flora marțiană.

— Adaogă la asta influențele fizice: densitatea lui Marte, intensitatea gravitației, temperatura, durata anotimpurilor...

— Sînteți obosiți? întrebă Jean. Dacă nu, am putea porni spre regiunile luminate.

— Cronometrul meu arată că e ora somnului, răspunse Antoine. Deoarece nimic nu ne grăbește, să mai aruncăm o privire formațiunilor aeriene și să facem o plimbare după ce vom dormi. E mai bine să procedăm după tipic.

Neavînd nici un motiv serios ca să insiste, Jean acceptă disciplina odihnei. Timp de o jumătate de ceas am mai privit formațiunile aeriene, ceea ce ne-a permis să le clasăm mai bine și ne-a întărit în convingerea că era vorba, într-adevăr, de manifes-

tări vitale de o natură cu mult mai subtilă decît cele mai subtile manifestări terestre.

Apoi ne-am culcat şi am dormit pînă în zorii marţieni, care-au venit după acelaşi număr de ore la care ar fi venit acolo, departe, la o latitudine asemănătoare.

Cînd m-am trezit, Jean făcea cafeaua de dimineaţă, a cărei aromă stîrnea, de două ori pe zi, visele pelerinajului meu. Pîinea caldă, *redilatată*, era tot atît de proaspătă ca şi cum ar fi fost scoasă atunci din cuptor; împreună cu vitaminele, cu zahărul condensat, cu untul, ea devenea un aliment perfect.

Bucătar prin vocaţie, Jean ne oferi o cafea fără cusur şi tartine savuroase.

— Doamne sfinte! exclamă Antoine, care era cel mai gurmand dintre noi. Să onorăm această gustare de dimineaţă!

— Să mai crezi că sîntem încă muritori, noi, care ne bem cafeaua pe altă planetă!

— Mi se pare şi mai uimitor că am băut-o în spaţiile interplanetare! am replicat. Aici ne găsim, oricum, într-o lume omoloagă cu a noastră.

— Am invadat locuinţa vecinului... Pînă în prezent, ea nu pare prea confortabilă. Să ne pregătim de ieşire.

— Dar mai întîi să consultăm păsările.

Aveam şase: două vrăbii, un cintezoi şi trei canari, care, ca şi noi, suportaseră bine călătoria.

Luînd colivia cintezoiului, Antoine o introduse în cămăruţa care comunica, după dorinţă, cu exteriorul. O mică pompă aspiro-respingătoare trebuia să condenseze aerul marţian. După ce-am isprăvit micul dejun şi ne-am îmbrăcat, am constatat că cintezoiul n-avusese nimic de suferit.

— Trebuia să ne aşteptăm la asta! zise Jean.

— Oarecum. Dar acţiunea gazului necunoscut putea fi nocivă. Se pare că nu e. Vom lua, totuşi, cîteva măsuri de precauţie.

Zece minute mai tîrziu, echipaţi cu respiratorul

obișnuit, cu condensatorul, cu arme și instrumente, am pus piciorul pe solul planetei, pe care mergeam cu atîta ușurință de parcă ni s-ar fi triplat forțele. Datorită condensatorului, respiram fără greutate.

— Îngăduiți-mi o mică manifestare de entuziasm! exclamă Jean, împungînd văzduhul cu pioletul.

Exclamația lui ne produse o impresie deosebit de plăcută: ne așteptam ca în acest aer rarefiat să nu putem vorbi sau auzi decît cu foarte mare greutate — și iată că, datorită unei cauze necunoscute, atmosfera conducea sunetul destul de bine.

Văzduhul era de o limpezime desăvîrșită. Organismele foiau, unele nemișcate, ca plantele noastre, altele mobile, ca animalele noastre, cele mai iuți ca pitonii, cele mai încete ca melcii. Nici unul nu părea strict simetric și, totuși, nu semănau deloc cu radiatele noastre*.

— În definitiv, cîte labe au, dacă aceste curele, care capătă mereu alte forme, sînt labe?

— În tot cazul, se pare că țin loc de labe.

— Acești... zoomorfi se servesc de ele pentru a se mișca și totuși alunecarea lor seamănă și cu o reptație.

— Una, două... trei, patru... opt! Oare au opt labe?

— Da, însă... ah! iată o a noua, care nu apare decît din cînd în cînd.

Mișcările apendicelor erau bizare: cînd încolăcite, cînd în zigzag, cînd mai mult sau mai puțin elicoidale, aceste pseudo-membre se arătau foarte schimbătoare.

— Trebuie să întoarcem cîteva pe partea cealaltă, dacă e posibil! am spus eu.

— Hai s-o facem! răspunse Jean, apropiindu-se de un organism lung cam cît un șoarece și care circula ca un tartigrad.

---

* Autorul se referă la celenterate — hidra, mărgeanul etc. — animale cu simetrie radială (n.t.).

Şi cu o mişcare precisă a pioletului, îl întoarse pe partea cealaltă, în timp ce animalul se învălui într-un halou fosforescent, care se stinse după cîteva secunde, şi îşi agita de zor apendicele, încercînd să-şi reia poziţia naturală.

— Această fluorescenţă e interesantă! mormăi Antoine.

— Nouă labe! anunţă Jean.

— Exact.

— Să vedem! Apendicele sînt fixate cîte trei, fiecare serie de trei formînd o curbă uşoară.

— E adevărat — şi poate cu totul caracteristic!

— Foarte caracteristic, deoarece...

Antoine se opri, ezitînd. Înainte să reînceapă, noi făcusem aceeaşi observaţie ca şi el: *cele trei serii erau separate prin două şanţuri foarte distincte* care delimitau trei zone.

— Abia îndrăznesc să cred, zise Antoine, că în loc să fie radiate sau bilaterale, aceste fiinţe sînt ternare.

— Să verificăm.

Jean întoarse alte două organisme de mărimi şi forme diferite. Ca şi primul, ele se învăluiră în haloul fluorescent şi ne arătară două şanţuri şi nouă apendice dispuse cîte trei.

— Toate sînt ternare, ca şi cum dualitatea celei mai mari părţi a speciilor terestre ar fi reprezentată aici printr-o trinitate.

— Dar dacă acestea sînt fiinţele inferioare?

Am pîndit organismele agile. Vizibil conştiente de prezenţa noastră, cînd încercam să ne apropiem de ele, se-ndepărtau.

Pînă la urmă, am reuşit să încolţim un zoomorf destul de mare, într-o scobitură a solului, şi Jean se pregăti să-l întoarcă pe partea cealaltă; se formă un mare halou violet; scoţînd un strigăt de surpriză, Jean scăpă pioletul.

— Drace! exclamă el, pipăindu-se. Şi cum îl priveam îngrijoraţi, continuă: Nimic grav — dar ce

senzație ciudată!... Un frig intens, un fel de iradiere care te pătrunde pînă-n oase... Nu seamănă cu nimic din ceea ce cunosc!... În orice caz, aceste lighioane — dacă le putem numi astfel — știu să se apere. Chiar și cu tardigradele simțisem ceva, dar foarte ușor!

— Îmi spuneam eu că această fluorescență trebuie luată în seamă! mormăi Antoine.

Îndreptîndu-ne spre prietenul nostru, deschisesem o breșă prin care animalul marțian evadă.

— Aventura putea să se sfîrșească mai prost! am spus. Haloul coloșilor trebuie să fie mortal.

— Cel puțin foarte periculos. În general, această planetă nu e lipsită de caracter!

— Și n-am văzut încă nimic... Cum sînt construite aceste făpturi? Și din ce? Dacă sînt din oxigen, din hidrogen, din cărbune, din azot, viața lor ar putea fi omoloagă cu viața terestră. Dar dacă sînt făcute din altceva, hiatusul se mărește...

— Analiza chimică va fi relativ ușor de efectuat, dar pentru organe ea poate fi extrem de complexă.

— Să începem cu începutul, conchise Jean, care captură o creatură de mici dimensiuni.

Ne-am îndreptat către *Stellarium*, de care nu ne îndepărtasem mai mult de cinci sute de metri.

Antoine rămăsese pe gînduri:

— Or fi existînd aici ființe în stare să ne atace nava? murmură el, cînd am ajuns în fața aparatului.

— Nici una dintre cele pe care le-am văzut! afirmă Jean.

— Imaginați-vă coloși de talia diplodocilor*, sau a balenelor noastre. Haloul lor imens n-ar avea influență asupra pereților? Sau, pur și simplu, n-ar radia prin ei o energie capabilă să omoare un om?

— Avem cu ce le răspunde: radiații și explozive!

— Da, însă... surprizele?

---

* Reptile dinosauriene lungi de peste 25 m (fosile, (n.t.).

Şi chiar în timp ce vorbea, Jean tresări, întinzînd braţul către răsăritul marţian.

Ipoteza lui Antoine se dovedi o realitate formidabilă.

La o distanţă de trei sute de metri, apăruse o creatură înspăimîntătoare şi colosală, de talia iguanodonului*, a leviatanului biblic, a caşaloţilor. Turtită, ca toate structurile din regnul său, se ridica totuşi la un metru de sol, datorită mărimii sale.

— Cam patruzeci de metri lungime şi cincisprezece lăţime, am murmurat.

— Să intrăm! zise Antoine, evident îngrijorat.

Aflaţi la adăpost, în *Stellarium,* am examinat monstrul cu lunetele noastre.

— Poate că ar fi prudent să ne ridicăm puţin în aer, am sugerat eu.

— Să aşteptăm! răspunse Antoine.

Deoarece colosul stătea nemişcat, am avut timp să analizăm detaliile formei sale, „forma sa informă", cum spunea Jean; ea ne-a părut, afară de cîteva amănunte, la fel cu a celorlalte organisme, dar gigantismul zoomorfului îl făcea să pară mai hidos.

— Adevărul este că nu ştim încă să deosebim între ele aceste structuri!

„Animalul" (?) începu să meargă destul de încet. Se opri lîngă *Stellarium;* am avut impresia, poate iluzorie, că ezita. Oricum, se îndepărtă curînd şi viteza lui deveni extraordinară.

— O sută pe oră! zise Jean.

— Cu toate trepidaţiile apendicelor sale, nu pare nici să alerge, nici să se tîrască. Dacă n-ar atinge pămîntul, aş spune că zboară.

— Cine ştie dacă nu foloseşte o mişcare între zbor şi alunecare... O să vedem. Pînă atunci, la treabă! zise Antoine.

---

* Specie de reptilă gigantică fosilă în cretaceu (epocă geologică la sfîrşitul căreia au apărut primele mamifere) (n.t.).

Ne-am împărțit sarcinile; eu am fost desemnat să fac disecția; Antoine și Jean au luat destul de greu puțină substanță pentru analiza chimică, spectroscopică, radiografică.

Organismul era „uscat". Nici un pic de lichid; gaze și solide, fără seamăn de elastice; supuse la presiuni și tracțiuni foarte mari, solidele se aplatizau și se lungeau în mod considerabil, dar imediat după încetarea experienței își reluau forma inițială.

Ne era foarte greu să le rupem sau să le tăiem; aveau o porozitate remarcabilă; interiorul corpului era peste tot apropiat de suprafață, care comporta numeroase vacuole, dar nimic care să semene a organe.

Continuam să tatonez, aproape fără rezultat, și în timpul acesta colegii mei făcuseră descoperiri impresionante. Analiza arăta cantități foarte slabe de azot, de carbon sau hidrogen; partea esențială a țesuturilor era alcătuită din combinații de oxigen, de carbonitru și de oxid de boren, cu o slabă proporție de cobalt, de magneziu, de arsenic, de siliciu, de calciu, de fosfor, în afara urmelor unor substanțe, cunoscute sau necunoscute.

— Acești indivizi formează un Regn cu totul diferit de regnul nostru! declară Jean.

Antoine aprobă cu un semn din cap. Am spus, la rîndul meu:

— După părerea mea, diferența e subliniată de absența lichidului. Presupun că circulația este esențialmente gazoasă.

— Se poate imagina și o circulație solidă, de felul celei a particulelor mobile în spațiile interatomice...

— În orice caz, prima analiză anatomică n-a dat rezultate.

— Cum ești un prinț al histologiei, zise Antoine, amabil, trag concluzia că enigma este profundă!

— Ce-o să facem acum?

— Mai întîi, trebuie să lărgim explorarea planetei. Să vizităm noi ținuturi.

— *Altul!* strigă Jean.

— Ce altul?

— Un alt uriaș, chiar mai mare decît primul!

Ne-am întors și am văzut un monstru lung de cel puțin cincizeci de metri. Înainta drept spre *Stellarium.*

— Să decolăm! am spus.

Stăpînit de o curiozitate arzătoare, Antoine îmi puse o mînă pe umăr și Jean, împietrit, părea să nu mă fi auzit. Enorma creatură se apropie rapid de adăpostul nostru diafan, a cărui prezență o simțea, fără îndoială, căci se opri chiar în clipa cînd ar fi trebuit să-l atingă.

Un halou imens — și m-am simțit înghețat pînă în măduva oaselor. Antoine, livid, dîrdîia; Jean se ținea de peretele navei, cu privirea rătăcită...

Un al doilea halou, mai slab, ne îngheță și mai mult, copleșindu-ne în același timp cu o senzație inexprimabilă, de cumplită neliniște, care nu seamănă cu nici o senzație cunoscută; îmi strîngea pieptul și părea că-mi oprește bătăile inimii.

Nu știu cît a durat supliciul nostru, căci era într-adevăr un supliciu. Poate treizeci de secunde, poate mai multe minute.

Cînd ne-am revenit, enormul organism dispăruse.

Ca de obicei, Antoine își recăpătă cel dintîi energia și cunoștința.

— Am scăpat de la moarte! remarcă el, cu o voce care nu-i trăda deloc emoția. Dacă n-am fi fost în *Stellarium,* ne-am fi cufundat în noaptea veșnică!

Nu m-am putut opri să spun, cu o nuanță de reproș:

— De ce nu m-ați ascultat?

— Am greșit, am făcut o mare greșeală... Mai ales eu, care am cedat unei curiozități nefaste. *Mea culpa!* Și, totuși, nu e rău să știm. N-o să ne mai expunem la noapte pericolului imens la care ne-am

expus noaptea trecută. Ar fi fost de ajuns ca doi sau trei monştri să se reunească, pentru a ne nimici în timpul somnului, în pofida pereţilor navei!

— Dacă acţionează în timpul nopţii! interveni Jean.

— Al doilea halou era mult mai slab decît primul, reluă Antoine. E o dovadă, se pare, că aceste emisiuni cer o mare cheltuială de energie.

— Această bestie era oare conştientă de actul ei? întrebă Jean. Sau a acţionat sub imperiul unei excitaţii fizice, provocată de vecinătatea unei substanţe neobişnuite?...

— Sau a unor fiinţe neobişnuite! am adăugat eu.

— Prin perete, acest perete complet impermeabil?

— De vreme ce nişte ochi ne pot vedea tot atît de clar ca printr-o atmosferă, de ce n-ar putea acţiona un simţ analog percepţiei noastre vizuale?

— Aşa e! zise Antoine. Nu e cazul să *le* refuzăm existenţa unor simţuri sensibile la vibraţiile infinitezimale.

În timp ce vorbeam, am efectuat manevrele de decolare. Compensatorul gravitaţional îl menţinea pe *Stellarium* la cincizeci de metri deasupra solului marţian.

— Presupun că haloul nu ne poate face mult rău aici: radiaţia lui trebuie să se supună legii pătratului distanţei, zise Jean, oarecum iritat.

Antoine replică, posomorît:

— Şi eu cred la fel, deşi, la urma urmei, aceste bestii ar putea fi capabile să-şi canalizeze emisiunea şi atunci, adio legea pătratelor!.. Cu toate că e puţin probabil. Zoomorful acesta, ca şi ceilalţi mai mici, s-a *învăluit* într-o carapace luminoasă. Totuşi, s-ar putea să fim stînjeniţi în excursii.

— Cu toate generatoarele de radiaţii şi torpilele noastre? De altminteri, un simplu fascicol de radiaţii, bine alese, ar fi suficient, fără îndoială, pentru a ţine agresorii la distanţă.

— Îndoielnic! Dar nu ne costă nimic să încercăm! zise Antoine.

Am ales ca „subiect" un zoomorf de mărime mijlocie, asupra căruia am revărsat pieziş radiaţii de frecvenţe diferite, mărind progresiv dozajul. Zoomorful s-a arătat total indiferent la undele lungi, la undele spectrale vizibile şi la cele ultraviolete mai puţin scurte. Dar cu începere de la undele lui Ramières el dădu semne de nelinişte, şi, cînd am folosit undele lui Bussault, se îndepărtă cu o viteză accelerată, în direcţia opusă jetului. Am prelungit o clipă bombardamentul, apoi am atacat un al doilea, al treilea, al patrulea zoomorf, cu acelaşi succes.

— În principiu, am reuşit! am spus eu. Dar nu voi fi liniştit decît atunci cînd un uriaş va confirma rezultatele noastre. Dacă nu mă înşel, iată unul!

Un colos se ivise de după o stîncă. Cum era cam departe, ne-am apropiat de el înainte de a-i trimite un duş de raze Bussault. Zoomorful manifestă, se pare, o oarecare ezitare, dar continuă să avanseze aproape pe direcţia radiaţiilor.

— Să mărim doza!

Efectul nu întîrzie: zoomorful se opri, apoi dădu îndărăt. Printr-un bombardament convenabil şi orientîndu-l pe *Stellarium* după diferite azimuturi, ne-am putut asigura împotriva oricărei posibilităţi de a greşi.

— Ei bine, strigă vesel Antoine, sîntem stăpîni pe situaţie, cu puţină cheltuială, căci energia folosită e mică! Mărturisesc că eram foarte încurcat, chiar consternat; nu pentru că n-aş fi avut încredere în mijloacele noastre de apărare, dar îmi era teamă că vom consuma prea multă energie radiantă — şi cine ştie...

— Vor mai fi şi alte pericole!

— Tăcere, Ieremia! Le vom înlătura!.. Şi, acum, la drum, spre alte zone!

Era preferabil să ne deplasăm încet, pentru a nu

depăşi regiuni interesante, şi să mergem în zigzag, pentru a ne lărgi cîmpul de observaţie.

După o oră şi jumătate, nu „înghiţisem" mai mult de o sută de kilometri, paralel cu Ecuatorul şi făcînd incursiuni oblice de patru, cinci leghe. Regiunilor de deşert le urmau regiuni frecventate de zoomorfi. Jean, însetat de noi descoperiri, propuse o explorare rapidă.

— Vom putea să ne reluăm apoi mersul de melc, încheie el.

— Un raid în linie dreaptă?

— Oh, nu! Multe incursiuni la dreapta şi la stînga pistei.

Stellarium porni cu o viteză de o mie de kilometri pe oră, cu opriri în timpul cărora scrutam peisajele.

Vremea trecea fără vreun rezultat şi tocmai ne propuneam să reluăm excursia cu viteză redusă, cînd Jean exclamă:

— Ceva care seamănă, în mod ciudat, cu apa!

— Da, în mod foarte ciudat, am reluat eu.

O mare pînză de culoare cafeniu-deschis sclipea foarte slab în lumina soarelui, ca şi cum ar fi fost acoperită de un voal fără luciu; riduri mobile nu lăsau nici o îndoială asupra fluidităţii sale. Pînza avea aproximativ suprafaţa lacului Annecy.

— Apă? Să fie oare apă? mormăi Antoine. Are o culoare ciudată...

— Am mai văzut ape noroioase care au această culoare!

— Aproape această culoare, însă foarte rar... În fine! E totuşi un lichid, primul eşantion pe această planetă surprinzătoare. Hai să ne uităm mai de-aproape!

— Cu prudenţă!

— De data asta, nu vom părăsi tustrei *locuinţa!*

Cînd ne-am apropiat de lac, ne-am convins că acea culoare cafenie era culoarea normală a lichidului. O emoţie profundă şi foarte plăcută ne cu-

prinse. Această lume nu mai era (şi cît de melancolică fusese constatarea!) incompatibilă cu a noastră. Formele flexibile care ondulau pe mal şi în cîmpie păreau, în mod sigur, omoloage vegetalelor noastre. Timp de cîteva minute, am trăit într-un fel de extaz: ochii lui Jean erau plini de lacrimi.

Dacă nici o plantă nu repeta exact o formă terestră, toate semănau cu ierburile noastre, cu ferigile, cu arbuştii, cu arborii, cu ciupercile de cîmp, cu muşchii şi chiar cu lichenii şi algele noastre. Dar pseudo-muşchii atingeau mărimea sălciilor noastre, pseudo-ciupercile de cîmp se ridicau la înălţimea de şapte-zece metri, pseudo-lichenii îşi desfăceau plete lungi cît algele noastre, pe cînd arborii cei mai înalţi nu depăşeau mărimea unui alun şi se arătau mult mai îndesaţi decît ai noştri, astfel încît, cu toată statura lor joasă, atingeau uneori circumferinţa baobabilor; păreau cioturile unor tulpine enorme, tăiate la cîteva picioare de la sol şi pe care ar fi crescut o mulţime de crengi subţiri.

Această vegetaţie avea culori diferite, al căror ansamblu amintea destul de mult nuanţele pădurilor noastre în anotimpul strălucitor al toamnei, cînd frunzişurile par jerbe imense de flori...

După ce am gustat încîntarea de a trăi într-un peisaj aproape pămîntesc, ne pasionară alte descoperiri: la rîndul lor, apăruseră animalele. De la început, nici o îndoială: erau, desigur, creaturi analoage animalelor noastre, deşi exista un amestec de structuri destul de uimitoare pentru ochi pămînteni.

Nici un patruped: mici sau mari, aceste animale aveau cinci labe; a cincea se deosebea de celelalte şi părea să îndeplinească un rol mai complicat. Ca şi pe Pămînt, unele animale se mişcau pe sol, altele înotau sau zburau. Nu aveau pene, ci păr, solzi, piei goale. Nici unul cu coadă. Ochi *multipli*, al căror număr varia după specii, dar niciodată mai puţin de şase, în general ochi mai mici decît cei ai patrupedelor noastre, cu toate că erau alcătuiţi la fel,

dar avînd o strălucire superioară. Nici urechi, nici nasuri vizibile; guri cu o dantură formînd un bloc . . .

Erau de toate mărimile; totuşi, nu am văzut nici un animal care să atingă mărimea unei zebre. *Grosso modo,* corpurile aminteau pe cele terestre; pe lîngă craniile oarecum asemănătoare celor de lupi, de pisici, de broaşte ţestoase, de pasăre, erau altele perfect paralelipipedice sau piramidale.

Sînt atîtea feluri de labe pe planeta noastră, încît echivalentele lor puteau fi întîlnite la animalele marţiene apărute pe malul rîurilor sau pe cîmpie, dar „aerienele" aveau toate cinci aripi, capabile să îndeplinească rolul de labe, după cum am văzut imediat, iar acvaticele aveau cinci înotătoare, dintre care patru laterale şi una ventrală.

Redau constatările noastre ca şi cum ar fi fost instantanee — în realitate, ne-au trebuit multe ore ca să le facem.

Mai întîi, am planat foarte încet deasupra regiunii, ceea ce a speriat „aerienele", dar a părut să lase indiferenţi pe locuitorii apelor şi ai solului. Apoi, nezărind nici un zoomorf, ne-am hotărît să „aterizăm" în zone succesive, pe malul lacului şi pe cîmpie.

De la început observasem că cea mai mare parte a animalelor marţiene erau plantivore: ele păşteau, rodeau sau rupeau vegetalele. Curînd, am constatat şi înclinaţii carnivore, mai ales la animalele mici.

A trebuit să aşteptăm două ore pentru a asista la o luptă între doi aerieni: învingătorul îşi duse victima în scorbura unei stînci. Am văzut apoi un animal de mărimea unui lup, doborînd şi sfîşiind un altul puţin mai mic.

— Infernul terestru! mormăi Jean.

Aceste scene erau rare, numărul erbivorelor întrecînd cu mult numărul carnasierelor.

— Ieşim afară din navă? am întrebat eu.

— Tocmai voiam să vă propun acelaşi lucru, răspunse Jean.

Sorţii l-au desemnat pe Antoine să rămînă în *Stellarium*, care trebuia să ne urmeze la oarecare distanţă: dacă ar fi fost prea aproape, ne-ar fi stînjenit observaţiile, gonind animalele.

Echipaţi cu respiratoare autonome, cu respiratoare condensatoare, cu radiante şi torpile mici, înfăşuraţi în mantalele noastre de presiune, Jean şi cu mine am coborît pe marginea lacului. Mai întîi, am luat puţină apă: era sensibil mai grea decît apa terestră şi răspîndea un miros nedefinit, puţin aromatic, care nu ne-a displăcut defel.

— Densitatea ei este o dată şi jumătate cît a vechiului nostru lichid oceanic, observă Jean, şi evaporarea ei trebuie să fie slabă. Să fie oare numai apă? Sînt aproape sigur că nu. Ne putem convinge.

Dispuneam fiecare de cîte un mic utilaj cu care puteam efectua unele analize sumare. Încălzit într-o eprubetă minusculă, lichidul marţian se dovedi a avea nevoie, ca să fiarbă, de o temperatură sensibil mai ridicată decît apa; densitatea lui era de aproximativ 1, 3.

După ce am strîns micul nostru utilaj, ne-am început excursia pe malul lacului.

Animalele ne evitau, afară de cele foarte mici, care probabil nu-şi dădeau seama de prezenţa noastră. De altminteri, nici un semn de panică sau de curiozitate.

— Sîntem mai ales nişte fiinţe necunoscute pentru ele zise Jean, de unde neîncrederea lor spontană ... dar numai instinctivă.

Uneori, un animal mai puţin prudent decît altele se oprea la oarecare distanţă, ca să ne observe cu ochii lui multipli; dacă mergeam spre el, o lua din loc.

— Acestea sînt poate cele mai inteligente: caută în mod vag să-şi dea seama ... Ce şansă am avea, Jean, dac-am întîlni fiinţe aproape umane!

— Sau ce ghinion! Dacă ar fi tot atît de inteligente şi de crude ca oamenii?

— *Stellarium* e aproape...

— Capcana poate fi mai aproape încă. O ambuscadă bine ticluită şi sîntem pierduţi!

— Atenţie!

Apăruse un animal asemănător carnivorului pe care îl văzusem acţionînd, înainte de ieşirea din navă. Acesta, foarte îndesat, atingea mărimea celor mai mari cîini de Terranova şi avea un bot ca o prismă cu cinci feţe; cei şase ochi ai săi străluceau ca nişte licurici. Blana era violetă şi asemănătoare lichenului bărbos.

— Poate că are chef să guste carne insolită! glumi însoţitorul meu.

Un animal de alt soi se arătă pe neaşteptate. Amintea în mod vag de nevăstuica noastră, dar una cu botul elicoidal şi de mărimea unui mistreţ. Era urmărit de un animal din specia dintîi. Prins între două focuri, el vru să schimbe direcţia, dar, arătîndu-se un al treilea inamic, se pomeni închis într-un triunghi.

— Iată ceva care seamănă aidoma cu o scenă terestră: un cerb sau o căprioară înconjurată de lupi.

Animalul hăituit încercă să treacă printre doi agresori, dar nu reuşi. Unul îl apucă de ceafă şi, într-o clipă, ceilalţi doi se năpustiră din părţi. Jean voise să intervină, dar era prea tîrziu: agresorii sfîşiaseră gîtlejul victimei, din care se scurgea un lichid galben ca pucioasa, sînge marţian fără îndoială, şi ceilalţi îi rupeau burta în bucăţi.

— Eram gata să irosesc radiaţiile! zise Jean. Şi cu toate că planeta îmi pare capabilă să ne ofere posibilitatea unui mare număr de reaprovizionări energetice, e mai bine să economisim resursele.

— Cu atît mai mult cu cît nu sîntem aici ca să schimbăm mersul milenar al lucrurilor!

Îngînduraţi, ne-am continuat drumul. Deoarece

omul este poate cel mai adaptabil dintre animale, ne și familiarizasem cu peisajul, cu plantele, cu animalele — și chiar cu această gravitație deficitară, care ne pricinuia mai înainte o mare indispoziție. Dimpotrivă, ne plăcea să ne mișcăm repede și fără efort; în ceea ce privește respirația, datorită condensatorilor care ne ofereau aerul marțian concentrat, era perfectă.

— Dacă ar fi aici plante sau animale comestibile — comestibile pentru noi, oamenii — nimic nu ne-ar împiedica să trăim pe Marte un timp nelimitat, remarcă Jean. Întrevăd posibilitatea de a găsi aici tot ceea ce ne este necesar pentru viața de toate zilele și pentru a acumula rezervele de energie necesare întoarcerii... Ei, dar ce vine spre noi?

Ceea ce venea nu era prea liniștitor: o creatură apocaliptică, lungă de doisprezece metri, care amintea totodată aligatorii, pitonii și rinocerii. Îndesat, cu trunchiul rotund, cu botul gros în formă de piramidă, cu un fel de corn lung în vîrf, avînd pielea goală pe coaste, solzoasă pe spate, păroasă pe bot, acest animal înainta cu un tremur ce-i dădea aerul că se tîrăște, labele groase se mișcau sub el.

— Se tîrăște, ori merge? am strigat.

— Și una, și alta, răspunse prietenul meu. Mișcarea labelor este sincronă cu zvîrcolirea corpului, după cîte mi se pare... Noi n-avem nimic atît de urît pe Pămînt!

Văzîndu-ne, animalul se opri și ochii săi — avea o duzină — aruncau spre noi priviri care cînd se stingeau, cînd se reaprindeau, ca și cum ar fi fost comandate de întrerupătoare.

Pentru orice eventualitate, am pregătit radiantele și torpilele mici.

— Ăsta trebuie să aibă greutatea mai multor elefanți! spuse Jean.

— Cinci sau șase.

Remarcasem că toate celelalte animale vizibile fugiseră cu iuțeala spaimei, dovadă că monstrul era redutabil.

După o scurtă oprire, el își reluă mersul și era evident că se năpustește asupra noastră.

— Dacă-i așa, ține-te, bătrîne! exclamă Jean și trimise un snop de radiații Bussault.

Zvîrcolirea bestiei deveni convulsivă, dar ea nu se opri, mai degrabă își acceleră cursa. La rîndul meu, am lansat un fascicul radiant și, de data asta, efectul păru decisiv: masa enormă se opri brusc, ochii se stinseră...

Curînd, se întoarse și se îndepărtă greoi.

— Rezistă! am spus. E cazul să-l dăm gata?

— Inutil... și ar necesita poate multă energie. Cred că e scos din luptă pentru destulă vreme... Dar iată-l pe Antoine!

Stellarium se apropiase, într-adevăr. Am schimbat cîteva semnale cu prietenul nostru care, complet liniștit, se retrase.

— Pînă acum, nici un echivalent al animalului care a aprins focul către sfîrșitul Terțiarului! mormăi Jean. Se pare totuși că, dacă există vreo șansă de a-l întîlni, nici un loc nu este mai potrivit decît malurile acestui lac.

— Poate că el a și aflat despre prezența noastră!... Se ascunde... ochii lui aproape omenești sînt fixați asupra noastră... ne întinde vreo cursă... Cine știe?

Jean ridică din umeri și începu să rîdă.

După ce am urcat o colină, am văzut o pădure, o pădure de pseudo-ciuperci, în același timp impresionantă și barocă.

— Într-adevăr, am spus, parcă ar fi niște mînătărci și ghebe de brad colosale, dacă n-ar avea festonajele astea ciudate și apendicele ca niște cîrcei... Un țesut unic... un tal... nimic care să amintească frunzele.

Animale viclene apăreau și dispăreau, aeriene se

ridicau cu cele cinci aripi ale lor; unele erau foarte mici, puțin mai mari decît cărăbușii; altele — de mărimea pițigoilor de pajiște, a porumbeilor guleraţi, chiar a corbilor și a șoimilor. Nu aveau pene, nici plisc, nici coadă; boturi de cele mai multe ori în formă de ogivă, turtite lateral.

Jean murmură:

— Astea îmi amintesc cel mai puțin fauna terestră!... Mai ales cele cinci aripi ale lor par cu totul neobișnuite. În timpul zborului, sînt dispuse, *groso modo*, ca niște elice... După cum animalul apocaliptic părea totodată că aleargă și se tîrăște, tot astfel aerienii par că zboară și înoată în același timp.

— Sînt demni de laudă, într-o atmosferă atît de rarefiată! Aripile lor par să fie extraordinar de puternice!

Am ajuns într-o poiană, unde nu creșteau decît specii de liane pipernicite sau pseudo-licheni. Peste tot erau stînci, asemănătoare pietrelor eratice, și, în timp ce mă oprisem ca să examinez unele dintre ele, Jean se îndepărtă la vreo sută de metri. Îl interesase ceva care-l făcu să pătrundă într-un defileu îngust, între două stînci albastre, mai groase decît celelalte.

L-am pierdut din vedere.

După cîteva minute, văzînd că nu se întoarce, l-am căutat cu privirea. Zadarnic. M-am îndreptat atunci spre stîncile albastre.

Se iviră brusc două creaturi care se deosebeau de toate cele văzute pe Marte. Cu trunchiul vertical, sprijinit pe trei picioare, aveau, fără îndoială, ceva uman. Chiar feţele lor, deși se distingeau prin cei șase ochi și prin absența nasului, feţele lor, fără păr, sugerau ceva omolog speciei noastre...

Dar cum să descriu aceste feţe? Cum să fac să vă imaginaţi forma lor ritmică, asemenea celor mai frumoase vase grecești, nuanţele splendide ale pieliţei lor, care evocau totodată florile și norii cre-

pusculari şi emailurile egiptene? Nici unul dintre acele grosolane apendice de carne, care sînt nasurile noastre, urechile, buzele, ci şase ochi minunaţi, faţă de care cei mai frumoşi ochi omeneşti nu mai sînt decît elitre de cărăbuş, ochi care reflectau toate lucirile zorilor, ale pajiştilor matinale, ale fluviilor în amurg, ale lacurilor orientale, ale oceanelor, furtunilor, norilor...

Aceste fiinţe mergeau într-un chip straniu, ridicînd pe rînd cîte unul dintre cele trei picioare. Cînd se opreau, picioarele formau un triunghi îngust, piciorul din mijloc puţin la stînga piciorului din urmă şi a celui din faţă. Cît despre înălţimea lor, ea era egală cu a spaniolilor sau a italienilor din sud.

În timp ce le contemplam, într-un elan de surpriză şi de admiraţie, ele se îndepărtară, dispărînd după nişte copaci, dar se iviră altele, mai departe. Una dintre ele ridică un obiect ce amintea o bucată de liană înfăşurată în jurul corpului ei; am simţit că-mi amorţesc picioarele.

Ridicînd cu greutate radiantul, am lansat un fascicul de unde. Două creaturi se clătinară, toate începură să tremure şi dispărură după o stîncă. Amorţeala mea nu dură decît o jumătate de minut, dar mă cuprinse o adîncă îngrijorare.

Am strigat cît am putut de tare:

— Jean! Jean!...

Se iviră o duzină de creaturi verticale, cu mult mai departe decît primele. N-au rămas decît o clipă: *Stellarium* cobora încet deasupra poienii.

Cînd fu la cîteva zeci de metri de sol, poiana era goală.

Antoine apăru în deschizătură. Am strigat:

— L-ai văzut pe Jean?

— Pe Jean?... Nu, nu l-am văzut, răspunse Antoine cu vocea liniştită pe care şi-o păstra în timpul celor mai cumplite încercări, dar ochii îi erau tulburi. Ajunsesem deasupra poienei, cînd te-ai îndrep-

tat spre stîncile albastre. Am văzut apărînd ființele verticale, am înțeles că erai în pericol... și iată-mă!

— Jean a dispărut... și aceste creaturi sînt de temut. Ca și noi, ele lovesc de la distanță și energia pe care o folosesc paralizează mușchii. Am impresia că numai distanța m-a salvat!

În timp ce vorbeam, nu încetam să scrutăm întinderea cu lunetele. De două, trei ori, un chip luminos apăru în depărtare și pieri.

— Totuși, nu-l putem părăsi pe Jean, zise Antoine. Dar cum să facem? Să riscăm, aventurîndu-ne acolo, ar însemna probabil moartea. Ființe care știu să proiecteze energii distrugătoare la distanță sînt destul de inteligente ca să ne prindă în capcană — lucru ușor, fiindcă sînt numeroase.

Ne-am privit cu o adîncă tristețe.

— O să ni se întîmple o nenorocire dacă rămînem aici, continuă Antoine. E uimitor că n-am pățit încă nimic. Să intrăm în *Stellarium*. Tot el ne oferă cele mai multe șanse de a descoperi ceva... Haide!

Mă îmbia, mă trăgea după el; moartea lui Jean părea o fatalitate; nu era el oare un cadavru?

Am planat deasupra pădurii, dacă putea fi numită pădure. Nimic decît aerieni și „pentapozi" care se furișau, nici o urmă de Verticali.

— Probabil că *Stellarium* îi sperie, zise Antoine. Să urcăm mai sus!

Am urcat deasupra poienii, fără să descoperim ceea ce ne interesa, dar, îndepărtîndu-ne cu cîțiva kilometri, am început să vedem Verticali. Mergeau liniștiți, sau se ocupau cu treburi bizare. De două, trei ori am văzut pe unul dintre ei îndreptînd spre un pentapod aparatul ciudat care mă înțepenise: animalul se poticnea și cădea.

— Ei sînt, pe această planetă, echivalentul omului, zise Antoine.

Da, așa gîndeam și eu; de altfel, mișcările acestor ființe țineau de o activitate cu totul deosebit de cea a restului de viețuitoare, cel puțin prin diversitate.

— Dac-ar putea să-l cruțe pe Jean! am suspinat eu.

— Oare l-au prins viu?

Reveneam mereu către poiană, evoluam în toate sensurile. Nimic! Slaba noastră speranță scădea din oră în oră. Cît de zadarnică și ridicolă îmi părea acum expediția!

— Cum am îndrăznit să venim aici într-un număr atît de mic! am spus eu, după cinci sau șase ore de la dispariția prietenului nostru. Și, totuși, nu sîntem nebuni.

— Nu trebuie să regreți decît actele stupide, răspunse Antoine, sever. Toți exploratorii își riscă viața. Asta-i legea. Cîți au pierit din cei care plecaseră pe caravelele lui Columb sau ale lui Magellan, pe corăbiile lui Cook, din cei care s-au înfundat în păduri, în junglă, în deșerturi!... Cîți alții n-au murit dintre cei care trasau drumul spre Lună, sau care-au ajuns acolo! Opera lor era inferioară operei noastre... Voi muri poate aici, dar nu voi regreta! adăugă el, cu mîndrie.

— Ar fi trebuit să plecăm mai mulți!

— Ar fi trebuit să construim mai multe *Stellarium*-uri, deci să așteptăm, să așteptăm mult timp, să găsim bani și oameni, riscînd să ne-o ia alții înainte. De altfel, nimic nu dovedește că am fi avut mai mult succes, dacă am fi fost mai mulți. Dacă există aici mulți tripezi înarmați ca aceia care l-au răpit pe Jean, putea fi mai periculos să venim douăzeci, treizeci, cincizeci, decît doi, trei sau patru! Să ne supunem destinului! N-am plecat conștienți de sacrificiul vieților noastre?

Ziua trecu; nenorocirea ne condamna să petrecem noaptea deasupra pădurii. Am văzut reapărînd Viețile Imponderabile, dar inimile ne erau prea grele pentru a face observații sau experiențe minuțioase. Totuși, ne-am dat mai bine seama despre individualitatea, spontaneitatea și „specificitatea" eteralilor.

Evoluţiile lor erau tot atît de discontinue ca şi evoluţiile unei mulţimi pe străzile oraşelor noastre, chiar mai variate şi mai variabile, deşi asociaţiile de mişcări se formau în scopuri de neînţeles.

Adesea, schimburi de fosforescenţe, în ritmuri diferite, cu reluări şi opriri, sugerau ideea unui limbaj. Putea să fie sau să nu fie o rînduială înlăuntrul grupelor; numărul celor care le compuneau era de la doi la mai multe sute; odată am văzut chiar mii de filamente complexe, a căror lungime (mărimea?) atingea şapte sau opt metri, călătorind într-o coloană de reţele, aproape verticală. Această mulţime urca foarte repede în coloană, ca şi cum ar fi voit să atingă stelele.

Cu toată îngrijorarea noastră, ne-am ridicat împreună cu această mulţime stranie, care urcă la mai multe sute de kilometri. Coloana se stinsese de multă vreme. Eteralii îşi croiau un drum mai puţin precis, care se topea în urma lor. Cînd s-au oprit, mişcarea lor pe loc producea o palpitaţie de ansamblu din care se desprindeau fluorescenţe.

Cam după o jumătate de oră, mulţimea coborî spre planetă.

— Am asistat la un mare eveniment eterosocial, dacă pot să zic aşa, murmură Antoine, în timp ce ne reluasem zborul pe deasupra pădurii. Cred că aceste vieţi sînt cu mult superioare vieţii noastre.

— Totuşi, ele par să ne ignoreze, în timp ce noi le vedem. Nu constituie acesta un semn al superiorităţii noastre?

— N-am ignorat noi aproape întreaga noastră evoluţie ancestrală, microbii, care decimau totuşi omenirea? Vei spune că microbii asasini ai negrilor, ai pielilor roşii, ai epigtenilor, ai grecilor erau superiori oamenilor pe care îi distrugeau şi care nu cunoşteau existenţa lor?

— Cine ştie...

Un moment de tăcere. Apoi am trimis către pădurea agamică fascicule luminoase, sperînd împo-

triva oricărei speranțe să-l vedem pe bietul nostru prieten. Am trimis, de asemenea în zadar, semnale radiante.

Antoine a rămas primul de gardă și eu am dormit cîteva ore, un somn agitat ca al condamnaților, cu coșmarurile și trezirile lui violente.

Era încă noapte cînd mi-a venit rîndul să veghez. Pînă în zori, am descris mereu cercuri deasupra pădurii sumbre. Sufletul meu era întristat de moarte: în această lume străină, chiar dacă Jean nu mi-ar fi fost un prieten foarte scump, aș fi resimțit pierderea lui ca pe o intolerabilă diminuare a persoanei mele. Traversarea abisului interstelar, izolarea pe un astru pierdut în imensitatea spațiului făceau din noi trei o singură ființă.

În fine, veniră zorile, repede urmate de lumina zilei... Pîndeam fără speranță talușii și plantele tîrîtoare. Deodată, inima începu să-mi bată cu putere: emoția mă străbătu ca un ciclon străpuns de fulgere.

Jean era acolo!

Era acolo, chiar în poiana unde dispăruse, lîngă stîncile albastre...

Am lansat o rază „de chemare", la care el răspunse prin semne ritmice — semne din vocabularul nostru radiostenografic.

El spunea:

— Teafăr și nevătămat. Sînt la omologii omenirii noastre. Am început să ne înțelegem, foarte vag. Sînt blînzi; mai blînzi — cred — decît oamenii; m-au capturat după ce m-au amorțit; n-am fost supus nici celei mai mici violențe. Uimirea și curiozitatea lor sînt foarte puternice; doresc cu ardoare să știe de unde venim; voi reuși să-i fac să înțeleagă...

— Dar poți să te hrănești, să respiri?

— Cît privește respirația, e-n regulă; mi-au lăsat cele două respiratoare. Dar mi-e foame și mai ales sete. Apa lor nu poate fi băută de oameni... și nu

îndrăznesc să mănînc alimentele lor. *Ei au ghicit asta.*

— Eşti liber?

— Nu. Şi mă îndoiesc că-mi vor da drumul, pînă cînd ne vom putea explica. Trimiteţi-mi apă, apă înainte de orice.

— Imediat, dragă Jean! În trezesc pe Antoine.

Antoine, care dormea tot atît de prost cum dormisem şi eu, se sculă la prima chemare şi rămase uluit văzîndu-l pe prietenul nostru singur în poiană.

I-am explicat repede situaţia, în timp ce Jean stenotelegrafia:

— M-am putut convinge că „bombardamentul fluidic" nu trece decît prin obstacole de cel mult cinci sau şase centimetri grosime; ba încă, traversîndu-le, el devine inofensiv. Nu ameninţă viaţa, doar amorţeşte. La distanţă de o sută de metri, eficacitatea lui e foarte redusă. Luaţi măsuri în consecinţă.

— Bine, zise Antoine. Îţi trimitem proviziile.

Am făcut repede un pachet şi l-am lăsat să coboare de la o înălţime de două sute de metri, căderea lui fiind încetinită printr-un mic cîmp gravitaţional opus cîmpului gravitaţional marţian.

În timpul acestei căderi, am văzut ţîşnind din pămînt douăzeci de tripezi, care observau operaţiunea cu o evidentă curiozitate.

— Mulţumesc, telegrafie Jean, după primirea proviziilor. Sper să vă dau curînd veşti precise.

L-am văzut mîncînd şi bînd, fără să fie stingherit de cineva, dar cînd termină, patru tripezi îl luară cu ei nu se ştie unde.

— Ce-nseamnă asta? mormăi Antoine. Vor într-adevăr să-l cruţe, sau e doar o amînare?

— Am impresia că n-au să-i facă nici un rău, atîta timp cît nu se cred ameninţaţi ei înşişi. Vor să ştie ce sîntem şi de unde venim. Închipuie-ţi care

ar fi starea noastră de spirit, într-o împrejurare asemănătoare!

— O stare de spirit de oameni civilizaţi — dar dacă ei sînt sălbatici?

— Cred că sînt mai degrabă „înapoiaţi". Retragerea sub pămînt implică sărăcirea planetei.

— E posibil! De altfel, armele lor, acest bombardament fluidic despre care vorbeşte Jean par indiciul unei civilizaţii actuale sau trecute.

— Ce situaţie captivantă!

— Antropocentristule! strigă Antoine. Eteralii, ba chiar şi zoomorfii ar trebui să-ţi pară mult mai captivanţi! Aceştia nu sînt decît un fel de echivalent al pămîntenilor...

— E adevărat. Dar pe tine, în fond, ce te interesează mai mult?

— Am aceeaşi slăbiciune ca şi tine! Apoi, e vorba de Jean, viu şi nevătămat, dar prizonier. Atîta timp cît nu va fi eliberat, acesta va fi episodul îngrozitor, întîmplarea tragică...

— Trebuie să-l eliberăm!

Antoine ridică trist din umeri:

— Cum? Chiar dacă tripezii ar fi neputincioşi faţă de *Stellarium*, chiar dacă radiantele noastre ar fi suficiente pentru a-i învinge, ei îl au pe Jean, dispun de viaţa lui. Nu putem conta decît pe hazard, sau pe bunăvoinţa răpitorilor.

— Eu cred în această bunăvoinţă.

— Şi eu. Dar e o impresie fără temei.

— Ba da, blîndeţea despre care vorbeşte Jean...

— Şiretenie, poate! Mă gîndesc la masacrarea lui Cook.

Am petrecut ore fără sfîrşit, mai sumbre decît orele nopţii trecute, planînd deasupra pădurii.

Pe la amiază, Jean reapăru în poiană şi imediat stenotelegrafie:

— Sînt convins că moravurile lor sînt foarte blînde, mai blînde decît ale noastre şi că nu vor

să-mi facă nici un rău. Un limbaj prin semne se încheagă încet între noi. I-am putut face să înțeleagă că venim dintr-o altă lume. Inteligența lor mi se pare certă și ea trebuie să fie egală cu inteligența umană — cu particularități care țin de structura lor specifică. Începînd de ieri, primim mulți vizitatori, care vin din alte regiuni.

— Crezi că e o societate aflată în progres, sau în regres?

— În regres, n-am nici o îndoială în privința asta! Ca și oamenii, ei aparțin unei specii animale a cărei viață depinde de un anume lichid. Or, lichidul lor, apa lor a devenit rară... și poate că nici nu mai e apa de odinioară.

— Putem spera că vei fi eliberat?

— Aș cuteza să pariez că da...

Unul cîte unul, tripezii țîșneau din pămînt.

Ei observau cu atenție schimbul de semnale dintre prizonierul lor și navigatorii din *Stellarium*.

— Sînt, evident, foarte frumoși, zise Antoine.

— Cu mult mai frumoși decît noi! am suspinat eu.

Am putut să observăm pe îndelete înfățișarea și gesturile lor. După cum am mai spus, nu mișcau decît cîte un picior o dată, astfel că mersul se efectua în trei timpi: gesturile lor erau uneori asemănătoare, alteori foarte deosebite de cele ale noastre; extremitatea fiecărui membru superior era „digitată", dar nu forma propriu-zis o mînă; extremitățile ce înlocuiau degetele noastre ieșeau dintr-un fel de cochilie; aveau, la fiecare „braț", cîte nouă astfel de prelungiri și am remarcat curînd că le puteau înconvoia în toate sensurile, fără ca mișcarea unuia să determine mișcarea celorlalte. Obțineau astfel, după voie, pozițiile cele mai variate și puteau apuca mai multe obiecte odată, din direcții deosebite.

Îmbrăcămintea lor consta dintr-un fel de vegetație acoperită de mușchi, care se ajusta exact pe corp.

Unul dintre ei, care se afla lîngă Jean, observa

cu o deosebită atenție gesturile noastre și ale prietenului nostru.

— E un personaj important! spuse Jean. Are o influență indiscutabilă asupra celorlalți; de altfel, el este cel cu care schițez un sistem de semnale... Dar ne mai sînt necesare cîteva zile ca să ne putem înțelege asupra unor lucruri elementare.

— Mai ai alimente și apă?

— Pînă mîine dimineață!

În clipa aceea, tripedul influent schiță diferite semne.

— Cred că înțeleg, zise Jean, că vrea să ne liniștească asupra viitorului. În fond, sînt mai mult melancolic decît îngrijorat.

IV

O săptămînă se cufundă în uitare. Comunicam în fiecare zi cu Jean; de mai multe ori ne-am gîndit să coborîm în poiană, dar prizonierul ne cerea să mai așteptăm. Deoarece prezența noastră continuă era inutilă, am făcut explorări aeriene mai lungi. Cu această ocazie, am constatat că existau trei zone locuite de tripezi, trei zone de lacuri și canale care, împreună, abia atingeau suprafața Mediteranei.

Lacurile nu se întindeau dincolo de regiunile tropicale; cu toate acestea, am găsit cîteva la latitudini care, pe Pămînt, s-ar fi bucurat de o climă temperată. În rest, doar vapori mai mult sau mai puțin diluați, care semănau uneori cu niște cețuri ușoare; sau, mai ales la cercurile polare, straturi de zăpadă.

Pe întreaga planetă, nu puteau fi mai mult de șapte, opt milioane de tripezi. Cei mai mulți aveau locuințe subterane. Ceilalți, în număr mai mic, trăiau în locuințe de piatră, al căror stil amintea vag stilul roman.

Aceste locuințe, urme evidente ale trecutului,

făceau totdeauna parte dintr-o aglomerare importantă. S-ar fi zis că sînt orașe alcătuite numai din mici și mari biserici romane, cele mai multe ruinate, ceea ce demonstra decadența tripezilor. Cu secole, poate milenii în urmă, șapte, opt așezări trebuie să fi fost tot atît de populate ca Parisul și Londra, în timpul lui Ludovic al XIV-lea și al lui Cromwell; acum ele mai aveau, în total, cîteva sute de mii de locuitori.

Se putea ghici că industria tripezilor era în plină decădere. Ei fabricau unelte, dintre care unele aminteau pe cele terestre, mașini destinate culturii plantelor sau transportului; acestea din urmă, destul de rare, nu circulau pe roți, ci păreau că se tîrăsc destul de repede pe sol; mai înainte, fără îndoială, tripezii avuseseră aparate de zbor; ei comunicau la distanță, cu ajutorul unor aparate ale căror mecanisme nu le cunoșteam, dar care foloseau, evident, undele.

Prezența noastră fu curînd cunoscută, ne observau cu ajutorul unor instrumente destul de asemănătoare cu lunetele noastre și construite, probabil, după același principiu. La trecerea noastră, mulțimile se adunau în orașe; în alte părți, grupurile se iveau din pămînt; agitația și curiozitatea păreau intense.

În concluzie, tripezii vădeau vestigiile unei civilizații odinioară comparabile civilizației terestre din secolul XIX; noi presupuneam că, după părăsirea succesivă a unor anumite industrii, știința lor descrescuse din ciclu în ciclu.

Cît despre animale, foarte puține atingeau mărimea elefanților, girafelor și bivolilor noștri.

Domeniul tripezilor și al regnului lor nu cuprindea decît o parte destul de restrînsă a planetei, cel mult o zecime; el se oprea la jumătatea distanței dintre ecuator și poli. Suprafața ocupată de zoomorfi era mai întinsă și urca mult mai departe, către nord și către sud; lor le aparținea viitorul.

Dar retragerea tripezilor se datora oare unei lupte între regnuri animale diferite, imposibilității de a

trăi în anumite regiuni, sau unei decadențe spontane? N-am încercat să răspundem la aceste întrebări, *totuși, prezența zoomorfilor o excludea pe cea a tripezilor.*

Ni se părea evident că regnul zoomorfilor era cu mult mai nou decît celălalt regn.

— Al lor e viitorul! spunea Antoine, într-o zi în care parcursesem diferite zone. A lor va fi și planeta!

— O au deja pe trei sferturi!... Și eteralii?

— Aceia, dragă prietene, ne depășesc într-atîta, încît renunț să-mi fac o idee despre viitorul lor!

— Ne depășesc cu adevărat? Sînt, fără îndoială, mai subtili, mai puțin expuși evenimentelor brutale, dar poate și mai puțin inteligenți...

— E posibil! Dar chiar esența organizării lor îmi pare de o natură superioară!

— Crezi?... Ne putem îndoi. Electronii liberi au mișcările mai ample și mai rapide decît o celulă vie. Cu toate acestea, eu îi cred inferiori unei celule!

— Comparația nu e reușită. Aici e vorba de o organizare complexă de radiații, de celule radiante, dacă pot spune astfel. În definitiv, discuția noastră e zadarnică! Noi nu ne putem raporta decît la intențiile noastre — vai, atît de ineficiente!

În a unsprezecea zi, Jean apăru singur în mijlocul poienei. Nu se vedea nici un triped. Prietenul nostru privi spre *Stellarium* surîzînd și spuse:

— Sînt liber!

Inima îmi bătea cu putere. Jean continuă:

— După cum vedeți, *ei* stau la distanță. De altfel, m-am putut convinge că, în mod sigur, chiar dacă ar avea intenții rele, ar fi neputincioși împotriva adăpostului nostru. Armele lor nu sînt destul de puternice, instrumentele lor nu pot străpunge pereții de argin și nu dispun de explozivul necesar. De altfel, nu vor să ne facă nici un rău! Mi-au repetat-o în mod insistent și asupra sincerității lor nu mă înșel.

În timp ce radiotelegrafia, *Stellarium* cobora spre poiană. Am aterizat, în sfîrșit, și Jean urcă lîngă noi.

Tristețea imensă încetă să ne mai covîrșească. Speranța ne umplea sufletele. Minute întregi n-am schimbat decît expresii incoerente de bucurie.

Apoi, Antoine întrebă:

— Îi crezi cu adevărat inofensivi?

— Ei sînt prin însăși firea lor mai blînzi decît oamenii. O blîndețe în care intră multă resemnare.

— De ce resemnare?

— Deoarece știu că ei înșiși și întregul lor regn se află în decadență! Știu asta oarecum dintr-un simț înnăscut, ca și prin tradiție. Prezența noastră le trezește desigur o intensă curiozitate și le dă, dacă am înțeles bine, speranțe confuze.

Stellarium stătea nemișcat, la nivelul poienei.

Încet, încet, tripezii se iviră, ținîndu-se la distanță; unul dintre ei se apropie și-și mișcă brațul, în mod ritmic.

— Vă urează bun venit! zise Jean, care răspundea gesturilor tripedului.

— Ce să facem acum? întrebă Antoine.

— Să-mi dați o ceașcă de cafea! zise prietenul nostru rîzînd. Absența cafelei a fost cumplită.

Am fiert repede apa, în timp ce Jean continua:

— Dacă sînteți de acord, mă voi întoarce în fiecare zi printre ei, două sau trei ore, pentru a ne perfecționa semnele. În acest timp, voi vă veți continua explorările. Cred că ați făcut descoperiri captivante...

— Am descoperit orașe ale tripezilor. Dar de ce unii locuiesc la suprafață și alții sub pămînt?

— Cred că e vorba de două evoluții deosebite. Fără a-i combate sau a-i urî, subteranii nu-i frecventează de loc pe ceilalți. De altfel, ei înșiși au adevărate orașe sau tîrgușoare.

— Așezările de la suprafață sînt, în cea mai mare

parte, ruinate. În orașe care ar putea găzdui trei, patru sute de mii de tripezi, locuiesc cel mult zece mii — uneori mai puțini.

— Atunci, așezările subterane, locuite în întregime, sînt mai recente. Cea a prietenilor mei nu cred să aibă două mii de locuitori. Am putut-o străbate în toate sensurile. Ah, cafeaua!

Jean trăgea pe nări aburul înmiresmat.

— Am depășit multe lucruri ancestrale, dar n-am adăugat nimic acestuia! exclamă el, terminînd de băut cafeaua. Din tot ce am adus cu noi, nimic nu-mi amintește cu atîta drag Pămîntul.

— Crezi că, la nevoie, ne-am putea prelungi șederea aici? l-am întrebat eu.

— Din punct de vedere al energiei, vom găsi tot ce ne trebuie. La fel, o știți, ne va fi ușor să ne reaprovizionăm cu oxigen. Rămîne hrana. Cea a tripezilor nu ni se potrivește.

— De-am avea măcar alimente azotate, căci, în ceea ce privește hidrocarburile ...

— Ne luăm noi sarcina.

— Există alimente azotate, reluă Jean, dar conțin substanțe a căror eliminare ne-ar da poate un erzaț acceptabil. Așa cum sînt, fără a fi otrăvuri, nu sînt hrănitoare.

— O adaptare pentru care ne-ar trebui poate mulți ani!

Întoarcerea lui Jean aducea bucuria reînsuflețirii. Visele de altădată urcau din abisuri, din adîncul spațiilor incomensurabile în care plutea Planeta natală.

— Totuși, mormăi Jean, voi fi fericit să o revăd!

În fiecare seară, ne întorceam privirile spre *ea*, care devenea curînd o stea strălucitoare. O vom mai revedea oare, bieți atomi învingători ai eterului, umili navigatori în Oceanul imponderabil ...

N-are importanță, nu regretam nimic; nostalgia nu întuneca pasiunea de a cunoaște.

— Va veni un timp cînd escadre de nave *Stellarium* vor zbura de la o planetă la alta! ... Oamenii nu sînt decît niște gîngănii — dar ce gîngănii!

V

În fiecare zi, Jean se ducea, trei sau patru ore, printre tripezi, apoi lua parte, împreună cu noi, la explorări. Antoine și cu mine eram nerăbdători să-l însoțim, dar ne-am înțeles să mai așteptăm pînă cînd codul semnelor va fi mai puțin embrionar.

Făceam exerciții cu Jean, care în fiecare zi aducea cîte un „cuvînt" nou. În această muncă de „ajustare" cerebrală, tripezii se arătau superiori oamenilor, dotați cu o mai mare suplețe abstractă: la noi, pe Pămînt, popoarele vechi n-au fost întotdeauna mai abstracte decît popoarele încă tinere?

La întoarcerea dintr-una din întîlnirile sale, Jean spuse:

— Avem de pe acum două sute de termeni de schimb. Cu șase sau șapte sute de termeni, se pot exprima multe lucruri. În definitiv, anumiți autori clasici și subtili nu foloseau mai mult de o mie două sute, o mie cinci sute de cuvinte!

Pe măsură ce Jean și prietenii săi tripezi perfecționau „dicționarul", noi acumulam informații mai precise despre prezentul și trecutul lui Marte. Ele confirmau concluziile noastre.

Amintirea unei puteri și a unor cunoștințe superioare persista în mintea subteranilor; odinioară, tripezii avuseseră o industrie ingenioasă și diversă, care cuprindea uzine puternice, nenumărate aparate de transport terestre și aeriene; știau să folosească energii subtile, devreme ce și acum comunicau la distanță și se serveau de arme radiante pentru atac și apărare.

Am mai aflat, de asemenea, că, de milenii, nu izbucnise nici un război între tripezi. Nepotrivirea dintre rase nu se traducea prin acte brutale și mai puțin încă prin ciocniri ucigătoare.

— Cu toate acestea, zise Jean, ei distrug anumite animale. Cred că am înțeles că tripezii se războiau adesea cu *celălalt Regn*. Pînă în prezent, explicația rămîne puțin neclară.

— Nu cred că este vorba despre eterali.

— Evident! Nu poate fi vorba decît despre zoomorfi, care, dacă am înțeles bine, cîștigă mereu teren.

— Așadar, cele două Regnuri nu pot coexista?

— Presupun...

Această chestiune ne interesa în mod deosebit. Jean promise să facă totul ca să afle amănunte.

Ni le aduse trei zile mai tîrziu.

— De data asta, am înțeles. Regnurile nu pot trăi pe același teritoriu. În afara conflictelor cu zoomorfii superiori, conflicte mortale pentru ambele Regnuri, puțin cîte puțin solul devine inapt să producă vegetale... este intoxicat. Animalele pier, viața devine insuportabilă pentru tripezi. Deci, este esențial să respingă cele mai mici incursiuni ale zoomorfilor. Refugiați în galeriile lor subterane, prietenii noștri sînt la adăpost de atacurile adversarilor. Chiar dacă există fisuri, emanațiile zoomorfilor sînt neutralizate, absorbite. Tripezii pot combina unele atacuri, dar acestea nu omoară, ci numai fac dificilă ședera zoomorfilor. Din nenorocire, insuficiența numerică a tripezilor, care se accentuează mereu, le restrînge cîmpul de acțiune: există astfel, în mod fatal, teritorii abandonate sau rău apărate.

În prezent, lupta e în toi într-o regiune meridională, la nu știu exact ce distanță de aici. Zoomorfii, foarte numeroși, cîștigă teren. Cred că tripezii speră că vom interveni în ajutorul lor.

— Avem posibilități foarte reduse! zise Antoine.

— Dar dacă Marte ne oferă energia brută nece-

sară . . . şi eu cred că ne-o va furniza fără mare greutate.

— Rămîne de văzut şi, în tot cazul, de studiat mijloacele.

VI

Prima întrevedere a fost impresionantă.

A avut loc la cîţiva stînjeni de *Stellarium*, sub umbrela unui vegetal enorm. Erau cinci tripezi, ai căror ochi multipli ne cercetau în mod ciudat, pe Antoine şi pe mine.

Totul la ei era nemaipomenit, nici o imagine de pe Pămînt nu li se potrivea exact şi, totuşi, o mie de analogii subtile se iscau la vederea lor şi, de la început, dădeau naştere unei simpatii de nedescris.

Privirile dominau de departe orice altă expresie a chipurilor ritmice. Nici unul dintre cei şase ochi n-avea aceeaşi nuanţă şi fiecare nuanţă varia într-un mod nedefinit. Această diversitate şi aceste variaţii sugerau o viaţă care întrecea în farmec toate farmecele naturii umane: ah, cît de spălăciţi ar fi părut aici cei mai frumoşi ochi de femeie sau de copil de pe Pămînt!

Impresia, atît de puternică de la început, creştea din secundă în secundă; curînd, pînă şi privirea intensă a lui Jean îmi păru de o inexpresivitate dezolantă.

În marea noastră singurătate, semnele învăţate de la Jean se întipăriseră adînc în memoria noastră cerebrală, nervoasă şi musculară. Ne foloseam de ele în mod aproape familiar. De altfel, puterea de înţelegere a interlocutorilor noştri era rapidă şi precisă; intuiţia lor acoperea cu uşurinţă lacunele.

— Eu ştiu că veniţi din astrul vecin, zise cel care părea personajul dominant. Voi ne sînteţi superiori . . . nouă şi strămoşilor noştri.

Mi se păru că descopăr o melancolie în luminile multicolore ale pupilelor.

— De ce superiori? replică Antoine. Nu sîntem decît diferiți!

— Nu, nu, superiori! Lumea noastră este mai mică... noi n-am dăinuit destul: ne-am pierdut forța de foarte multă vreme! Și sîntem, de asemenea, învinși. Noi știm că voi sînteți învingători, că trebuie să fiți stăpînii astrului vostru.

— Da, dominăm celelalte viețuitoare.

— Noi dăm mereu înapoi! Nu mai ocupăm nici o zecime a Planetei! Cei care ne alungă nu ne sînt superiori, dar pot trăi fără lichide...

Am ezitat înainte de a întreba:

— Iubiți viața?

A fost necesar să repet întrebarea sub trei forme.

— O iubim mult. N-am fi nefericiți, fără *Ceilalți*. De multă vreme, părinții noștri știau că rasa noastră trebuie să dispară. Asta nu ne mai întristează; am vrea numai să dispărem fără violență.

Reuși să se facă de înțeles după mai multe încercări:

— Toate făpturile au propriul lor sfîrșit al lumii. El nu vine mai repede pentru noi, decît pentru cei dinaintea noastră: trăim chiar mai mult decît ei. Și fiindcă numărul nostru scade din secol în secol, dorim doar un singur lucru: *Ceilalți* să ne lase timpul care ni se cuvine... Poate ne ajutați voi?

Ciudățenie a adaptării! Mă obișnuiam cu fețele netede de pe care lipsea această bucată de carne, în fond atît de urîtă, cu care respirăm și mirosim; mă obișnuiam cu această piele atît de puțin comparabilă cu a noastră, cu aceste ramuri stranii care înlocuiau mîinile noastre. Simțeam că, treptat, totul îmi va părea normal.

Mai mult decît de înfățișarea lor, eram impresionat de ideea veșnicei lor tăceri. Nu numai limbajul lor era vizual dar se dovedeau incapabili să emită vreun sunet comparabil sunetelor articulate, sau

măcar strigătului celui mai neînsemnat dintre animalele terestre.

— Chiar nu aud nimic? se interesă Antoine.

— Am întrebat, dar fără succes, răspunse Jean.

Antoine încercă să le pună aceeași întrebare; nu reuși să se facă înțeles. Noțiunea de cuvînt articulat și, fără îndoială, orice noțiune auditivă le erau absolut străine.

— În schimb, zise Jean, ei percep vibrații ale solului pe care noi nu le percepem deloc. Astfel că apropierea unei ființe le este semnalată în întuneric cu o precizie pe care omul nu o poate atinge.

— Simțul pipăitului ar putea, într-o oarecare măsură, să le semnaleze și undele aeriene?

— Da și nu. Dacă aceste unde sînt foarte puternice, ei le percep prin vibrația solului sau a obiectelor.

În timp ce schimbam aceste cuvinte, veniseră și alți tripezi.

— De data aceasta, sînt și două „femei", remarcă Jean. Nu mă pot hotărî să le numesc „femele"...

Nu era nevoie să ni le arate: ceva mai înalte decît bărbații, se deosebeau de ei mai mult decît se deosebesc femeile noastre de noi. Nu încerc să le descriu grația și farmecul; dacă aș epuiza toate metaforele poeților, dacă le-aș compara cu florile, cu stelele, cu pădurile, cu serile de vară, cu diminețile de primăvară, cu metamorfozele apei, e ca și cum n-aș fi spus nimic!

Frumusețea lor nu amintea nimic din frumusețea umană sau animală. În zadar căuta imaginația mea reperele evocării și seducțiile amintirii. Totuși, cît era de evident farmecul lor! Fiecare minut îl confirma. Trebuie deci să admitem că frumusețea nu-i o simplă adaptare a unui fragment al realității universale la realitatea noastră?

Mi-am închipuit totdeauna că fața umană — cu cocoașa moale a nasului, producător de mucus, cu apendicele ridicole ale urechilor, cu această gură în

formă de cuptor, în fond respingătoare prin funcțiunea sa brutală — nu este, în sine, de preferat căpățînii mistrețului, capului șarpelui boa sau botului știucii, că întreaga ei putere de seducție se datorează unui instinct asemănător celui care-i animă pe hipopotami, vulturi sau broaștele rîioase. Partea de realitate estetică îmi părea astfel subordonată modului cum sîntem alcătuiți; ea ar fi cu totul altfel, dacă noi am fi altfel conformați.

Tinerele marțiene dezmințeau această teorie; mai ales cea mai grațioasă îmi demonstra, cu o energică evidență, posibilitatea existenței unor frumuseți *perceptibile pentru noi și totuși complet străine de mediul și de evoluția noastră.*

Conversația continua și lua o întorsătură concretă. Tripezii ne întrebau dacă nu i-am putea ajuta să combată invazia unei părți a teritoriului lor; ei nu luptau cu ușurință decît împotriva zoomorfilor de mărime mică și mijlocie; împotriva celorlalți, a coloșilor, trebuiau să concentreze undele unui mare număr de radianți, de la distanță, pentru a nu sacrifica un număr prea mare de luptători. În general, tripezii dispuneau de energii prea slabe.

— Strămoșii voștri erau mai bine înarmați? am întrebat eu.

— Strămoșii noștri îndepărtați, da. Dar pe atunci dușmanii Regnului nostru erau de mici dimensiuni și nu ocupau decît regiuni sterile. Nimeni nu a ghicit viitorul rol al acestor ființe. Cînd pericolul a devenit evident, era prea tîrziu: nu mai aveam mijloace destul de puternice pentru a-i distruge pe dușmanii de mari dimensiuni. Întregul nostru efort se mărginește la a le stînjeni înaintarea.

Rezum răspunsul tripezilor, care nu a fost obținut decît după numeroase întrebări, elucidate cu greu.

— Dușmanii voștri sînt organizați? întreabă Antoine.

— Nu tocmai. Nu există nici o înțelegere directă, nimic care să semene cu un limbaj și nu știm dacă

e cazul să vorbim de inteligența lor. Ei acționează dintr-un instinct de neînțeles pentru noi. Cînd invazia unui teritoriu a început, dușmanii se îngrămădesc, apoi încep să se înmulțească organismele inferioare și, după o vreme, solul este otrăvit, plantele noastre nu mai pot trăi.

— Invaziile sînt rapide?

— Destul de rapide din momentul în care încep... și mai frecvente din perioadă în perioadă. Odinioară, cu sute de veacuri în urmă, cotropirea era atît de înceată, încît era aproape imperceptibilă; ea se limita la zonele părăsite — scăderea noastră numerică începuse. Acum, pierdem adesea terenuri roditoare și invazia care începe în sud este foarte amenințătoare și ne va costa scump, dacă reușește.

— Ne vom consulta în legătură cu cererea voastră!

Am rămas privindu-ne cîtva timp, eu și prietenii mei.

— Știm că am putea interveni, dar cu o mare cheltuială de energie, zise Antoine. Mijloacele noastre, cîte avem, nu ne permit o asemenea risipă. Trebuie să știm dacă Marte este în stare să ne furnizeze noi resurse. Radiația solară este prea slabă aici pentru ca transformatoarele noastre să poată amorsa o concentrare radioactivă. Un supliment de amorsare va trebui cerut materiei marțiene.

— Cred că planeta va putea să ne furnizeze acest supliment, afirmă Jean.

— La lucru!

Tripezii urmăreau cu aviditate conversația noastră misterioasă. Ei știau că gura noastră emitea semnale și încercau să-și dea seama de mișcarea buzelor.

Jean se întoarse spre ei și „semnală":

— Îi vom ataca pe dușmanii voștri, dacă găsim energiile necesare.

El reuși, după cîteva repetări ale semnalelor, să se facă înțeles. Deoarece tripezii întrebuințau la încărcarea armelor lor o formă de energie (încă necu-

noscută de noi), pînă la urmă au înțeles ce voia să spună Jean.

— Vă vom ajuta! zise tripedul cel influent. Dar de unde știți că intervenția voastră va fi utilă?

— Pentru că i-am întîlnit pe dușmanii voștri și am știut să-i punem pe fugă.

La aceste cuvinte, tripezii fură cuprinși de o vie agitație; ochii multipli le iluminau literalmente chipurile.

Mai nerăbdătoare decît bărbații, una dintre „femei" cea mai grațioasă, întrebă:

— I-ați văzut pe cei mai mari dintre ei?

— Da, mai mulți, lungi cît distanța care mă desparte de această stîncă.

E inexplicabil cum am putut înțelege bucuria tripezilor, atît de deosebită, în manifestările ei, de bucuriile noastre umane. Ne-o vădeau mai ales ochii, cu schimbările lor continue, și emoția tinerei curioase era cu totul încîntătoare.

VII

Deprinderea, formă preliminară a adaptării la oameni și animale, întări relațiile noastre cu tripezii. Ne obișnuisem atît de mult cu prezența lor, cu formele, mișcările și obiceiurile lor, încît s-ar fi zis că ne aflam printre ei de foarte mult timp.

După cum am spus, cu toate că petreceau o mare parte a zilei în aer liber, locuințele lor erau subterane. Cunoșteam acum cauza: scăderea excesivă a temperaturii în timpul nopții. La o anumită adîncime domnea o temperatură blîndă, însoțită de o lumină emanînd din subsolul planetar.

Nu fusese necesar să se excaveze refugiile: planeta avea un mare număr de peșteri, unite prin culoare; la ele se ajugea cel mai adesea pe pante mai mult sau mai puțin abrupte, pînă la două sau

trei mii de metri sub pămînt. Iar ici și colo, tripezii amenajaseră aceste așezări naturale.

Un șir de peșteri se întindea uneori pe distanțe foarte mari și cuprindea ochiuri de apă și chiar mici lacuri. Lumina era cu atît mai intensă, cu cît coborai spre adînc. Ne-am convins că se datora unor fenomene radioactive, cu toate că n-am găsit nici un corp asemănător violiumului nostru, anticului radiu și nici chiar planiului.

— Fără îndoială, remarcă Antoine într-o dimineață, dezlănțuirea radioactivă s-a epuizat în straturile de la suprafață, în timp ce mai jos probabil că e încă foarte energică.

— Dacă e o acțiune radioactivă! ripostă Jean.

— E regretabil, în orice caz, că nu putem dispune de aceste energii pentru a le reîmprospăta pe ale noastre! am încheiat eu.

În lipsa elementelor radioactive, descoperisem elemente a căror combinație dezvolta temperaturi foarte ridicate și producea radiații de înaltă frecvență: era suficient pentru amorsarea dislocărilor atomice necesare lucrărilor noastre. Am reușit să ne aprovizionăm astfel cu energii considerabile și ușor de reînnoit. Pe deasupra, unele experiențe ne-au permis, prin eliminări succesive, să transformăm apa marțiană în apă terestră și să facem digestibile trei dintre alimentele consumate de tripezi: puteam deci să prelungim oricît de mult șederea noastră aici.

În acest timp, prietenia cu cîteva dintre gazdele noastre se adîncea. Conversam cu tot mai multă ușurință, chiar fără efort, cînd era vorba de lucruri obișnuite.

Industria tripezilor păstrează urmele unei activități asemănătoare activității umane din secolul XIX. Ei folosesc în mod ingenios radiațiile solare pentru a produce temperaturi ridicate; practică o metalurgie întrucîtva deosebită de a noastră, dar nu țes nici o stofă; îmbrăcămintea și cuverturile lor sînt

făcute dintr-un fel de mușchi mineral, obținut prin sublimare, căruia știu să-i dea o rezistență și o suplețe surprinzătoare. Paturile lor sînt făcute din mari lame elastice, suspendate de panouri sau de grinzi cu ajutorul a patru, șase sau opt cîrlige; mobilierul lor e prea variat ca să-l descriu; de altfel, el oferă analogii cu modelele folosite pe Pămînt în diferite epoci și de diferite rase.

Cît privește agricultura, ea este „radiantă", într-un anume fel: ei răscolesc puțin pămîntul și îl supun influenței undelor și curenților, mai înainte de a-l însămînța; rădăcinile plantelor dizolvă ușor humusul astfel pregătit. Din timpurile cele mai îndepărtate, hrana tripezilor se compune numai din alimente lichide, pe care le absorb cu ajutorul unor țevi asemănătoare trestiilor.

Viața lor personală și socială este foarte liberă. Se poate spune că era crimei s-a încheiat pentru ei; era virtuții de asemenea. Cum nu au nevoie de nici un efort pentru a respecta libertatea altuia, ei nu mai cunosc sărăcia și bogăția; fiecare își efectuează partea lui de muncă în mod tot atît de natural ca și o furnică, dar păstrîndu-și individualitatea.

Tripezii capabili de acte de violență au devenit foarte rari și sînt considerați demenți.

Dar pasiuni au? Da, și încă foarte intense, fără a-l stînjeni totuși pe cel de alături. Cea mai rea ar fi putut fi dragostea. Ei i se supun tot atît de mult ca și noi, dar, cu scurgerea timpului, gelozia a dispărut.

Bărbatul sau femeia care nu plac deloc, sau nu mai plac, pot să sufere violent: el sau ea nici nu mai pot concepe că s-ar împieta asupra libertății de alegere.

Dragostea multiplă e frecventă și nu produce mai multe drame decît dragostea unei mame sau a unui tată pentru mai mulți copii. Această toleranță se explică poate prin inutilitatea simțită și recunoscută

a selecției. După multe șiruri de milenii, tripezii nu-și mai fac nici o iluzie în ceea ce privește decăderea lor; ei o acceptă fără amărăciune și gustă cu tot atîta plenitudine ca și noi bucuria de a trăi.

Într-o zi, acela dintre prietenii noștri care ne înțelegea mai bine îmi spuse:

— De ce l-ar întrista pe individ moartea speciei? Oare nu s-au petrecut întotdeauna lucrurile, pentru fiecare făptură, astfel ca și cum întreaga lume ar fi dispărut odată cu ea?

Evident! Dar s-ar fi putut ca declinul să arunce o umbră melancolică asupra sufletelor. Or, dimpotrivă, așteptarea sfîrșitului speciei părea să dăruiască tripezilor un fel de seninătate colectivă.

Cum iubesc ei? Mi-au trebuit multe luni ca să-mi fac o idee, desigur imperfectă, dar atît de completă cît îngăduie structura umană. Unele nuanțe, fără îndoială, mi-au rămas străine, ca și perceperea sunetelor de către tripezi.

Dragostea lor fizică rămîne o enigmă mai misterioasă decît dragostea florilor. Îmbrățișarea lor, căci actul lor nupțial este o îmbrățișare, pare extraordinar de pură. Întregul corp iubește, într-un fel imaterial. Cel puțin, dacă materia intervine, trebuie să fie sub formă de atomi dispersați, de fluide imponderabile.

Nașterea este un poem. Mama se învăluie mai întîi în întregime într-un halou care, condensîndu-se pe pieptul ei, devine un abur luminos. Ea își atîrnă atunci de umeri o cochilie fermecătoare, un fel de mare floare pală, în care copilul se condensează, ia forma speciei sale, apoi începe să crească. Hrana sa este la început invizibilă, emanînd de la mamă.

Pentru imaginația mea, nașterea și creșterea inițială a acestor ființe au ceva fabulos; infirmitatea, urîțenia pămîntească sînt izgonite de aici, după cum sînt izgonite din dezmierdarea nupțială.

În timpul pregătirilor, care au durat mai mult de

trei luni, am putut studia de aproape alcătuirea prietenilor noştri.

Percepţia lor vizuală este mult mai complexă decît a noastră, întinzîndu-se de la infraroşu la ultraviolet. Cele trei perechi de ochi cuprind registre diferite. Una, cea mai de sus, nu percepe în mod distinct decît partea spectrului de la portocaliu la indigo. Ochii regiunii mijlocii deosebesc roşul şi infraroşul; în sfîrşit, a treia pereche explorează în special razele violete şi ultraviolete, pînă la cea mai mare frecvenţă.

Simţul pipăitului e foarte variat: ei percep vibraţiile slabe ale solului, apropierea altui triped sau a unui pentapod le este semnalată printr-o inducţie magnetică, la fel şi schimbările timpului. Astfel, lipsa auzului este compensată din plin.

Toate artele lor sînt vizuale, dar deloc statice, ca pictura, desenul sau sculptura noastră: sînt arte dinamice, în care lumina, lumina *lor*, mult mai întinsă şi mai variată decît a noastră, înlocuieşte sunetul. Am avut uneori intuiţia subtilităţii şi infinităţii de nuanţe a acestor arte, dar, vai! numai intuiţia! Eforturile mele de a înţelege — nu zic o simfonie, ci o simplă melodie luminoasă — au rămas fără rezultat.

Am trăit o aventură, cea mai stranie şi mai captivantă din viaţa mea. Întîmplarea, care înrîureşte destinele pe Marte, ca şi pe Pămînt, a făcut să mă aflu de mai multe ori în prezenţa acelei fiinţe graţioase despre care am vorbit mai sus. Deoarece era avidă să cunoască misterul lumii noastre, deoarece fără îndoială că o simpatie nelămurită ne atrăgea unul spre celălalt, am ajutat întîmplarea şi ne-am revăzut.

Ea învăţase repede să folosească alfabetul nostru optic, arăta o vie curiozitate pentru astrul din care venisem şi se străduia cu pasiune să-i înţeleagă misterul.

Mă străduiam să-i descriu omenirea noastră, pe care o socotea mult superioară tripezilor, fiindcă

putusem străbate înfricoşătorul abis interstelar. Nu obosea niciodată să întrebe şi să înveţe; o încîntare continuă îi lumina ochii, cei mai minunaţi dintre ochii minunaţi ai semenilor ei.

Sentimentele care mă purtau în preajma ei sînt în mod cert de nedefinit. Ele comportau o admiraţie deplină, plăcerea de a descoperi în fiecare zi o frumuseţe mai subtilă, o încîntare ce ţinea de magie şi care mă înflăcăra precum, odinioară, zeiţele puteau înflăcăra pe un grec mistic, o afecţiune fără asemănare cu vreo afecţiune cunoscută: nici iubire, care părea imposibilă prin finalitate, nici prietenie — care presupune o mai mare intimitate sufletească, nici duioşia care apare la vederea unui copil. Nu, era în adevăr un sentiment incomparabil şi pe care, de altfel, nu-l comparam cu nici un altul.

Îmi amintesc de plimbările în pădure, pe malul lacului sau pe cîmpiile roşcate: trăiam pe tărîmul zînelor, mistuit de o fervoare ce desfiinţa timpul şi-mi dăruia „strălucitoarea" lipsă de prevedere a copiilor şi a animalelor tinere.

Într-o zi, am întîrziat lîngă lac. Veni seara, seara pură de pe Marte, cu stele mai strălucitoare chiar decît cele văzute de pe munţii noştri înalţi.

„Graţia" manifesta o admiraţie fără margini faţă de miracolele terestre... Dar în văzduhul nespus de pur apăru splendoarea mirifică a eteralilor.

Pătruns de emoţie, am contemplat cîtva timp acest spectacol divin, apoi am „semnalat" (căci ne vedeam unul pe celălalt):

— Prin ei, Graţia, Marte este superior Pămîntului!

Ea răspunse — şi răspunsul ei mi-a produs o adîncă surpriză:

— Nu cred!

— Şi de ce?

— Nu sînt sigură că aceste vieţi strălucitoare sînt superioare vieţii tale şi nici măcar vieţii mele. Nimic nu dovedeşte asta, nimic! Şi mai cred că tre-

buie să existe ceva asemănător pe Pămînt, ceva ce n-ați observat încă... precum strămoșii noștri îndepărtați nu observau viețile acestea.

— Poate că nu existau!

— Atunci evoluția lor a fost foarte rapidă, prea rapidă pentru ca ei să fie superiori...

Ne priveam în noapte, ochii ei străluceau asemenea constelației Orion; viața ei părea să însufleţească pe nesimțite chipul meu.

— Chiar dacă Pămîntul nu-i produce încă, el îi va produce — într-o mai mare abundență și cu mai multă strălucire decît Marte. În orice caz, planeta voastră o întrece pe a noastră!

Ne-am întors gînditori prin pădure și din seara aceea am iubit-o și mai mult.

O iubeam mai mult, mai nuanțat ca înainte. Începu să înflorească o intimitate rară, exaltare a sufletului, voluptate a inimii, străină voluptăților brutale ale animalului terestru.

Și ea părea din ce în ce mai însetată de prezența mea. Într-o zi, i-am spus:

— Nu-i așa, Grația, că oamenii îți par urîți?

— Așa credeam la început, răspunse ea, cu toate că această urîțenie nu mi-a părut niciodată dezagreabilă. Înțeleg acum că trupurile și fețele voastre pot avea frumusețea lor... Despre tine, nu știu ce să spun. Te aștept cu nerăbdare să vii, aflu în întîlnirile noastre un farmec necunoscut, care mă uimește.

— Ai spus un lucru atît de gingaș... Eu am fost orbit de strălucirea ta din prima clipă!

În zonele neclare ale inconștientului, se părea că e pe cale să ia naștere o lume, ființe supranaturale urcau din adîncuri, o lumină misterioasă scotea legendele din umbră, toate întrupările posibile izbucneau din eternitate, și eu simțeam lumea Grației întîlnind lumea obscură a strămoșilor mei...

Cum să descriu această emoție, care unea astrele

cu bătăile unei biete inimi omeneşti, care mă cuprindea aşa cum valurile echinoxului cuprind estuarul!?

VIII

Pregătirile noastre au durat mai mult timp decît prevăzusem, dar pînă la urmă s-au terminat. Nemaiavînd grija aprovizionării cu energie şi alimente, am declarat că sîntem gata să-i atacăm pe zoomorfi.

Trecuseră cam două treimi din vară, cînd *Stellarium* ateriză la trei kilometri de regiunea invadată. Ea cuprindea o cîmpie urmată de coline joase; două lacuri şi cîteva canale făceau ca posesiunea acestei regiuni să fie deosebit de preţioasă pentru tripezi.

Construisem pentru prietenii noştri o duzină de radiatoare puternice. *Stellarium* era înzestrat cu alte cinci.

Zburasem de mai multe ori pe deasupra teritoriului, care nu era încă ocupat în întregime, dar mai multe sute de zoomorfi giganţi omorîseră sau alungaseră animalele.

Invazia se oprea precis în faţa unei crăpături largi a solului, care fusese odinioară albia unui rîu; teritoriul invadat avea cam trei sute de mii de hectare. Zoomorfii de toate mărimile nu stăteau acolo mai mult de cîteva zile. Cei care plecau erau înlocuiţi de noii sosiţi.

Nu se putea constata vreo ordine a sosirilor şi a plecărilor, sau a mişcărilor pe loc ale zoomorfilor. În zadar am căutat vreo urmă de organizare, n-am observat decît evoluţii haotice.

— Nădăjduiam să descopăr un fel de înţelegere, zise Antoine, dacă nu ca într-un stup sau într-un furnicar, cel puţin ca în migraţiunile păsărilor. Nu disting nimic asemănător. Totuşi, instinctul inva-

ziei pare foarte precis, chiar definit și acționînd pînă la albia secată a rîului. Această albie nu constituie un obstacol: i-am văzut trecînd peste accidente de teren mult mai dificile.

De altfel, știam de la tripezi că lucrurile se petreceau totdeauna la fel. Fiecare năvală a zoomorfilor avea limite și niciodată nu treceau mai departe pînă cînd terenul ocupat nu era adaptat în întregime la viața cuceritorilor săi. Exista aici un mister al „unanimității incoerente", fenomen care s-a produs uneori în dezvoltarea speciilor, familiilor și genurilor faunei terestre.

— Să renunțăm la tentativa de a înțelege, zise Jean.

— Și să ne pregătim de acțiune! Nu va fi prea ușor. Cînd vom fi izgonit o sută de coloși, vom fi abia la început! Probabil vor fi înlocuiți...

— Cine știe? Instinctul care-i determină să invadeze poate, de asemenea, să le semnaleze un pericol *inevitabil*. Să acționăm metodic. Să curățim, la început, în modul cel mai economicos posibil, o primă zonă.

I-am avertizat pe aliații noștri și am așezat aparatele, a căror manevrare o învățaseră, apoi Jean spuse celui care devenise, cu consimțămîntul tacit al tripezilor, șeful expediției și pe care noi îl numeam Șeful Implicit:

— Nu întreprindeți nimic pînă nu vă vom da semnalul. Noi vom curăța cotul „rîului".

Stellarium urcă la o mică înălțime. Am văzut coloșii străbătînd în toate sensurile teritoriul invadat, în mijlocul unei legiuni de zoomorfi mici și mijlocii care, de la distanță, evocau o colcăială de formidabile ploșnițe.

Cotul, situat la nord-est, se întindea pe o lungime de o milă și o lățime de peste un kilometru. Vreo zece coloși se mișcau pe-acolo.

Știind care radiații erau eficace, am trimis un fascicul care imobiliză, apoi puse pe fugă un zoo-

morf enorm. Au fost suficiente apoi cîteva raze pentru a-l sili să meargă în direcţia voită de noi; îndată ce părăsi zona vizată, am atacat un altul, apoi un al treilea...

Cinci au fost izgoniţi astfel, pe rînd. Ţinteam un al şaselea, cînd am văzut doi, noi, care veneau în mare viteză.

— Exact ce ne temeam! zise Antoine. Şi cîţi vor fi pe o întindere mare... Cum să menţinem o barieră de radiaţii? Ce cheltuială de energie!

— Dacă e necesară o radiaţie destul de puternică pentru a-i alunga, poate că o emisiune slabă ar fi suficientă pentru a-i ţine la distanţă, sugeră Jean.

— Ei, dar tu schiţezi un adevărat plan de luptă. Mai întîi, însă, să vedem ce ne învaţă experienţa.

Chiar atunci, un zoomorf puternic se apropia de intrarea pe terenul de la cotul rîului. I-am trimis un snop subţire de radiaţii. La început păru insensibil la atacul nostru şi continuă să înainteze. Curînd însă mersul său se încetini.

— Se opreşte!

Se opri, într-adevăr, şi rămase mult timp nemişcat. În sfîrşit, începu să dea înapoi.

— O să facem economii serioase! exclamă Antoine, bucuros.

Totuşi, pentru a ne încuraja aliaţii, am hotărît să facem o destul de mare cheltuială de energie, pentru a termina curăţirea cotului. De fiecare dată cînd un monstru din afară încerca să pătrundă pe terenul supravegheat de noi, îl opream cu o doză mică de raze.

După trei sferturi de oră, sarcina noastră era îndeplinită: la cotul rîului nu mai rămăseseră decît nişte zoomorfi neglijabili. Tripezii îi puteau alunga cu mijloace proprii.

Succesul nostru îi entuziasmă pe aliaţi, care de atunci ne-au urmat sfaturile ca pe nişte ordine sacre.

— Experiența este hotărîtoare, spuse Jean. Ea comportă un învățămînt capital. Dacă nu ne grăbim, facem economie de energie. Dar eu întrevăd un lucru mai important decît această economie: acumulatori cu randament slab vor fi de ajuns pentru a-i ține pe zoomorfi, peste tot, la distanță. Tripezii vor învăța cu ușurință să construiască asemenea aparate care, după amorsare, își vor extrage energia activă și pe cea de rezervă din radiațiile solare. În felul acesta frontierele lor actuale vor deveni inexpugnabile.

În timp ce Antoine păzea cotul, eu și Jean neam dus să ne întîlnim cu tripezii. Ne-au primit cu un entuziasm frenetic. Mii de ochi strălucitori dădeau fețelor lor o lumină și un colorit fantastice. Mai ales „femeile" erau extaziate, flori mișcătoare, amfore palpitînde, în care pupilele luceau ca niște licurici minunați.

Grația, într-un elan de gratitudine, îmi repeta:

— Ce sîntem noi față de voi? Biete creaturi neputincioase! Cît de frumoasă trebuie să fie viața pe Pămînt și ce fericire pentru mine să fiu umila ta prietenă!...

— Grația, scumpă Grația, nu există făpturi atît de încîntătoare ca tine pe planeta noastră... și nu există nici un spectacol comparabil cu chipul tău! Fără îndoială, tu nu cunoști farmecul fluviilor noastre, calmul pajiștilor, colinele îmbrăcate în păduri, febra exaltantă a oceanelor, amurgul ce se stinge încet în adîncul cerului, și lumea vrăjită a florilor, dar această frumusețe risipită pretutindeni nu atinge strălucitoarea ta perfecțiune...

— Fluvii... ape ce curg... valuri ce se ridică și cad, cum le-ai descris tu, trebuie să fie ceva divin. Simt renăscînd în mine amintiri care nu sînt ale mele, care vin din adîncul evurilor noastre, din timpurile cînd Marte cunoștea Apele Vii!

Ea repetă, cu tot corpul vibrînd de entuziasm:

— Apele Vii...

Am reuşit să ne înţelegem cu tripezii pentru atacul general. El trebuia să se lărgească în mod treptat, pornind dintr-un unghi al teritoriului invadat, unghi în care era cuprins cotul recucerit.

Acest plan ne păruse preferabil unei acţiuni prea vaste de la început: el permitea să ne familiarizăm şi să-i familiarizeze pe tripezi cu manevrarea în mod economicos a aparatelor, nu lăsa hiaturi pe unde zoomorfii uriaşi să se poată infiltra pe neaşteptate, ceea ce ar fi dus la mari pericole pentru aliaţii noştri şi poate pentru noi înşine.

Atacul începu în după-amiaza zilei, cu o cheltuială modestă de energie. În cîteva ore, îi silisem pe invadatori să se retragă cu trei kilometri (de pe o suprafaţă de aproximativ cinci sute de hectare).

Rămînea un mare număr de zoomorfi mici, a căror urmărire ar fi cerut o asemenea risipă de timp, încît trebuia să renunţăm în mod provizoriu la ea. La căderea nopţii, am stabilit un baraj de raze în evantai; slab, într-adevăr, dar suficient ca să-i ţină la distanţă pe invadatori.

— Va fi imposibil să menţinem barajul, cînd vom curăţi un teritoriu de cinci, şase ori mai întins, remarcă Jean. Numărul aparatelor e prea mic.

— Să ne gîndim deci la fabricarea unor acumulatori mai slabi.

Era relativ uşor, acum cînd dezvoltasem utilajul nostru, cu atît mai mult cu cît aparatele de baraj, în afară de dimensiunile lor mici, nu aveau nevoie de precizia celorlalte.

Am comunicat Şefului Implicit proiectul nostru şi el i-a înţeles importanţa.

O mulţime luminoasă se îmbulzea în jurul unor mari focuri răspîndite pe cîmpie: tabăra tripedă ne amintea secolele în care războinicii îşi aşezau bivuacurile în ajunul bătăliilor (înaintea epocii războaielor cu radiante), de la luptele corp la corp ale omului primitiv, înarmat cu măciucă şi suliţă, pînă la bătăliile cu tunuri uriaşe şi avioane.

Speranța reda mulțimii ceva din înflăcărarea dispărută de atîta vreme.

— Se pare că lumea noastră a reîntinerit! îmi spunea Grația. Visul Viitorului a reînviat. Mulți dintr-ai noștri speră că Pămîntul va reînsufleți planeta noastră.

— Și tu, Grația, ce crezi?

— Nu știu. Sînt fericită, mă simt mai puternică...

Uu poet de odinioară scria:

Tu mă priveai în noaptea mea
Cu frumoșii tăi ochi, ca niște stele,
Care mă înmărmureau!

Imagine hiperbolică pe Pămînt, dar cît de inferioară realității, aici! Ochii Grației, mai diferiți și mai schimbători decît ochii noștri lipsiți de strălucire, erau într-adevăr comparabili cu o constelație de mari stele multicolore.

Ieșisem din tabără și, în tenebrele reci, eteralii își multiplicau evoluțiile lor misterioase. Cu o exaltare amplificată de prezența Grației, imaginația mea se avînta spre ei.

— Nu-i vom înțelege niciodată! am spus eu, cu melancolie.

— E mai bine așa, răspunse ea. E preferabil să nu înțelegem prea multe lucruri.

Cîtă afecțiune emana din vocea ei! Am vibrat pînă în adîncul ființei mele.

— Grația, pe tine aș vrea să te înțeleg!

— Eu sînt simplă, mult mai simplă decît tine? Mă las în voia înclinațiilor mele și nu cercetez ce ascund.

— Pentru ce vii spre mine?

— Pentru că lîngă tine sînt fericită.

Mă atinse ușor și am simțit trecînd nu știu ce fluid, mai inefabil decît un parfum, mai evocator decît o melodie. Mă trezeam la o viață ciudată și

încîntătoare, care prelungea imaginea Graţiei în trecut şi în viitor.

Frigul se-nteţea; ne-am întors către focuri. Ne-am oprit lîngă Şeful Implicit, din care ea se trăgea. El ne privea cu o curiozitate senină, mirat cred de intimitatea care se înfiripase între fiica sa şi mine, intimitate care, în fond, îl bucura.

Ar fi părut absurd să bănuiască o atracţie sexuală: nepotrivirea dintre tripezi şi oameni era prea mare! Chiar dacă o asemenea atracţie ar fi fost posibilă, tatăl n-ar fi avut de ce să se îngrijoreze. „Fluiditatea" extraordinară a iubirii marţiene, eliberată de orice gest brutal sau bizar, exclude, după cum am spus, orice aversiune, ură şi gelozie.

Nici un tată, nici o mamă nu intervin în preferinţele descendenţilor lor. Doi îndrăgostiţi îşi pot fi credincioşi datorită unei afecţiuni exclusive, fără a se lega prin rituri sociale, sau prin promisiuni individuale. Cît despre copii, ei sînt de prea multe milenii în grija comunităţii, pentru a mai fi necesar ca părinţii să se gîndească la soarta lor. În general, familia nu există în sensul familiei terestre, cu toate că cei mici sînt la fel de iubiţi ca şi ai noştri. Nici o îndoială penibilă, care tulbură încă atîţia oameni, asupra autenticităţii filiaţiei. Tripezii au privilegiul unui instinct infailibil, care îi face să cunoască dintr-o dată dacă noul născut le aparţine sau nu.

Dacă preferinţa mea pentru Graţia îl bucura pe Şeful Implicit, aceasta se datora faptului că el însuşi avea o mare simpatie pentru terestri. Imaginaţia sa, mai mult decît a celorlalţi tripezi, era asemănătoare imaginaţiei strămoşilor. Venirea noastră (mi-a spus-o mai tîrziu) trezise în el vise şi redase Viitorului, lucrurilor Posibile, o putere de seducţie pînă atunci stinsă. În seara aceea, el mă întrebă:

— Cerul nostru e atît de frumos ca al vostru?

— Noaptea e incomparabil mai frumos, am răs-

puns. Noi n-avem nimic asemănător acestor vieți luminoase, care evoluează sub stele mai strălucitoare decît ale noastre. Nopțile voastre ar fi întru totul superioare dacă ar fi mai calde, cum sînt ale noastre vara, pînă și în țările unde iernile sînt aspre.

— Aceste nopți calde trebuie să fie foarte plăcute!

— Au mult farmec.

— Și zilele?

— Le găsesc preferabile alor voastre, dar poate că vouă nu v-ar plăcea deloc. Plantele noastre sînt mai colorate și mai numeroase; ele produc flori, din care se vor naște alte plante, flori aproape tot atît de strălucitoare ca și femeile voastre. Trei sferturi din suprafața Pămîntului sînt acoperite de ape care curg sau palpită; ora ce precede ziua și cea care îi urmează au mult mai multă strălucire decît pe Marte.

— Noi nu sîntem nimic, zise el, și ochii lui magici mă priviră cu melancolie. Viața Planetei noastre va fi mult mai scurtă decît aceea a Pămîntului! Vîrsta radiantă a trecut — și nu le-a fost dat strămoșilor noștri să treacă peste abisurile spațiului... Prea mic și prea îndepărtat de Soare, astrul nostru nu putea să aibă o evoluție comparabilă cu cea a astrului vostru!

— Mie mi se pare mai uimitor. Noi nu avem decît un fel de viață, iar voi aveți trei!

— Nu era decît unul, în timpul Marii Puteri! Cum, totuși, viața a început la voi aproape în același fel ca la noi, cred că se va multiplica și pe Pămînt, *cînd declinul va fi început*. E logic să credem că această multiplicare va fi mult mai surprinzătoare decît aici!

Două flăcări ne învăluiau cu undele lor binefăcătoare și am constatat încă o dată că facultățile abstracte ale tripezilor le depășeau pe ale noastre.

— Nu înțeleg de ce, cu inteligența voastră subtilă, ați renunțat la creație, am spus.

— N-am renunțat în mod spontan. A trebuit foarte mult timp și încercări fără număr, pentru ca facultățile creatoare să dispară.

— Totuși, voi înțelegeți atît de ușor lucrurile străine civilizației voastre...

— Da, înțelegem; cred chiar că am putea *învăța* tot ceea ce se face pe Pămînt. Dar noi nu mai știm să extragem noțiuni noi din noțiunile noastre vechi, nu mai știm și am pierdut gustul acestei operațiuni. Ni se pare atît de inutilă! Poate că, dacă am face-o, ar fi o cauză de nenorocire, prin revenirea acestei previziuni acute, inestimabilă pentru rasele tinere, dar care duce la deznădejde rasele îmbătrînite. E mai bine de o mie de ori să nu ne gîndim la viitor, să amorțim în acest prezent, în care nu suferim decît cînd ne amenință Viețile inferioare. Și cu toate acestea, de la venirea voastră, ceva palpită în mine, o ciudată dorință de reînnoire, aspirația către o viață mai intensă și mai vastă!

Aruncă în foc cîteva blocuri de combustibil și rămase visător.

IX

În următoarele patru zile, am lărgit cu încetul zona curățată și am ocupat, adăugînd și terenul cucerit la început, aproximativ o mie opt sute de hectare, apoi a trebuit să ne odihnim — nu pentru că rezerva noastră de energie ar fi scăzut simțitor (o reînnoiam fără multă dificultate), dar devenea dificil să menținem un baraj eficace.

Ne-am îndreptat atunci toate eforturile asupra fabricării acumulatorilor defensivi. Patru dintre aceste mici aparate, puse la punct, trimiteau radiații în evantai pe o linie lungă de un kilometru, dar rămîneau de acoperit cinci kilometri, ceea ce ne stingherea foarte mult în timpul atacului.

S-a hotărît, prin urmare, să ne ocupăm de completarea mijloacelor noastre de luptă şi, timp de zece zile, toată tabăra construi aparate. Ar fi fost greu de recrutat, pe Pămînt, ucenici în stare să înţeleagă atît de repede ca tripezii o sarcină complicată şi să o îndeplinească cu atîta îndemînare. În schimb, terestrii ar fi dovedit mai multă iniţiativă. Prietenii noştri, chiar cei de elită, abia depăşeau stadiul asimilării; îşi îndeplineau foarte bine treaba, dar se arătau ciudat de lipsiţi de iniţiativă.

Fiecare gest, repede învăţat, devenea automat, dar în faţa neprevăzutului trebuia să intervenim noi. Cu toate acestea, fabricarea aparatelor înainta cu mult mai repede decît ar fi avansat, în aceleaşi condiţii, pe Pămînt şi tripezii ne livrau aparate în serie, toate întocmai ca modelele.

Trecuseră cam două săptămîni şi aproape întreaga linie de acoperire era protejată; datorită debitului lor slab, acumulatorii se reîncărcau cu uşurinţă de la razele solare.

După organizarea muncii, însuşi automatismul tripezilor ne-a dat răgaz să examinăm mai de aproape Regnul zoomorfilor. În zona invadată, ca şi în zonele ocupate de multă vreme de către aceste organisme, am observat imediat că nu există nimic asemănător diviziunii vegetalo-animale, caracteristică vieţii terestre şi, de asemenea, vieţii marţiene căreia îi aparţineau tripezii.

Toţi zoomorfii iau alimentele din sol, dar zoomorfii superiori sînt şi „carnivori". Absorbţia alimentelor se face prin suprafaţa corpului: zoomorfii nu au nici un orificiu pentru înghiţirea substanţelor. Totul are loc printr-un fel de osmoză. Luată de la minerale sau de la fiinţe vii, hrana pătrunde în organism sub formă de corpusculi infinitezimali. Prada nu piere decît în mod excepţional: după o perioadă de toropeală, care suspendă orice activitate vitală, ea se reînsufleţeşte.

Ne-a fost ușor să prindem zoomorfi mici sau mijlocii și să le studiem anatomia. Deocamdată, nu ne este posibil să înțelegem cu precizie modul de funcționare a organelor lor și nici măcar să le identificăm întru totul.

După cum am scris, alcătuirea zoomorfilor superiori este trilaterală. Speciile inferioare au o structură tot atît de confuză ca și ciupercile sau algele. Inferiori sau superiori, toți lasă să se vadă numeroase vacuole, adesea dispuse în lanțuri sau în triunghiuri. Noi presupunem că aceste vacuole servesc în special pentru circulație și nutriție.

În lipsa lichidelor, circulația se face, fără îndoială, prin lansări de particule microscopice; am putut urmări, cu ajutorul ultralupei, pe cîțiva zoomorfi „vivisecționați", curenți și vîrtejuri de elemente ce par să corespundă circulației sîngelui și sevei.

La început, am crezut că anumiți zoomorfi sînt fixați de sol. Ne înșelam: toți zoomorfii se mișcă, dar indivizii speciilor rudimentare nu o pot face decît *după lungi intervale de imobilitate,* probabil cînd au secătuit locul pe care se fixaseră.

Forma turtită a zoomorfilor arată, cred, că le trebuie o mare suprafață pentru a ataca în mod convenabil solidele fără viață sau vii cu care se hrănesc. E cu atît mai probabil să fie așa, cu cît par să ia puțin din atmosferă. Solul rigid a trebuit să joace un mare rol în formarea lor și, deoarece n-au rădăcini, nu este de mirare că s-au lipit și s-au întins la suprafață.

Se poate observa, de altfel, că turtirea corpului e ceva mai mică la zoomorfii de pradă — dar cum continuă să extragă din sol partea principală a alimentației lor, această evoluție nu are nici o importanță.

Nu există la zoomorfi nici un indiciu al instinctului de asociere și nu mă refer la un instinct evoluat, cum este cel al furnicilor, termitelor, albinelor, sau măcar al viespilor sau al castorilor, ci la

un instinct rudimentar, cum e cel care adună laolaltă păsările migratoare, turmele de bizoni sau haitele de lupi. Acțiunile zoomorfilor sînt strict individuale. Nu am constatat nici o urmă de existență a familiei.

Fecundația este exterioară; noii născuți par să țîșnească din pămînt, atît de mică e sămînța, și, încă aproape invizibili, par să aibă toate aptitudinile speciei lor.

Se poate vorbi despre inteligență la zoomorfi? S-ar zice mai curînd că sînt în întregime la discreția „tropismelor", cu atît mai diferite cu cît animalul este mai evoluat. Am căutat indicii de organe de dirijare sau de transmitere; presupunem că aceste organe țin de dispunerea vacuolelor; acolo unde te așteptai să găsești un cap, ca la animalul terestru sau marțian, nu există nici o alcătuire materială deosebită, ci mai multe sisteme de vacuole în interiorul cărora se mișcă, cu o regularitate remarcabilă, corpusculi multipli.

Cît despre vacuolele dispuse în lanțuri și unite prin canale foarte mici, totul ne face să presupunem că ele înlocuiesc aparatele noastre nervoase și musculare.

Nimic nu e mai ciudat decît evoluțiile acestor ființe plate și informe, care par să meargă la întîmplare, trasînd nenumărate zigzaguri, pînă cînd sînt solicitate de vreo momeală sau de vreun pericol.

Cînd un zoomorf-pradă simte apropierea unui zoomorf-carnivor, el fuge imediat și are destule șanse să scape, căci, la o distanță variabilă după specii, dar niciodată prea mare, va înceta să fie perceptibil. De altfel, vînătoarea nu e continuă, ca în pădurile și savanele noastre: zoomorfii carnivori trăind și ei mai ales cu ceea ce extrag din sol și din atmosferă, își caută prada vie numai la răstimpuri.

Prin contrast cu viaţa zoomorfilor, viaţa animalelor şi a plantelor marţiene aproape că nu ni se mai părea stranie. Plantele amintesc, mai mult sau mai puţin nelămurit, dar amintesc plantele noastre. Animalele superioare sînt asemănătoare vertebratelor noastre: goana unora, zborul altora, cele cinci labe sau cele cinci aripi, pînă la urmă ni s-au părut firești. Cît despre fiinţele acvatice, cele cinci membre înotătoare le apropie mai mult de batracieni decît de peştii noştri.

La toate, circulaţia este lichidă; e un fel de sînge care le hrăneşte corpul, cu toate că acest sînge poate fi violet, albastru sau verde; aparatele care îl conţin amintesc venele şi arterele noastre, deşi inima unică este înlocuită prin două, trei, patru, cinci pungi care pulsează, după specii.

Ele au boturi; ochii lor multipli sînt ochi adevăraţi; organele lor digestive nu diferă prea mult de organele multor animale terestre. Dacă n-am fi văzut niciodată fie păsări, fie peşti, fie insecte, ele ne-ar fi părut fără îndoială tot atît de neobişnuite ca animalele marţiene. Dar am recunoaşte, după un timp, o înrudire între mamifere şi păsări, sau insecte, sau peşti. Am procedat la fel şi cu organismele marţiene omoloage ale organismelor de pe Pămînt, care diferă însă de zoomorfi şi cu atît mai mult de eterali!

Cît despre tripezi, am ajuns să-i considerăm oameni, deşi evoluţia lor i-a separat mai net, în unele privinţe, de animalitatea noastră superioară, decît a făcut-o cu majoritatea animalelor marţiene cele mai perfecte. Dar poziţia lor verticală, mai ales mentalitatea lor, uimitor de apropiată de a noastră, emotivitatea lor, farmecul lor şi mai ales farmecul femeilor lor măreau, în fiecare zi, o apropiere, o intimitate care face din ei familia noastră de Dincolo-de-Pămînt.

În timpul nopţii, păstram obişnuinţa de a ne refugia în *Stellarium*, în spatele taberei. În primele zile,

unul dintre noi făcea de gardă, apoi sentimentul unei siguranțe desăvîrșite ne-a făcut să părăsim această măsură de precauție; dormeam toți trei atît de liniștiți ca și cum am fi trăit într-o casă pe Pămînt.

În general, tripezii se trezeau înaintea noastră. Cîteva sute dintre ei, ispitiți de peșteri, se stabiliseră sub terenul recucerit; ceilalți circulau după bunul lor plac.

Într-o dimineață, am fost treziți de lovituri în peretele *Stellarium*-ului și am văzut numeroși tripezi, foarte tulburați, care, neputîndu-și exprima emoția prin cuvinte, făceau gesturi violente.

Imediat ce ne-au văzut în picioare, și-au înmulțit semnalele; am știut imediat că zoomorfii trecuseră peste bariere.

— Peste toate barierele? întrebă Antoine, foarte surprins.

— Nu! răspunseră mai mulți tripezi în același timp (semnele nu se amestecau, cum s-ar fi amestecat cuvintele), numai la dreapta... o sumedenie de dușmani. Un mare număr de ai noștri au pierit.

— Venim imediat!

Stellarium se și ridicase de pe sol și curînd planam deasupra mulțimii. Șapte zoomorfi enormi — cel mai mare avea aproape o sută de metri lungime — evoluau printre cadavrele tripezilor fulgerați. Alți tripezi zăceau în albia rîului ancestral și, dincolo de albie, o mulțime enormă gesticula desperată.

La extrema dreaptă a teritoriului recent recucerit nu mai era nici un triped viu, ceea ce ne-a permis să pornim imediat la atac. Deoarece era imposibil să atacăm toți monștrii direct, am adoptat o tactică „fragmentată" și, cum îi iradiam cu mai mare intensitate ca de obicei, am obținut retrageri rapide. Socotind cinci secunde de iradiere pentru fiecare zoomorf, puteam relua atacul de două ori pe minut. Și deoarece fasciculele cădeau totdeauna în aceeași direcție, fuga a fost orientată cum am vrut noi. De

altfel, din inerție, zoomorfii nu se întorceau spre punctul de plecare; ei urmau, chiar în timpul intervalelor de răgaz, aproape linia pe care voiam noi s-o urmeze.

Ne-a trebuit mai puțin de un sfert de oră ca să curățăm locul; apoi Jean a ieșit ca să examineze radiatorul din extrema dreaptă.

— Axul aparatului se ridicase cu cîteva grade, declară el la întoarcere. Drept urmare, razele nu mai măturau solul. Zoomorfii au trecut pur și simplu pe sub fasciculele de raze.

— S-a reparat? am întrebat eu.

— Desigur.

— Asta trebuie să ne determine să stabilizăm mai solid înclinarea axului! zise Antoine. O nimica toată. Acum să cercetăm cum s-au petrecut faptele.

În timp ce schimbam aceste replici sumare, Șeful Implicit veni în goană. Părea foarte emoționat. Corpul îi fremăta ca un mesteacăn în vînt, și el ne mulțumi vehement, explicîndu-ne:

— N-am îndrăznit să întoarcem nici un aparat împotriva invadatorilor, căci am fi deschis o nouă breșă celor de afară.

— O explicație de necombătut! am mormăit eu, gîndindu-mă la lipsa lor de inițiativă.

Antoine îl întrebă pe Șeful Implicit, arătîndu-i un grup de tripezi fulgerați:

— Crezi că sînt morți?

O tristețe cenușie se citi în privirile aliatului nostru.

— Cred că da, zise el. Dar dintre cei care au putut fugi în albie, mulți vor fi salvați.

— Aveți leacuri?

— Nu împotriva acestui rău. Cine nu moare își revine mai mult sau mai puțin repede din amorțeală și vindecarea e completă după cîteva ore sau zile.

Lăsă capul în jos și adăugă, tremurînd:

— Fiica mea...

Răscolit, am cerut să ies din *Stellarium*.

— Te însoțesc, zise Antoine. Trebuie să încercăm să-i ajutăm pe acești nenorociți!

Nu îndrăzneam să-l întreb pe șef, ci examinam îngrozit cadavrele.

— Ea nu-i printre ei, zise el. A putut trece hotarul.

Emoția mea foarte profundă era amplificată de însăși surpriza emoției. Această existență neînsemnată, pierdută pînă de curînd în adîncul cerului, în picătura de foc roșu ce tremură seara printre minusculele candele solare, această creatură atît de diferită de oameni și de toate vietățile ce-i înconjoară pe oameni, iată că mă face să cunosc spaimele, disperările și nerăbdarea copleșitoare și speranța violentă combinată cu groaza — întreaga dramă a iubirii și a morții.

În acest timp, îl urmam pe Șeful Implicit și am ajuns pe marginea rîpei lungi care fusese un rîu, pe cînd mai existau încă rîuri în această lume condamnată.

Corpuri întinse în dezordine, o mulțime înnebunită ca un popor de furnici alungat de o inundație, cîțiva tripezi care își dădeau silința să dea îngrijiri celor fulgerați...

Grația era nemișcată și părea fără suflare, cu corpul țeapăn. Mi-am amintit de dimineața aceea în care a murit sora mea Clotilde, cînd abisurile neantului înghițeau universul.

Șeful Implicit îmi ghici gîndurile.

— Ea n-a murit! zise el.

Aplecat asupra ei, o privea foarte atent; ochii lui, întunecați de tristețe, aruncară luciri mai intense. Liniștit și deoarece el era Animatorul, plecă să examineze alte corpuri.

Cît timp am rămas singur lîngă Grația? Cred că nici un sfert de oră, dar durata, plină de fluxul tumultuos al senzațiilor, se dilata fără sfîrșit. Apoi au

venit niște tripezi, care au transportat-o într-un adăpost încălzit cu un radiator destul de asemănător armelor aliaților noștri.

Timpul își reluă ritmul normal, emoțiile își opriră tumultul: credeam în reînvierea Grației și Șeful Implicit îmi sporea speranța cu fiecare vizită a sa.

Cu toate acestea, cînd ea deschise pleoapele, am avut o emoție atît de puternică, încît am rămas paralizat. Ochii ei frumoși mi-au evocat, la început, o constelație învăluită de aburii ce se ridică pe malul lacurilor toamna; apoi, din ei a țîșnit lumina ca înaintea zorilor. Mă privea cu o mirare blîndă, care devenea tot mai duioasă.

În sfîrșit, îmi zise:

— Monștrii sînt învinși, devreme ce ești lîngă mine...

— Da, au fost respinși.

Bucuria radia așa cum emană parfumurile din obiectul mirositor, și sentimentele Grației se formau, se metamorfozau, exprimate prin gesturi atît de diafane, încît comunicam aproape direct de la conștiință la conștiință.

Urmă o pauză, care ar fi însemnat tăcere pentru ființele obligate să se folosească de cuvinte; între noi pluteau lucruri de nespus, misterioase păsări călătoare ale sufletului.

Apoi, ea reluă:

— Sînt foarte fericită că te văd *acum* lîngă mine!... E ca și cum prezența ta m-a făcut să renasc! Atît de fericită încît nu mă poți înțelege.

La auzul acestor cuvinte, mă cuprinse o exaltare neștiută.

— Și eu sînt fericit, am spus. O fericire atît de nouă ca dimineața vieții mele!

Mă aplecasem spre ea, umerii noștri se atinseră, brațul Grației se lăsă cu gingășie pe gîtul meu. Am avut atunci presimțirea unei senzații ce depășea toate senzațiile omenești.

Dar Șeful Implicit intră, însoțit de Antoine:

— Nu mai e nici un pericol, zise el. Înainte de a se însera, își va recăpăta toate puterile.

Și cum Antoine și cu mine îl priveam, întrebător, continuă:

— Totdeauna e așa. Totdeauna vindecarea e completă.

Nu se înșela. Dimineața, Grația nu mai avea nimic. Am văzut-o în fiecare zi, în timp ce reîncepeam ostilitățile. Curînd, ele se terminară. Între timp, aparatele de baraj fuseseră construite. Pentru a preîntîmpina lipsa de inițiativă a tripezilor, am prevăzut cu minuție tot ce se putea întîmpla și am enumerat măsurile ce trebuiau luate în fiecare situație dată.

Ei cunoșteau acum perfect modul de fabricare a radiatoarelor și, după cum am spus, abilitatea, promptitudinea și precizia lor le întreceau cu mult pe ale noastre; își propuneau să construiască destule aparate pentru apărarea tuturor frontierelor lor.

— Îi vom învăța pe vecinii noștri ceea ce ne-ați învățat, zise Șeful Implicit, în ziua cînd se pregătea să se întoarcă, împreună cu grosul armatei, către peșterile natale. Ei îi vor învăța pe alții. Treptat, știința voastră va pune specia noastră la adăpostul invaziilor. Trimișii Pămîntului îi vor fi salvat pe umilii lor frați de pe Marte!

X

Și zilele treceau. Am cunoscut alte grupe de tripezi, apoi, într-o cîmpie vastă, am construit o structură luminoasă, atît de mare și de puternică, încît trebuia să fie văzută de pe Pămînt. Și într-o noapte senină, am lansat primele semnale de apel, după sistemul semnelor lungi și scurte pe care ni le-au transmis oamenii ultimului secol, sistem atît de perfect și de simplu, încît poate traduce limbajul ome-

nesc în atîtea moduri diferite cîte simțuri are omul și aproape în cîte forme de energie există*.

Am fost înțeleși imediat, căci repetam semnalele folosite de către exploratorii Pămîntului. Zece posturi radiogene ne-au răspuns; am obținut vești atît de precise de pe Pămînt, cum sînt cele ce se comunică, prin unde, de la oraș la oraș, de la continent la continent. Antoine și Jean au primit „radiograme stelare" de la familiile lor și eu, care nu mai am pe nimeni, cîteva mesaje prietenești.

Călătoria noastră stîrnea un entuziasm frenetic pe întreaga planetă; jurnalele sărbătoreau cel mai mare eveniment al secolului, considerat de unele dintre ele drept cel mai mare eveniment din istoria omenirii.

Apropierea mea de Grația crescu și mai mult. O vedeam îndelung în fiecare zi și sentimentele mele deveniseră atît de stranii, încît mă temeam să le analizez. Cum să definesc aceste înfiorări, aceste unde prodigioase? Nimic nu seamănă cu ele, din cîte am trăit pînă acum. Ideea că putea fi vorba de dragoste, în sens omenesc, mi se părea absurdă și chiar respingătoare. Bietul simț al voluptății *noastre* era complet amorțit; trezirea lui la apropierea de Grația m-ar fi umplut, cred, de dezgust și rușine.

Totuși, era dorință ceea ce simțeam lîngă ea; la fiecare atingere ușoară a corpului ei adia acea desfătare minunat de pură pe care o simțisem în ziua revenirii ei la viață. Să fie totuși dragoste? Atunci ea este atît de străină de dragostea noastră vrednică de milă, pe cît de străină e Grația de feminitatea pămînteană...

Deoarece nici un cuvînt nu putea exprima ceea ce simțeam, deoarece Grația, fără îndoială, n-ar fi în-

---

* Sistemul Morse, care se poate adresa vederii, auzului, pipăitului, chiar mirosului și gustului, care poate întrebuința toate mișcările și folosi aproape toate energiile perceptibile (n.a.).

țeles sentimentele mele, mă mulțumeam să le trăiesc și amîndoi rătăceam ca niște umbre fericite în păduri, pe malul lacurilor liniștite, în adîncurile subterane.

Într-o zi, am ajuns într-o peșteră spațioasă, unde licăriri de acvamarin urcau din sol și alunecau pe pereți. Legenda lui Marte era înscrisă în piatră, din timpurile cînd tînăra planetă crea primele ființe.

Ne-am așezat pe o piatră veche, a cărei substanță, risipită odinioară în nenumărate gîngănii, nu mai forma decît un bloc greu și melancolic, în care energii obscure se leagănă și se învîrtejesc fără încetare.

Acolo am simțit, cu o certitudine orbitoare, că Grația îmi devenise mai scumpă decît orice altă ființă și nu m-am putut opri să i-o spun.

Ea se înfioră toată ca frunzișul unui copac, ochii ei frumoși se umplură de luciri vrăjite; își lăsă ușor capul pe umărul meu. Atunci... ah, cine-ar putea să spună!... O îmbrățișare, doar o îmbrățișare, tot atît de castă ca îmbrățișarea unei mame care își ia copilul în brațe, și toate plăcerile de altădată mi se părură niște biete frunze ofilite: bucuriile neașteptate aduse de vînt, miresmele de pe colină, reînvierea dimineții, născocirile divine ale amurgului, și întreaga legendă a femeii, construită cu atîta migală de-a lungul mileniilor, și femeia însăși, din ceasul cînd o credeam suprema beție a universului... Nu mai exista nimic. Totul dispăruse în acest miracol care părea însuși miracolul Creațiunii...

PARTEA A II-A
ASTRONAUȚII

I

Amintirile plutesc într-un abur de legendă. O nostalgie tot atît de plăcută ca această seară de septembrie mă poartă „în noaptea veșnică . . . prin spațiul mort", pînă la steaua roșie pe care am trăit mai multe anotimpuri.

În zarea dinspre apus, o lumină slabă crește și urcă spre stele. Însoțitoare minusculă a Pămîntului, Luna se ivește, de culoarea aramei, imensă, de zece ori mai înaltă decît biserica Saint-Michel și părînd să ocrotească la sînul său întregul sat Mièvres.

Treptat, lumina ei face să pălească giganții pierduți în adîncul întinderilor stelare, în timp ce plăpîndul Marte, microb al Infinitului, este mai strălucitor, văzut de aici, decît triplul Sirius.

Bătrîna mea grădină, cu arborii ei strîmbi, cu ierburile tari și cu florile sălbatice, se transformă în stepa vrăjitoarelor.

Văzduhul s-a înfiorat: *Albatrosul*, racheta albastră a lui Antoine, coboară în spirală și aterizează ușor ca o libelulă pe terenul bătătorit din livadă. Din el coboară Antoine, Jean și Violaine, cu care voi relua curînd călătoria în spațiile interstelare.

Jean ne-a impus-o, cu delicatețe, dar imperios, pe Violaine. De fapt, nu voința lui vorbea, ci mai degrabă voința acestei frumoase fiice a oamenilor.

Nu seamănă cu fratele său. Pare născută în țările

calde, cu părul ei noptatic, șerpuitor, cu ochii de foc negru și corpul ritmic, pe cînd Jean seamănă cu unul dintre războinicii blonzi și roșcovani ai Galiei celtice.

Din principiu, Antoine și cu mine rezistăm de o lună, dar voința Violainei va învinge chiar în seara aceasta.

În fond, nu e un lucru care să ne displacă. În timpul zborului cosmic și cît am trăit pe Marte ne-a lipsit prezența unei femei, prezența gingașă, care adaugă grație vieții zilnice.

— Grădina ta se înțelege bine cu lumina Lunii, spune Jean. Ea trăiește, natura i-a făcut darul regesc al bucuriei.

Antoine își înalță sprîncenele, verifică afirmația lui Jean cu o privire circulară și încuviințează cu indiferență:

— Adevărat. Lumina Lunii i se potrivește...

— E încîntător de bătrînă, intervine Violaine, întorcîndu-și chipul fermecător către stele.

Ea arată cu degetul spre Marte:

— Am să-l văd, deci, de-aproape.

— Bine, spune Antoine, văd că ai luat hotărîrea *noastră* definitivă.

Nu rîde, dar surîsul i se întinde pe față, părînd aproape hilar, în timp ce mormăie:

— Te înșeli dacă-ți închipui că mergi să te distrezi. Mai întîi, călătoria neobișnuită cu *Stellarium*.

— Spre stele.

— Și anulînd Soarele! Ca monotonie, nimic mai desăvîrșit. Cît despre Marte însuși, nu-i un spectacol prea plăcut!

Ea ripostează vehement:

— Nu, dar pasionant! Vă grăbiți să-l revedeți, fiecare în felul lui: Jean cu exaltare, Antoine cu o curiozitate nesățioase și tu, Jacques, cu dragoste.

— Exact, încuviințez eu.

— Cît despre mine, știu că va fi o călătorie în lumea feeriei!

Antoine începe să rîdă, de data aceasta cu rîsul său dogit și înăbușit.

— Hai, tînără africană, ești sora lui Jean, cu toate că nu s-ar părea.

II

A venit timpul. *Stellarium* ne va purta în adîncurile insondabile. Nu mai este plecarea furișată de odinioară. Lucrătorii noștri au vorbit, mulțimile au venit pe pămînt și prin văzduh. Ele înconjoară terenul împrejmuit, zboară deasupra lui, ocupă drumurile apropiate și fac un zgomot de stup.

Din cînd în cînd se înalță un vuiet, care se repercutează frenetic, entuziast, parcă vag amenințător.

Stellarium e gata de plecare. Ultimele verificări s-au terminat. Ne luăm rămas bun de la Pămînt. Lacrimi, îmbrățișări, cuvinte și nava astrală se închide deasupra noastră.

Antoine și-a scos ceasul. Jean și cu mine sîntem la comenzi.

— Ora 10!

E semnalul.

Prin pereții indestructibili, dar elastici, auzim vuietul, strigătele mulțimii, îi vedem vîrtejurile frenetice. Curînd, nu mai e decît o mișcare confuză de insecte aeriene și terestre.

Apoi peisaje și orașe, apoi o suprafață neclară și cîțiva ultimi aviatori.

— Gata! murmură Antoine. Sîntem ai Spațiului.

— Și el e al nostru! ripostează Jean, temerarul.

Violaine, puțin palidă, adaugă:

— Sclavi și stăpîni.

*
* *

Zile și iar zile. E ciudat că ni-e atît de puțin teamă. Singuri, în singurătate — și ce singurătate! Nici un sprijin în acest vast mediu înconjurător care este, pentru ființele noastre materiale, vidul absolut.

Să fie acolo, după cum presupun — mai mult chiar, după cum cred — un furnicar de existențe incompatibile cu ale noastre? Cîteva indicii încep să reveleze asta celor mai subtile aparate, prelungiri ale ființelor noastre. O percepție infimă, indirectă a *ceva*.

Atmosfera terestră se manifestă permanent prin rezistența sa, prin mișcările ei, de la cea mai ușoară boare a dimineții, pînă la cicloanele ce ridică și scufundă marile nave oceanice, dezrădăcinează arborii și răstoarnă monumentele. Aici, ***nimic***, ***nimic***. Nici o rezistență, nici o mișcare în afara celei, materiale, a astrelor, nici o revelație.

Totuși, sîntem stăpîniți de o impresie de siguranță deplină. Violaine, care nu e călită de o primă experiență, s-a obișnuit imediat. Poate că este și mai puțin conștientă decît noi de riscurile călătoriei.

Familiară, spontană, uneori capricioasă, ea reprezintă, în această navă interstelară, întreaga tinerețe și grație feminină a Pămîntului.

III

După trei zile, aterizăm.

Coborîm, mai întîi, într-o regiune ocupată de Regnul zoomorf. E un loc sinistru, ca toate cele în care viața corespunzătoare Vieții terestre a dispărut.

Un sol roșcat, care a fost poate roditor cîndva, dar pe care o uscăciune multimilenară l-a pietrificat. La orizont, un lanț de munți pleșuvi și amenințători, presărat cu piscuri, conclav funebru ce ne face să visăm.

— Totul e de o superbă melancolie, murmură Violaine. Regnul stîncilor, Regatul sterilității.

— A, nu, nu! ripostează Jean. Dimpotrivă, un ținut foarte fecund. Aici abundă a doua Viață marțiană... Ești doar avertizată, Violaine, deschide ochii!

Sîntem încă în interiorul lui *Stellarium*, dar carcasa transparentă lasă să se vadă toate detaliile peisajului.

Violaine le cercetează cu mai multă atenție.

Ea începe să discearnă structurile stranii care ne izbiseră atît de mult în timpul primei noastre călătorii. Datorită culorii și subțirimii lor, acestea abia se deosebesc de sol, dar dacă le privești cu atenție formele, nu le mai vezi decît pe ele: o fîșie de pămînt apropiată de *Stellarium* este literalmente acoperită.

Cele mai multe sînt imobile.

— Oh, dar... acolo... uitați-vă cum se mișcă! exclamă Violaine, cu ochii strălucitori.

— Fii atentă la formele principale, îi spune Antoine, curelele în zigzag cu nodurile la colțuri, spiralele cu centre albăstrii, masele opace de unde pornesc linii-curele.

Violaine, hipnotizată, contemplă cu stupoare aceste Organisme fantastice.

— Să fie, într-adevăr, viață? murmură ea.

— Fără nici o îndoială.

— E adevărat că unele te fac să te gîndești la niște caracatițe foarte plate.

— Falsă analogie! N-au nici o legătură cu vreun animal sau plantă de pe Pămînt.

— Aș vrea să ies!

Jean începu să rîdă:

— Potolește-te, surioară! Obișnuiește-te, mai întîi, cu deficitul de greutate.

— E adevărat, nu mai cîntăresc nimic! E chiar tulburător, cînd te miști.

— Te obișnuiești! Ținînd seama de masa lui Marte și de distanța pînă la centrul planetei, explică An-

toine, greutatea ţi s-a redus cu aproximativ trei cincimi.

— E ca şi cum, pe Pămînt, n-aş cîntări decît douăzeci şi cinci de kilograme?

— Exact!

Ici, colo, un zoomorf se deplasa fără să ne dăm seama de mecanismul mersului său. Curelele se mişcau într-un mod straniu, dar nu dădeau impresia că servesc în mod direct la înaintare.

— Vezi, Violaine? Cei mai mulţi, mai ales pe teritoriul unde mişună, n-au nici un decimetru lungime, iar cei mai mari n-ating un metru. Emanaţiile lor nu pătrund în *Stellarium*. Pentru asta ar trebui să acţioneze toţi împreună. De altfel, dincolo de o anume distanţă, nu radiază decît dacă îi atingi. Iar dacă percep prezenţa noastră, e doar într-un mod foarte confuz.

— În timp ce uriaşii par să-şi dea seama! spuse fata, rîzînd. N-am uitat, domnilor, povestirile şi rapoartele voastre. N-aş ignora, deci, chiar dacă n-am fi împreună, că zoomorfii sînt corpuri exclusiv solide şi că, prin urmare, circulaţia, ca şi nutriţia lor, trebuie să fie asigurate fie prin substanţe gazoase, fie prin particule microscopice. Ştim, de asemenea, că cei mai mulţi zoomorfi trăiesc pe seama solului, din care extrag materie şi energie, că alţii pe lîngă asta, sînt într-un fel carnivori, dar nu omoară şi nici măcar nu-şi răpesc prada: se mulţumesc să obţină, probabil prin osmoză, un supliment indispensabil de hrană.

— Bun! Nu mai ai nimic de învăţat! conchise Jean.

— Nimic de învăţat!... Nu cunosc decît teoria, acum trebuie să văd şi să înţeleg. Asta-i mai complicat.

Se întrerupse, aţintindu-şi privirea şi întinzînd braţul:

— Nu-i aşa că ăsta-i unul dintre monştrii lor?

Ne arăta, la o distanţă de aproximativ trei sute de

metri o imensă formă roşcată, cu zone portocalii, care se deplasa cu iuţeală.

— Nici cele mai mari reptile din era secundară nu erau atît de lungi!

— Dar cu cît mai groase!... Acest monstru este ca o plăcintă imensă! Atenţie, ar putea să ne atace!

Stellarium se înălţă la cincizeci de metri de sol. Examinam colosul cu lunetele. Se opri, cu apendicele şi curelele sale repliate. Vedeam perfect cele trei zone laterale, despărţite prin şănţuleţe.

— E totodată o triplă caracatiţă, o ciupercă enormă, o ploşniţă-leviatan, formată din trei ploşniţe, fiecare cît un brontozaur... Dar toate aceste imagini sînt false! murmură Violaine, gînditoare. Comparaţiile cad imediat ce sînt născocite... Iată-l că porneşte iar la drum!

Monstrul se îndreptă spre cîmpul unde mişunau zoomorfii mici şi mijlocii. Îl văzurăm întinzîndu-se peste cincizeci dintre semenii lui plăpînzi. Fosforescenţe albăstrii învăluiră grupul.

— Un carnivor! zise Jean. Se hrăneşte cu energia victimelor sale.

— Dar ele nu vor muri din asta!

Violaine, pasionată pînă la exaltare, observă:

— Atunci, lumea aceasta e mai puiţn crudă decît a noastră?!

— Cine ştie? Totul e atît de diferit!... Experienţele noastre nu ne-au arătat nimic din care s-ar putea deduce că au o sensibilitate decît cel mult foarte redusă, sau o inteligenţă analoagă inteligenţei noastre. Zoomorfii par să fie orientaţi în mod mecanic. Niciodată n-am constatat o înţelegere, o solidaritate, cel mai mic embrion de instincte afective.

— Ceea ce nu dovedeşte nimic! zise Antoine.

— Nu, nimic! fu de acord Jean. Dacă nu acţionează împreună, au totuşi procedeele lor de invazie şi de cucerire.

— Lichenii noştri, ierburile noastre, arborii noş-

tri, la fel! Şi cu cîtă energie! Totuşi, cine îşi închipuie că ei au planuri comune, afinităţi elective?

Am rămas acolo cîtva timp, observînd. Trecură alţi zoomorfi, de mărime mijlocie. Curelele trepidau în timpul mersului, dar nu foloseau defel ca puncte de sprijin, şi mişcările lor erau de cele mai multe ori dezordonate, niciodată de o regularitate neîndoielnică.

— De fapt, ei n-au membre, nu-i aşa? întrebă Violaine.

— Nu. N-am putut descoperi funcţia curelelor, răspunse Jean. Înclin să cred că ele ajută la absorbţia energiilor motrice.

— Mi-ar plăcea să merg pe solul Planetei, reluă Violaine. Mi se pare că numai afară voi dobîndi sensul exact al realităţii. Aici, ţin încă de Pămînt.

Zoomorfii se iveau acum din toate părţile. Dintr-o clipă într-alta, un colos se putea apropia de navă.

— Să căutăm alt loc, mai puţin frecventat! propuse Antoine.

Stellarium, care aterizase în timpul convorbirii, se înălţă tocmai la timp spre a evita pericolul: doi monştri veneau în mare viteză.

— Nu ne-ar fi mers prea bine, Violaine, dacă i-am fi lăsat să se apropie. Unul singur era cît pe ce să ne ucidă. Doi ar fi fost de ajuns să descotorosească planeta de curiozităţile noastre.

Unul dintre monştri trecu chiar peste locul unde coborîsem. Celălalt era foarte aproape.

— Din fericire, pot fi ţinuţi la distanţă, murmură Violaine.

— Da, sîntem înarmaţi mai bine decît înainte. Emiţătoarele noastre portative de radiaţii sînt de asemenea mai puternice.

Stellarium era acum departe de cîmpul de aterizare. Antoine îl opri deasupra unei văi lungi, prin care, în erele foarte îndepărtate, curgea unul dintre marile fluvii marţiene.

— Presupun că aici forfotea o magnifică viaţă tro-

picală, zise Jean. Flora acestei Planete era... este încă frumoasă.

— Flora primitivă trebuie să fi fost şi mai frumoasă. Prietenii noştri, tripezii, sînt mai departe de ea, în timp, decît noi, tereştrii, de flora noastră primitivă.

Structura locului, evocînd vechi rodnicii, făcea şi mai izbitoare pietrificarea prezentă:

— Voi avea bucuria să pun piciorul pe acest sol sălbatic? întrebă Violaine.

Era foarte aproape de mine. Eram fericit. Atingerea ei îmi dădea o tandră ameţeală. Nu mai simţeam teama confuză care întovărăşeşte pe Pămînt dragostea cea mai sigură.

Şi, totuşi, doream cu ardoare s-o revăd pe Graţia...

— Se poate, încuviinţă Jean, după ce scormonise valea cu privirea. Nici un zoomorf mare la orizont şi puţini de mărime mijlocie.

Stellarium se opri pe un platou. Nici un cîmp de gravitaţie nu se adăuga slabei atracţii marţiene.

— Să ne înarmăm şi să ne punem cuirasele!

Un sfert de oră mai tîrziu, semănam destul de bine cu scafandrii din vechile gravuri, atît de diferiţi de scufundătorii de azi.

Astfel echipaţi, am ieşit din *Stellarium*.

Eram stingheriţi de lipsa gravitaţiei, cu care ne obişnuisem în prima călătorie. Fiecare pas ne ducea dincolo de ţintă. Treptat, echilibrul se restabili — mai tîrziu la Violaine, care era să cadă de cîteva ori.

Ea rîdea, încîntată de această senzaţie, care o stingherea totuşi.

— E ca în vis! spuse. Apoi: E într-atît de mort totul împrejur, încît sfîrşeşti prin a-i simpatiza pe zoomorfi.

Rizînd, începu să alerge şi, de data aceasta, după cîteva salturi gigantice, îşi pierdu echilibrul. Se ridică imediat, fără a se resimţi în urma căderii:

— Nici un animal terestru nu s-ar fi putut ţine

după mine, nici chiar cel mai rapid ogar... nici un vultur sau un șoim.

Își reluă cursa, micșorînd viteza. Eu o urmam, silindu-mă să nu merg repede, dar înaintam totuși vertiginos.

Deodată, am pierdut-o din vedere: dispăruse după o mare stîncă purpurie.

În acest deșert imens, faptul de-a nu o mai vedea mă îngrijoră. Mi-am accelerat mersul. Am ocolit stînca.

Violaine zăcea nemișcată. La o distanță de două sute de metri stătea un mare zoomorf, învăluit într-o lumină albăstruie, care se stinse înainte ca eu să mă apropii.

Cu toată îngrijorarea, nu mi-am pierdut simțul necesității: un jet de radiații opri monstrul.

Era mare, dar nu un colos. Curînd, începu să se retragă. Mai întîi încet, apoi repede.

Lividă, cu membrele inerte, Violaine avea aspectul greu de definit al morților. Tocmai mă aplecam s-o ridic, cînd apărură Jean și Antoine.

Ne-am privit. Nu îndrăzneam să vorbim. Impasibilul Antoine părea tot atît de consternat ca și noi. În sfîrșit, tremurînd din tot corpul, Jean murmură:

— Sînt un mizerabil!

N-avea nevoie să completeze fraza: simțeam și-i împărtășeam remușcarea. Mă socoteam la fel de răspunzător.

Între timp, Antoine își recăpătase sîngele rece. Puse urechea pe pieptul Violainei. Pleoapele îi tremurară, semn, la el, de mare emoție.

— Ei? strigă Jean, exasperat.

Antoine nu răspunse. Îl cunoșteam prea bine ca să nu ghicim ce însemna tăcerea lui.

Jean încercă să asculte, la rîndul său, dar trebui să renunțe. Vuietul propriilor sale artere i-ar fi îngăduit cu greu să audă bătaia normală a unei inimi. Am dat și eu greș, asurzit de tumultul sîngelui ce-mi vîjîia în urechi.

— Nu ne rămîne decît să ne întoarcem la *Stellarium,* zise Antoine, al cărui chip își reluase aproape aspectul normal.

Jean o luă în brațe pe Violaine și ne-am îndepărtat spre adăpost. Eu și cu Antoine făceam sărituri de mai mulți metri. Trebuia totuși să ne reținem: dac-am fi gonit cu toată viteza, nu ne-am fi putut menține echilibrul.

Deoarece o purta pe Violaine, Jean avea o stabilitate mai mare, înaintînd totuși mai repede decît ar fi putut s-o facă pe planeta noastră natală, chiar cu maximum de efort.

Aproape de *Stellarium,* ne opri o priveliște înspăimîntătoare: trei zoomorfi colosali ne tăiau calea. Unul avea cel puțin cincizeci de metri, ceilalți aproape patruzeci.

— Idioți... am fost niște idioți! mormăi Antoine.

Desigur, aparatul nostru era la adăpost de orice atac. Zece, douăzeci de zoomorfi împreună n-ar fi fost în stare să-l clatine, dacă acești monștri s-ar fi folosit, ca monștrii tereștri, fie de mușchii lor, fie de masa lor lansată cu o viteză ametitoare. Dar această masă era extrem de redusă, datorită subțirimii lor. De altfel nici un zoomorf nu ataca prin izbire: activitatea lor radiantă, teribilă pentru noi, nu era deloc de temut pentru *Stellarium.*

Oare emițătoarele noastre de raze ar fi reușit să-i îndepărteze pe toți trei? Cheltuiala de energie n-ar fi fost prea mare pentru o acțiune prelungită?

Cu atît mai mult cu cît ar fi fost extrem de periculos să acționăm de aproape; ne-ar fi simțit, s-ar fi aruncat asupra noastră și iuțeala lor era prea mare ca să fi putut fugi.

— N-ar fi mai bine, am spus, să-l atacăm împreună pe cel mai mare?

— În nici un caz! răspunse repede Antoine. Cred că trebuie să-i atacăm pe toți deodată, cu o cantitate redusă de radiații. Asta va fi de ajuns deocamdată

ca să-i țină la distanță, iar după cîteva minute, poate chiar să-i îndepărteze.

— Dar dacă nu se vor îndepărta destul de repede, observă Jean, vom epuiza rezervele de energie înainte de a fi obținut un efect decisiv!

Eram de părerea lui. N-aveam timp de pierdut: șansele de a o salva pe Violaine scădeau din secundă în secundă.

— Ei bine, reluă Antoine, să încercăm ambele metode. Îl atac pe cel mai mare!

După ce am ales și noi, atacul începu. Timp de două minute, el păru ineficient, căci zoomorfii nu înaintară, dar nici nu se retraseră, cu toate că dădeau semne de agitație.

Rezerva energetică a lui Jean și a mea, utilizate fără economie, începeau să scadă.

— Vedeți! zise încet Antoine.

Jean nu răspunse. Luase emițătorul de raze al Violainei și se folosea de el ca să dubleze intensitatea atacului.

Zoomorful se retrase aproape imediat și se îndepărtă cu viteză crescîndă.

Atacat cu trei emițătoare deodată, cel pe care eu îl alesesem drept obiectiv și care dădea deja semne de agitație, se îndepărtă și el.

Înainte de a ne fi adăugat emițătoarele celui al lui Antoine, al treilea zoomorf începea să dea îndărăt. Un jet de radiații îi iuți retragerea.

Accesul la *Stellarium* era liber.

Nu ne lipseau mijloacele de a o reanima pe Violaine, dacă mai era în viață. Am pus în acțiune treptat aparatul de respirație artificială. Antoine pregătea excitația cardiacă și aparatul de oxigen.

Inima Violainei rămînea inertă. Nici o pată nu întuneca oglinda detectoare de abur.

Antoine interveni atunci cu excitatorul cardiac, în timp ce eu îi insuflam oxigen, în doze foarte mici. Se scurseră mai multe minute ucigătoare, apoi Jean strigă:

— Ah! În sfîrșit!

Inima reîncepu să bată, un abur ușor apăru pe oglinda detectorului. Încă un minut de îngrijorare, apoi ochii fetei se deschiseră.

Eu și Jean plîngeam ca niște copii.

IV

— Nu-i greu de înțeles că prietenii noștri tripezii n-au putut rezista acestor formidabile creaturi, zise Antoine, cînd totul reintră în ordine. Instinctul care le determină să ne atace este destul de surprinzător. Nu aparținem — slavă Domnului! — regnului din care fac parte tripezii sau pseudo-animalele marțiene.

— Aparținem unui regn omolog.

— Dar atît de deosebit! Dacă ar fi numai compoziția cărnii și a lichidelor interne... E totuși evident că, dacă am întemeia o colonie marțiană, această colonie ar fi în mod fatal dușmană a zoomorfilor.

Violaine asculta, visătoare. Chipul ei nu mai păstra nici o urmă a dramaticului accident. Cît despre mine, mă încerca acea spaimă retrospectivă, atît de puternică la ființele cu multă imaginație. Și ideea că un minut sau două mai tîrziu moartea aparentă s-ar fi transformat în moarte veșnică, îmi dădea palpitații.

— Nu cred că poate fi vorba de un instinct, observă ea. E ceva ca un reflex. Prezența noastră e de ajuns ca să provoace o reacție radiantă.

— E posibil, la urma urmei, spuse Antoine.

— Așa au fost poate mișcările de atac sau de apărare ale ființelor terestre foarte primitive. Așa sînt încă dorințele sau repulsiile noastre pur organice. Mirosul sau vederea unui aliment ajunge ca să trezească pofta fizică sau chimică.

— Viscerele noastre sînt niște faimoase laboratoare de fizică și chimie! exclamă Jean. Viața ar fi fost imposibilă fără asta.

Imaginea Graţiei îmi apăru deodată cu o extraordinară intensitate. Mă cuprinse o dorinţă nestăpînită de a o revedea, lucru ciudat într-un moment cînd Violaine îmi trezea emoţii atît de puternice.

— N-ar fi timpul să-i căutăm pe prietenii noştri, tripezii? am murmurat.

— Tocmai mă gîndeam la asta, zise Violaine.

Privirile noastre se încrucişară.

Putea să se nască oare o rivalitate între această frumoasă terestră şi minunata marţiană? Violaine ar putea ghici oare natura unei atracţii atît de straniu deosebită de orice afecţiune pămîntească? Era desigur dragoste, de o putere neasemuită, dar tot aşa de pură ca dragostea pentru o floare.

— Ei bine, haidem să ne vedem prietenii!

N-aveam nevoie să ne orientăm: străbătusem de atîtea ori planeta în timpul primei noastre şederi! Doar trei mii de kilometri ne despărţeau de ţinuturile tripezilor.

— La ei e încă noapte, observă Jean.

— Da, dar zorile sînt aproape. Apoi, Violaine nu i-a văzut încă pe eterali. Ne vom opri dincolo de Ecuator, aşteptînd să se facă ziuă.

— Numai dacă prietenii noştri i-au putut ţine la distanţă pe zoomorfi!

— Fără îndoială, în regiunea pe care am „fortificat-o"; dar e la fel de sigur, că în alte părţi, zoomorfii înaintează; din fericire, foarte încet. Le vor trebui cîteva sute de veacuri ca să invadeze toate ţinuturile pe care le ocupă încă tripezii. Presupun că invazia lor a început cu milioane de ani în urmă. Înaintarea trebuie să fi fost la început aproape de neobservat. Ea s-a accelerat din mileniu în mileniu.

— Ce suprafeţe aparţin încă tripezilor?

— Tripezilor şi Regnului lor de pseudo-animale şi pseudo-plante, cam a opta parte din Marte; o întindere destul de vastă, suprafaţa lui Marte fiind aproape echivalentă cu cea a tuturor continentelor noastre, căci aici nu sînt oceane. De altfel, nu prea sînt

nici alte ape de suprafață pe cele mai multe dintre teritoriile cotropite de zoomorfi. Cînd spun apă...

— Da, știu, *un fel* de apă, zise Violaine.

— Exact, dar din care am învățat să extragem apă distilată.

— Atunci nu numai zoomorfii, ci și seceta i-a izgonit pe tripezi? întrebă fata.

— Da. Totuși, trebuie să existe multe rezervoare de apă subterană.

În timp ce vorbeam, astronava, înaintînd foarte încet, depăși Ecuatorul și intră în regiunea umbrită. Cerul înstelat apăru deodată și discuția se întrerupse. *Stellarium*, încetinindu-și și mai mult mersul, se imobiliză în fine și coborî pe un platou, în vîrful unei coline.

Tuspatru am privit cerul în tăcere. Violaine rămase uluită văzînd legiunile nenumărate de eterali. Ei formau o Cale Lactee palpitîndă, radiantă și profundă, în care puncte luminoase evoluau *în toate sensurile*, cu o iuțeală vertiginoasă.

Totuși, se zărea și cerul înstelat, cu zonele lui întunecate și cu marea stea de topaz și smaragd care era Pămîntul.

— Ah, cît e de frumos! suspină Violaine.

— Dincolo de frumos și de urît, remarcă Jean.

Curînd, fata deosebi constelațiile mișcătoare și grupurile de constelații formate de eterali.

— Ai dreptate, șopti ea, e dincolo de frumusețe!

— Și e mai bine așa! mormăi Antoine. Ceea ce numim noi frumusețe nu e decît o născocire omenească. Chiar pe Pămînt, ea n-are nici o legătură cu realitatea.

— Tocmai de aceea, am spus, termenul poate fi întrebuințat aici ca și pe Pămînt. E destul să avem o senzație corespunzătoare. În ce mă privește, sînt sensibil la frumusețea mișcătoare a acestor ființe.

— Te felicit pentru asta, zise ironic Antoine.

Am tăcut, entuziasmați de prodigiosul spectacol. Mă miram că ne îndoisem uneori că eteralii ar fi vii.

Mișcările lor nu trădau nici o uniformitate, nici o servitute energetică. Nu numai că circulau în toate sensurile, dar fiecare dintre ei, fiecare grup, părea să meargă la întîmplare.

E adevărat că și moleculele se agită în toate sensurile și că traseele lor se schimbă continuu, dar ele nu prezintă aceste alternative de ordine și de dezordine, de repaos și de activitate, care-i caracterizează pe eterali.

Ne trebui mai mult de o oră pentru a ne mai potoli entuziasmul, apoi *Stellarium* porni iar la drum, foarte încet, cu abia o mie de kilometri pe oră. Totuși, regiunea tripezilor nu întîrzie să apară în lumina slabă a zorilor.

Ne-am oprit pe un platou aflat la mică înălțime deasupra cîmpiei. Imediat după răsăritul soarelui, împrejurimile deveniră vizibile pînă la mari depărtări. În atmosfera rarefiată, detaliile peisajului apărură cu o foarte mare limpezime.

— O priveliște de vis, aproape de vis pămîntesc, zise Violaine după o tăcere. Această pădure, acolo, evocă o pădure de enorme și fantastice ciuperci, iar pe cîmpie crește un fel de iarbă roșie. Cît despre lac, fără plantele ciudate care îl acoperă, mi-ar aminti lacul Zürich.

Creaturile zburătoare, care se înălțau încet deasupra platoului, o încîntară pe Violaine.

— Cinci aripi, dar ce aripi! . . . Poate că pterodactilii semănau cu ele.

— Defel, zise Antoine. Nici reptilă, nici liliac, nici pasăre, nici pene, nici păr — un fel de mușe catifelate.

Una dintre zburătoare, mare cît un vultur, se așeză pe un colț de stîncă, la o sută de metri de noi.

— Are cel puțin șase ochi! exclamă fata.

— Șapte, exact, zise Jean, și trei picioare. Dar iată animale cu cinci picioare.

Erau trei, la poalele platoului: unul semăna cu o caricatură de leopard, cu toate că avea botul parale-

lipipedic, mai mulţi ochi şi cinci picioare. Celelalte două, de culoare cărămizie, te făceau să te gîndeşti mai degrabă la urşi, cu toate că în loc de păr aveau un fel de pîslă. Talia celor trei animale se apropia de cea a lupilor mari nordici.

— Carnivore sau plantivore? se întrebă Antoine.

Fiecare avea şase ochi, de diferite nuanţe — safir, rubin, smaragd, ametist — mai strălucitori chiar decît sînt ochii felinelor noastre în penumbră.

— Insectele noastre au şi ele ochi multipli, observă Violaine.

— Da, dar vederea lor este atît de limitată, încît „ele nici nu ne cunosc".

— Dacă nu cumva ne cunosc în felul lor, care le îngăduie — fie ele purici, păduchi, plosniţe sau ţînţari — să ne exploateze ca pe nişte prăzi. E norocul lor.

— Mai mult al nostru! Mă gîndesc că dacă insectele ne-ar fi văzut întru totul, după cum le vedem noi, de mult timp omul ar fi fost exterminat, împreună cu foarte multe mamifere, păsări, reptile şi batraciene.

În clipa aceea, Violaine strigă:

— Sînt plantivore!

În adevăr, cele trei animale începuseră să pască, în mod ciudat, cu arcurile cornoase ce le serveau drept dinţi.

— Hei!

Plantivorele fugeau. Apăruse un animal apocaliptic. De mărimea unui rinocer, un cap în formă de piramidă retezată, ochi de caracatiţă împrăştiaţi pe o faţă enormă. Blana de mătase albastră, destul de asemănătoare cu mătasea pălăriilor înalte de odinioară.

— E înspăimîntător şi magnific! exclamă Violaine.

Ochii lui enormi zăriseră oamenii care, ieşiţi din *Stellarium,* înaintaseră pînă la marginea platoului. Animalul scoase un strigăt, ca mugetul unui trombon, apoi se năpusti pe pantă.

— Cred că se gîndește să ne sfîșie! zise liniștit Antoine. Ia să vedem, prieteni.

Îndreptă radiantul spre fiară și slobozi un jet de raze. Ea se opri speriată, mai înaintă doi, trei pași, apoi dădu îndărăt și începu să fugă, cu iuțeala unui bolid.

— Sare ca un tigru! observă Jean, admirativ.

— Salturi de zece metri.

Carnivorul străbătuse aproape o milă, cînd apărură alte două fiare, una de culoarea pucioasei, cu botul asemenea unei scoici mari, cu gura în formă de elice și corpul de mărimea unui lup, cealaltă neagră ca noaptea, un corp lung parabolic, cinci labe ca niște lopățele, care păreau totodată că se tîrîie și aleargă; o urmărea pe prima. Amîndouă se opriră la vederea colosului albastru, care — din trei salturi — fu asupra fiarei de pucioasă.

— Mă gîndesc la o scenă preistorică, zise Jean. În definitiv, acești monștri nu sînt mai surprinzători decît monștrii fabuloși din era secundară, chiar decît fauna pădurilor virgine, cărora, nu de mult încă, omul le îngăduia să crească pe teritorii întinse.

— Așa că, zise Antoine, dacă Marte n-ar adăposti alte vieți decît cele ale animalelor și plantelor pe care le vedem aici, plus tripezii, înfățișînd o pseudo-umanitate, originalitatea planetei ar fi destul de slabă, dar cu zoomorfii și eteralii săi, o socotesc o creatoare superioară bilei noastre sublunare.

— Temporar, dacă Pămîntul urmează o cale mai amplă și mai lentă, după cum e aproape sigur.

— Noi vom avea mai tîrziu echivalența zoomorfilor și eteralilor.

— *Noi!* exclamă Violaine, rîzînd. Accept!

După o șovăire, fiara neagră se retrăsese dinaintea unei forțe superioare și Leviatanul își sfîșiase victima, din care țîșnea un lichid auriu.

— La urma urmelor, și cu tot resentimentul meu împotriva zoomorfilor, zise Jean, modul cum cei pu-

ternici se hrănesc pe seama celor slabi este mai puțin brutal decît această sfîșiere feroce.

— Și după cît se pare, la eterali nu există nici măcar lupta pentru hrană sau energie.

— Atunci, bătrîne tapir, progresul ar avea un sens pe această mică sferă?

Antoine, ridicînd brațul în semn de nesiguranță, răspunse:

— Să încercăm să ne întîlnim cu prietenii noștri tripezi.

— Și să nu ne înșelăm asupra locului unde stau. S-ar putea să ne coste.

— Crezi? zise Jean. Legenda noastră s-a răspîndit, desigur, în toată Tripezia; cred că am fi bine primiți peste tot. Adevăratul motiv pentru care prietenii noștri sînt de preferat este că am creat o limbă pe care numai ei o înțeleg, pe Marte. De altfel, sînt foarte aproape.

— Acolo, după pădurea de ciuperci.

Peste cîteva clipe, zburam deasupra pădurii ale cărei vegetale enorme aminteau cînd de niște ciuperci comestibile mari cît stejarii, cînd de niște arbori asemănători unor mușchi sau licheni crescuți peste măsură.

— Poiana, anunță Jean.

Era, în adevăr, poiana în care mă oprisem în timp ce Jean, pătrunzînd în pădure, fusese capturat de tripezi.

— Aici am crezut că te pierdem, am murmurat, punînd mîna pe umărul prietenului nostru. Nu ne îndoiam că era pragul Țării făgăduinței.

— Să coborîm, zise Antoine.

Stellarium descinse în centrul poienei, între patru blocuri de piatră enorme, roșii și verzi, dintre care unul semăna vag cu un leu de mare.

Jean, Violaine și cu mine am coborît, în timp ce Antoine rămînea de veghe în *Stellarium*.

— Acolo ai dispărut, Jean, între cele două stînci.

Jean începu să rîdă:

— Mă duc să dispar din nou.

— Nu fără noi! îl rugă Violaine.

— Întru totul de acord! răspunse Jean. Nu-i nici o primejdie.

— Totuși, să fim prudenți, am spus. E posibil ca prietenii noștri să fi părăsit aceste locuri.

— Nu cred.

Înaintam cît mai încet posibil, căci îndată ce credeam că am intrat în ritmul mersului terestru, începeam să facem salturi.

— În pas de broască țestoasă . . . ei!

Ne-am oprit toți trei aproape în același timp.

— Iată-i pe prietenii noștri! strigă Jean. Sau cel puțin cîțiva dintre ei.

— Sînt aceiași? întrebă Violaine.

— Recunosc unul, am spus.

— Și eu, trei, adăugă Jean.

Erau șase, care, la vederea noastră, mai întîi dăduseră înapoi. Dar imediat se liniștiseră. Unul dintre ei ne și „vorbea", vreau să spun că se exprima cu ajutorul semnelor create de tripezi și de noi.

Violaine examina cu aviditate aceste ființe fantastice. Ea le recunoștea de altfel foarte bine: adusesem pe Pămînt un mare număr de fotografii. Uimirea sa nu era totuși mai puțin vie și sporea pe măsură ce tripezii veneau în întîmpinarea noastră.

— Ce ochi frumoși! strigă ea. De asemenea, tenul lor este admirabil; cele mai frumoase petale ale noastre abia dacă ating nuanțe atît de delicate.

Continuam să mergem spre tripezi și curînd am fost lîngă ei.

Jean începuse o convorbire cu unul dintre ei. Am aflat că nimic nu se schimbase de la plecarea noastră, dar că invazia zoomorfilor continua, foarte încet de altfel, în diferite puncte ale teritoriului ocupat de tripezi, animale și plante.

— Dar au trecut peste barierele noastre?

— Nu, și am reușit să-i facem pe frații noștri din regiunile cele mai amenințate să construiască și ei

altele. Apoi adăugă cu melancolie: Va trebui să dispărem!

Violaine urmărea gesturile tripedului și pe cele ale fratelui său cu o încîntare pasionată.

Ea îmi mărturisi că era dezorientată de membrele stranii și tot astfel de lipsa acelor bucăți de carne, nasul și urechile, fără grație în ele însele și cel mai adesea urîte, comice, baroce, chiar respingătoare la semenii noștri.

— Dar mă voi obișnui repede, adăugă ea. Forma obrajilor este tot atît de aleasă ca și culoarea lor, capul în întregime e armonios ca o amforă de Atena sau de Corint. Luminați cum sînt de focurile magice ale ochilor, simt că voi sfîrși prin a-i găsi frumoși.

— Tovarășele lor de viață ți se vor părea și mai frumoase, am spus eu.

— Știu că se deosebesc foarte mult.

— Cum ai putut să vezi în fotografiile noastre: sînt mai înalte și au chipul mai fin. Ai să le recunoști imediat, cu toate că n-au semne atît de vizibile ca sînii.

Convorbirea dintre Jean și triped continua. Fiind o convorbire mută, o puteam urmări în mare discutînd cu Violaine.

— Știi că prietenii noștri își au locuințele sub pămînt. E un domeniu format din caverne și culoare, luminate și călduțe. Ei pot trăi aici la adăpost de invazia zoomorfilor, dar le trebuie totuși o suprafață destul de întinsă, pentru plantele cu care se hrănesc. Apa o găsesc în caverne.

— Apa *lor,* nu-i așa, pe care noi n-o putem bea decît după o purificare?

— O transformare, Violaine, căci e nevoie de ajutorul chimiei.

Interveni o pauză în convorbirea tripedului cu Jean, care ceru să-l revadă pe Șeful Implicit. Tripezii ne invitară să-i urmăm.

Curînd am ajuns în fața unui fel de pridvor natural. Un culoar în pantă lină cobora spre caverne.

După cinci minute de mers, culoarul coti. Tripezii ne luminau calea cu ajutorul unor mici blocuri din care emana o fosforescenţă galbenă, destul de vie. O lumină blîndă, care se risipea repede la distanţă, dar era de ajuns ca să vedem în jurul nostru. Puţin cîte puţin, pereţii culoarului deveniră şi ei fosforescenţi — această lumină, aproape imperceptibilă la început, se făcu apoi din ce în ce mai distinctă. Ajunserăm astfel la o cavernă în care puteam vedea la o distanţă destul de mare.

— Splendid! murmură Violaine. O catedrală de douăzeci de ori mai mare ca Sfîntul Petru din Roma!

În pereţi erau săpate mai multe excavaţii de formă regulată, de unde ieşiră mai multe duzine de tripezi. Printre ei, Şeful Implicit. Şi lîngă el, mai în spate, cea care mă făcuse să cunosc „o încîntare ce ţinea de magie şi care mă înflăcăra precum, odinioară, zeiţele puteau înflăcăra pe un grec mistic — o afecţiune fără asemănare cu vreo afecţiune cunoscută".

Voi cunoaşte oare decepţia fatală a reînceputului? O atmosferă de o delicateţe infinită emana din ea; Violaine îşi pierdu prestigiul; frumuseţea ei deveni mai greoaie şi se înceţoşă; ea era prea asemănătoare cu mine însumi.

De altfel, Graţia o hipnotiza: Violaine o contempla cu un fel de stupoare.

— De neconceput, şopti ea.

În timp ce tînăra marţiană înainta, prezenţa ei făcu să reapară în „stare născîndă" acea stranie şi subtilă voluptate fără asemănare cu vreo voluptate terestră, care părea să mă înzestreze cu un nou simţ.

Aş căuta în zadar o comparaţie: orice metaforă ar fi zadarnică şi înşelătoare. Nici miresmele vegetalelor, florilor, frunzelor sau ierburilor, nici beţia dimineţilor cînd ţi se pare că atunci se naşte Universul, nici iubirea cea mai curată nu seamănă cu această senzaţie şi, desigur, mai puţin încă dragostea în stare brută.

Numai Graţia m-a făcut să cunosc această voluptate pe tărîmul marţian, cu toate că are surori foarte

frumoase. Probabil că sînt necesare afinităţi, interinfluenţe misterioase, deoarece nimic asemănător nu s-a produs pentru Antoine şi nici măcar pentru Jean, mai nervos şi mai emotiv decît mine.

— Nu-ndrăzneam să cred că ai să revii, zise ea. E o prea mare fericire că ne revedem.

Absenţa n-o făcuse să uite nimic din limbajul prin semne. Bucuria revederii radia în jurul ei şi o făcea şi mai fascinantă.

— Numai imposibilul m-ar fi putut opri! am răspuns.

Oricît de pură era afecţiunea noastră, nu voiam să spunem mai mult, nu din pudoare — acest cuvînt n-are nici un sens aici — dar fiindcă intimitatea noastră era secretă. Cel puţin aşa era pentru mine, dar intuiam sau mă iluzionam că şi pentru ea era la fel.

Eram înconjuraţi de o mulţime uimită şi bucuroasă. Tăcerea ei, veşnica tăcere a tripezilor pentru care sunetul nu există, era totuşi în mod bizar tumultuoasă. Nu găsesc alt termen ca să exprim veselia ce le lumina feţele: atîţia ochi strălucitori creau un fel de iluminaţie astrală; s-ar fi zis o mulţime vie de constelaţii.

Convorbirea cu Şeful Implicit dură cîtva timp. Am căzut de acord să examinăm cu el şi cu cei mai pricepuţi tripezi mijlocul de a stăvili pretutindeni invazia zoomorfilor.

De data aceasta, trebuia să ne înţelegem cu populaţiile ameninţate, de fapt cu toate populaţiile periferice aflate în contact cu duşmanul şi care n-aveau încă aparate defensive.

Ştiam că domeniul ocupat de tripezi şi de Regnul lor trebuia să fie cam de două ori cît suprafaţa Europei. Restul, o suprafaţă cît Asia şi America împreună, nu se mai afla sub stăpînirea lor.*

* Nu trebuie scăpat din vedere că pe suprafaţa actuală a lui Marte nu mai există mări, ci numai lacuri; din această cauză, ţinuturile pe care le-ar fi putut ocupa tripezii erau comparabile, ca întindere, cu continentele noastre. Dar zoomorfii deţineau aproximativ patru cincimi din acestea (n.a.).

— Unele populații cunosc sistemul de apărare pe care l-ați creat pentru noi, spunea Șeful Implicit. Dar sînt încă neexperimentate. Se pare chiar că zoomorfii pitici rezistă din ce în ce mai bine la radiații. Dacă s-ar adapta complet, ar fi la fel de primejdioși ca și cei mari, căci se reproduc mai repede decît aceștia din urmă.

— Da, zise Antoine, aceasta-i o lege pe Pămînt — și probabil o lege universală.

Șeful Implicit aduse vorba despre proviziile noastre. Prevăzîndu-ne reîntoarcerea, el preparase apă potabilă, apă terestră, după prescripțiile lăsate de Jean, și semănase cîteva cereale și cîteva semințe de lichen comestibil, pe care le adusesem cu ocazia primei noastre călătorii. Cerealele dăduseră un rezultat neglijabil, dar lichenii se înmulțiseră în mod deosebit. O veste bună, deoarece — deși deloc substanțiali — lichenii puteau da cel puțin un aliment purificator, cu care să ne apărăm de scorbut. Nu că am fi omis să vitaminizăm alimentele noastre condensate, dar dacă șederea ni s-ar fi prelungit mai mult decît prima oară, fermenții s-ar fi putut „anemia". Și apoi, ne-ar fi făcut plăcere să mîncăm vegetale mai proaspete. De data aceasta adusesem semințe din regiunile arctice și din munți.

Întrevederea cu Șeful Implicit mai ținu cîtva timp. M-am înțeles cu Grația să ne revedem a doua zi.

*
* *

— Ci știe dacă nu vom reuși să facem să crească și cîteva vegetale nutritive! zise Jean, cînd ne-am întors în *Stellarium*.

— Ar fi începutul colonizării lui Marte! exclamă Violaine, entuziasmată.

— Poate că într-o zi Marte va aparține oamenilor, continuă Antoine.

— Ah, am strigat, nu doresc asta deloc! Există pe

Pămînt brute care i-ar extermina fără milă pe prietenii noștri tripezi.

— Poate că nu.

— Atunci ar face din ei sclavi? întrebă Violaine, indignată.

— O sclavie moderată le-ar conveni prietenilor noștri, observă Antoine.

— Nu, nu! am ripostat eu, cu dezgust. Ar fi groaznic! Tripezii nu sînt nefericiți. Decadența lor nu-i mai face să sufere. Jos cu colonizatorii tereștri!

— Ceea ce trebuie să fie va fi, conchise flegmatic Antoine. În tot cazul, n-a sosit încă ora și nici măcar secolul. Omul nu va putea deveni un veritabil cuceritor al lui Marte decît peste două sau trei sute de ani.

— Ei bine, interveni Jean, eu cred că aceasta nu se va întîmpla. Oricum, e prea puțin aer aici și nu văd o populație întreagă purtînd aparate de respirat, care pînă la urmă ar deveni insuportabile.

— Insuportabile? Rămîne de văzut! Eu mă împăcam foarte bine cu el.

— Pentru că stăteam mai mult în *Stellarium*. Dar de ce nu și-ar construi coloniștii locuințe prevăzute cu condensatoare de aer? Cultura solului pe spații întinse nu le-ar lua decît o mică parte din timp.

— Coloniștii ar fi deci în esență sedentari? am întrebat eu. E un ideal puțin ispititor.

— Ar fi un lucru cu mult deosebit de ceea ce se petrece pe Pămînt, pentru majoritatea oamenilor?

— Nu pentru copii, nici pentru o parte însemnată a adolescenților.

Ne-am oprit ca să privim o turmă de animale ce păștea într-o poiană mare. Păreau niște șerpi ciudați, îmbrăcați cu un fel de cîlți portocalii, șerpi cu labe. cinci, ca de obicei, cu capete asemănătoare unor mari sfecle roșii. Nu arătau a fi tulburate de prezența noastră, dar manifestară o vie agitație văzînd doi aerieni enormi, ce se opriră planînd deasupra poienii.

— Vulturii de pe Marte! exclamă Violaine!

— Mai degrabă condorii...

Cele cinci aripi de culoarea smaragdului vibrau ușor; se vedeau strălucind ochii multipli. În loc de ciocuri, guri în formă de pîlnie. Animalele portocalii se opriră din păscut și se îngrămădiră unele în altele, tremurînd.

— La urma urmei, o veche scenă terestră, cu toată diferența dintre organisme, zise Jean. Marte a dat naștere unei vieți feroce, ca și la noi. Dacă tripezii nu se mai războiesc între ei, strămoșii lor trebuie să se fi masacrat ca și ai noștri.

— În acest sens, viața zoomorfă ar fi un progres către mai puțina cruzime, de vreme ce prada este numai „exploatată".

— Și eteralii? întrebă Violaine.

— Nu știm încă nimic, dar presupunem că nu se distrug între ei, răspunse Jean. Cum aș vrea să găsim un mijloc de comunicare!

După ce descriseră mai multe cercuri, aerienii se abătură ca niște bolovani. Unul dintre ei prinse o creatură în formă de șarpe; celălalt se opri la o înălțime de cîțiva stînjeni.

— Să jucăm rolul providenței!

— Va fi de ajuns să înaintăm, afirmă Violaine, făcînd cîțiva pași.

Nu se înșela deloc. Văzînd această creatură verticală, curînd urmată de alte două, aerienii își reluară zborul, în timp ce plantivorele, strînse unele în altele, rămaseră nemișcate, tremurînd.

— Au un aer deosebit de stupid, zise Jean.

În orice caz, le era grozav de frică, căci se clătinau literalmente pe cele cinci picioare.

— E uimitor că specia lor a putut să persiste, mormăi Antoine.

Eram aproape. Am fi putut probabil să le omorîm, fără ca ele să fi încercat să se apere.

În sfîrșit, brusc, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis sau dintr-o transă, se pierdură în goană în adîncurile pădurii.

— Bun, reluă Jean, îmi explic ceva mai clar existența lor. Alternative de pasivitate și trezire... asta se poate vedea, mai puțin pronunțat, și la anumite animale terestre.

Ne-am întors imediat la *Stellarium*.

V

A doua zi, am primit vizita Șefului Implicit. Venea să ne vorbească despre zoomorfi și adăugă detalii prețioase revelațiilor din ajun.

— Propun un turneu de inspecție generală, zise Antoine.

— Începînd cu limitele domeniului triped?

— De ce nu și cîteva incursiuni în interior? interveni Violaine.

— Desigur! După un prim tur de explorare.

— Șeful Implicit ne va însoți, dacă e de acord.

Consultat, Șeful primi cu entuziasm.

— Puteți lua și un al doilea pasager? întrebă el. Fiica mea, pe care o cunoașteți, are o viziune a lucrurilor mai sigură și mai rapidă decît a mea. De altfel, nimeni nu vă înțelege mai bine; ea ne-a fost de mare ajutor pentru pregătirea aparatelor defensive.

Inima începu să-mi bată cu putere și mi-am întors fața pentru ca Violaine să nu-mi observe tulburarea. De fapt, era absurd, dragostea mea pentru Grația neavînd nici o legătură cu dragostea terestră, mergînd chiar mai departe decît prietenia mea pentru Jean sau pentru Antoine.

Dar oricît era de curată, mai curată decît cel mai curat sentiment al oamenilor, sexualitatea era, totuși, amestecată aici, într-o formă sublimată și aproape supranaturală. Și dacă Violaine ar fi înțeles asta, ar fi fost geloasă. Era oare posibil să înțeleagă? Fără îndoială nu direct, nu în mod real, ci prin transpu-

nere, prin *falsă* analogie. În orice caz, nu va bănui nimic, deocamdată.

Între timp, Jean răspunsese Şefului Implicit:

— Ar fi loc pentru mai mulţi pasageri suplimentari.

După plecarea Şefului, Violaine murmură:

— Fiica lui... e cea mai strălucitoare dintre tripezi, pe care am văzut-o în caverne?

— Da, cea mai strălucitoare.

— M-a fermecat de-a binelea.

Exclamaţia mă uşură, ceea ce oricum e absurd. Ce revelaţie se putea isca în sufletul Violainei, ce formă de gelozie? O femeie ar putea fi geloasă pe un trandafir?

Totuşi, o impresie, pe care nici un raţionament n-ar putea-o distruge, persistă. De altfel, exemplul cu trandafirul este specios. Un prieten prea intim, un animal prea alintat, cîine sau pisică, fără ca în asta să existe ceva echivoc, nu provoacă adesea gelozia unei femei pasionate? Şi, la urma urmei, chiar predilecţia pentru trandafiri poate da naştere la bănuieli dacă absoarbe prea mult fiinţa iubită.

Mă pierd în vid. Violaine nu va ghici niciodată ce se petrece între Graţia şi mine, iar restul este literatură.

*

* *

Începînd de ieri, *Stellarium* îi adăposteşte pe Graţia şi pe Şeful Implicit. Graţia e încîntată că ne vede mereu aşa cum sîntem, fără aparatele de respirat. Ea nu m-a văzut decît rareori în afara astronavei, în timpul primei noastre şederi pe Marte.

— Oamenii sînt mult mai frumoşi decît noi, spune ea, cu naivitate*. Faţă de voi, sîntem nişte biete creaturi, mai ales în comparaţie cu *Ea!* Pămîntul care a produs-o e divin!

---

* Cititorul să nu uite că discuţia cu marţienii se poartă doar prin semne (n.a.).

Repet aceste cuvinte Violainei, care este destul de cochetă ca să fie încîntată.

— Spune-i că o găsesc foarte frumoasă, răspunde ea.

Ochii Graţiei devin strălucitori: e o simfonie de focuri multicolore, care te face să te gîndeşti la un sextuor de lumină.

— Pe lîngă ochii aceştia, ai noştri nu sînt decît nişte mucuri de lumînări posomorîte, murmură Violaine.

S-a hotărît că vom face mai întîi o călătorie de explorare, în toate direcţiile, nu numai deasupra teritoriilor ocupate de animale, plante şi tripezi, dar şi deasupra regiunilor, cu mult mai numeroase, unde domnesc zoomorfii. Aceste regiuni, în afară de marginile lor, erau complet necunoscute tripezilor; dar ei nu puteau pătrunde acolo decît riscîndu-şi necontenit viaţa.

Viteza lui *Stellarium* este redusă la minimum şi opririle sînt dese. Cîteodată staţionăm pentru ca oaspeţii noştri să poată vedea mai bine peisajele.

— Vai, e adevărat că sîntem exilaţi de pe cea mai mare parte a planetei noastre! spunea melancolic Şeful Implicit. De miliarde de ani, nici un triped n-a putut străbate aceste imense teritorii. Întregul Pămînt aparţine oamenilor, nu-i aşa?

— Exceptînd locurile unde reacţiile naturii sînt uneori teribile. Dar aparatele noastre aeriene ne duc peste tot şi am construit aşezări stabile în regiunile cele mai sălbatice. Ultima cucerire a fost, în secolul XX, aceea a continentului şi insulelor care acoperă Polul sud.

— Cît de măreţi sînteţi!

— Această măreţie se va sfîrşi! Şi cred că nu foarte tîrziu. Poate peste un milion de ani.

Stellarium plutea încet deasupra zonelor unde observam întinderi pustii şi magnifice urme de civilizaţii dispărute. Toate erau ocupate acum de zoomorfi.

Monumente imense ne făceau să ne gîndim la un amalgam al ruinelor de la Angkor, cu cele de la Luxor, fără ca asemănarea să depășească o oarecare analogie; alteori alcătuiau îngrămădiri stranii, în care stînci artificiale alternau cu uriașe cuiburi de termite, locuințe parabolice desfășurate în spirală, piramide strîmbe, turnuri în serpentină, fără forme definite. Cîteodată te credeai în fața unei colonii de corali gigantici.

— Mister! mormăia Jean. Cum trăiau ei acolo!

Zoomorfii mișunau în aceste orașe, mai ales cei de mici dimensiuni. Vestigiilor masive ale vechilor civilizații le urmează pustiuri unde ruinele sînt pe cale să se confunde cu solul deșerturilor sterpe, deșerturi cu stînci roșcate, lugubre, cu munți vertiginoși.

Șeful Implicit și Grația priveau cu aceeași lăcomie ruinele și suprafețele sălbatice. Dar mai ales munții îi exaltau, fiind cu mult mai înalți și variați decît cei din ținuturile tripezilor.

— E înfricoșător și splendid, spunea Grația. Sînteți stăpîni și asupra munților voștri?

— Avem observatoare și locuințe pe cei mai înalți.

— Mai înalți decît aceștia?

— Numai piscurile din Himalaia și din Cordilieri sînt poate ceva mai înalte și cu totul albe, acoperite de zăpezi veșnice.

Ea citea explicațiile noastre ca un copil încîntat de o poveste fabuloasă. Șeful Implicit părea și el fericit. Mișcările, ca și privirea, îi erau mai vii.

— Presiunea le produce un fel de euforie, zise Antoine. Pînă la urmă, s-ar putea transforma în oboseală: *Stellarium* e pentru ei un rezervor de aer comprimat.

Nu se poate spune că Șeful Implicit și Grația ne ascultau, deoarece ei nu ne auzeau deloc, dar ghiceau că discutăm despre ei. Și cînd Grația vorbi, cu gesturi puțin exagerate, vorbele sale se potriveau ciudat cu cele ale lui Antoine:

— Aveți totdeauna atîta aer, acolo jos?

— Da, aceasta e presiunea noastră mijlocie, răspunse Antoine.

— Ea explică superioritatea voastră, ca și pe cea a îndepărtaților noștri strămoși, zise Șeful.

— Cînd presiunea vă va obosi, să ne spuneți. Vom face o ieșire.

— Nu cred că presiunea ne obosește prea mult, căci avem o mare putere de acomodare; știm să ne reglăm ritmul și să raționăm prizele de aer. În acest moment, respirăm mai rar; dacă s-ar produce o indispoziție, am respira și mai rar încă.

— Fără să vă gîndiți la asta?

— Mașinal.

*

* *

Depășisem crestele înalte și zburam deasupra unei cîmpii sinistre, unde se mai vedea albia uscată a unui fost mare fluviu, apoi se ivi o depresiune mai adîncă, în care se năpustiseră valurile mării. Grație mersului lent și opririlor lui *Stellarium,* Șeful Implicit și fiica sa puteau să contemple în voie patrimoniul ancestral al tripezilor, pierdut pentru totdeauna.

Ei priveau cu un interes pasionat locurile și mai ales nenumăraţii zoomorfi, păscînd energia solului sau alunecînd cu viteze diferite, uneori înceți ca broaștele țestoase cele mai încete, alteori mai iuți decît vulturii în zbor.

— Ne vor răpi tot ce ne-a mai rămas, zise Șeful Implicit.

Atitudinea lui, expresia care-i apăruse pe chip trădau o revoltă, o mînie neobișnuită.

— E mai puțin resemnat, remarcă Jean.

— Efectul presiunii.

Stellarium zbura mai repede: văzurăm apărînd un oraș — cum să-l numesc altfel? — ansamblu haotic și ordonat totodată de turnuri elicoidale, de case în spirală, de piramide sinuoase, de turle care-ar fi pă-

rut gotice dacă n-ar fi fost răsucite și de ruine cvasiciclopice.

Ansamblul avea o armonie decorativă care-mi amintea desenele celor aflați în stare de hipnoză, desene cîteodată atît de fantastic de seducătoare.

N-a trebuit să ne întrebăm dacă existau locuitori: ei se iveau de pretutindeni, arătau spre *Stellarium* și ne făceau semne pe care le știam că sînt semne de bun venit.

Căci *Stellarium,* care zburase peste tot în timpul primei noastre ședere aici, era cunoscut de întreaga populație tripedă. Devenise legendar, după cum aflarăm curînd. Nu prea înclinați spre misticism, tripezii aveau totuși un cult pentru navă, toți știau că noi luptasem victorios împotriva invaziei zoomorfe pe teritoriul prietenilor noștri și în așezările de frontieră; sosirea noastră trezea speranțe mari.

— Să ne oprim aici, propuse Jean. Acești citadini dau semne de neliniște; am chef să-i văd de-aproape.

— Și eu de asemenea! exclamă Violaine.

Stellarium se așează lin pe o colină care domina orașul.

Ne-am înțeles ca eu să fac de gardă. Șeful Implicit coborî și am rămas singur cu Grația.

Frămîntarea mulțimii, venită în fugă la poalele colinei, contrasta cu tăcerea ei absolută. Pe deasupra, tripezii circulau cu o ușurință care, împreună cu rarefierea atmosferei, micșora zgomotul mersului lor. Îi înconjurară pe Jean, pe Antoine, pe Violaine și pe Șeful Implicit, gesticulînd cu frenezie. Aș fi fost îngrijorat, dacă n-aș fi învățat să cunosc blîndețea acestor marțieni. La un moment dat, oamenii noștri fură atît de strîns împresurați, încît numai cu greu îi mai puteam zări, apoi, la un semn al Șefului Implicit, mulțimea se îndreptă spre oraș și se pierdu printre case și monumente.

Cînd nu mai fu nimeni la poalele colinei, mă cuprinse o mare tulburare: născut din realitate, visul redevenea real, dar rămînea fantastic. Ochii magici

ai Graţiei mă învăluiau într-o lumină „tandră“ o lumină de dragoste minunat de schimbătoare.

Era un cîntec de luciri, tot atît de dulce şi de pătrunzător ca acele coruri de femei, auzite într-o noapte cristalină, sub norii luminoşi, lîngă cel mai straniu dintre lacurile orientale.

— Te iubesc, am zis, încîntătoare fiică a lui Marte atît de deosebită de surorile mele pămîntene.

— Mă simt atît de fericită lîngă tine! răspunse ea. Cît am dorit această clipă!

Dragostea himerică, dragostea imposibilă făcea să-mi tresară fiecare fibră. Graţia se apropiase. Atmosfera ei mă învălui, magnetică, şi pentru prima dată de la sosirea noastră am strîns-o la piept... Minune, magie de neconceput, nu ştiu ce tinereţe creatoare, revelaţie intimă a unui alt univers decît universul uman! Şi miracolul se împlini. Din trupul fremătînd ca iarba în bătaia brizei emană voluptatea fără gest, voluptatea supraomenească, pe lîngă care voluptăţile chinuite ale dragostei terestre erau derizorii. Nimic decît o îmbrăţişare, cea mai castă, cea mai inocentă, pentru a crea această fericire mai presus de toate visele, de toate frumoasele miraje, născocite de-a lungul timpurilor de către creaturile pieritoare care încearcă cu disperare să-şi depăşească destinul.

*

* *

Ce contează durata miracolului!... Fără să mă obosească, el îmi lăsă doar o moleşeală dulce şi gingaşă. Eram „scăldat“ în mister şi nu încercam să fac presupuneri asupra privilegiului meu; ceva din fiinţa mea se acorda cu natura marţiană, iar în Graţia exista un reflex al vieţii terestre.

*

* *

Cînd Violaine se întoarse cu însoţitorii săi, remarcă, după ce îmi aruncase o scurtă privire:

— Ciudat, nu-ţi cunoşteam acest chip visător.

— Chip visător?

M-am tulburat puţin, foarte puţin, sub privirea ei limpede.

— Da, ai o expresie halucinată. De altfel, nu-ţi stă rău.

— Un cap din altă lume! zise Jean.

— Dar *sîntem* în altă lume, interveni Antoine. Aici chipurile au şase ochi şi craniile n-au deloc urechi.

Violaine se apropiase şi mă întreba, în şoaptă:

— Mă iubeşti?

Ceva o atrăgea spre mine, mai mult ca de obicei.

— Cu ardoare! i-am răspuns.

Nu era întru totul adevărat. O iubeam cu calm, dar oricum o iubeam. Ardoarea avea să vină mai tîrziu.

* * *

În zilele următoare, am vizitat mai multe oraşe, aflate atît la suprafaţă, cît şi în cavernele subterane. Totuşi, viaţa cavernelor domina; erau amenajate în mod ingenios, se ţineau lanţ cu sutele, legate prin culoare şi prevăzute cu sisteme de aerisire create de strămoşii îndepărtaţi.

— Poate că şi oamenii vor sfîrşi în caverne, sugeră Antoine.

— Da, dacă, aşa ca aici, cavernele ar fi încălzite prin radiaţii, a căror origine nu o cunoaştem încă, remarcă Jean. În definitiv, o viaţă destul de tristă.

— Ei nu par să o considere la fel.

Şeful Implicit nu ne dădu decît indicaţii sumare.

De mult timp, tripezii nu mai ţin anale, fiind supuşi unor reguli milenare, resemnaţi la o decadenţă pe care n-o însoţeşte nici o suferinţă individuală. Nemaicunoscînd războiul şi ura, incapabili

de crimă, viaţa lor materială nu-i deloc penibilă. Nici o suprapopulaţie. Invazia foarte lentă a zoomorfilor e compensată prin scăderea automată a naşterilor. Sînt două fenomene complementare, căci tripezii stăpînesc în mod absolut procesul fecundaţiei.

Întreaga lor fiinţă participă la dragostea atît de feeric pură: după cum am spus-o, nimic brutal, nimic decît o îmbrăţişare îmbătătoare. Dacă e amestecat un element oarecare, acesta trebuie să fie în stare imponderabilă, o radiaţie de atomi mai subtili decît parfumul florilor. După cîteva săptămîni, mama se-nvăluie într-o lumină aproape invizibilă, care se condensează încet, asemenea unui nor minuscul. Apoi, adăpostit într-o „scoică" încîntătoare, un fel de floare mare, palidă, copilul prinde încet formă, hrănit cu o substanţă invizibilă*...

Prin urmare, dragostea tripezilor este un vis voluptos şi voluptatea lor este incomparabil superioară voluptăţii noastre. Au avut ei întotdeauna acest privilegiu? Am sentimentul că el s-a manifestat în epoca în care specia lor era în plină înflorire. Poate că strămoşii lor aveau cunoştinţe care le permiteau să perfecţioneze actele organice şi să transforme organele înseşi.

Cu toată resemnarea sau, mai bine zis, adaptarea lor la o dispariţie progresivă şi definitivă, sfîrşitul vieţii pentru toţi, tripezii doreau să păstreze regiunile destul de întinse neocupate încă de zoomorfi. Aşa că intervenţia noastră, în timpul primei călătorii, stîrnise un entuziasm universal.

De altfel, după modelul barierelor noastre fluide, fuseseră create alte bariere, dar cu o pricepere inegală. Cîteva dintre ele împiedicau, deşi imperfect, infiltraţia inamică.

---

* Fetele tripede pot concepe fără concursul bărbatului. E destul ca amîndoi să dorească acest lucru *cu intensitate* cîtva timp (n.a.).

Pentru a opri peste tot înaintarea năvălitorilor, trebuiau să treacă mulţi ani, poate un secol. Apărarea întregului domeniu triped, aproape de două ori mai mare decît Europa, cerea maşini şi rezerve de emiţătoare de raze colosale, iar industria tripezilor, oricît de rafinată ar fi fost, era departe de a face faţă. Apoi, dacă nu erau deloc leneşi, de milenii munca lor se desfăşura într-un ritm foarte moderat.

E adevărat că toţi lucrau, fără deosebire de sex, de la tinereţe şi pînă la adînci bătrîneţe.

Nici unul nu se da înlături de la îndatoririle sale, deşi libertatea lor individuală era completă. Era triumful într-ajutorării, ordonată în mod spontan, condusă de obiceiuri fără legi, fără obligaţii penale. După atîtea şi atîtea secole de cînd nu mai cunoşteau omorul şi aproape nici violenţa, ei n-aveau ce face cu un aparat judecătoresc sau cu orice servitute socială.

Aşadar, nici o muncă intensivă şi maşini moderate, asemenea lor înşişi — însuşiri cu care nu se putea duce pînă la capăt sarcina impusă de construcţia aparatelor noastre defensive.

Nu era de ajuns să se continue. Trebuia produsă în mod constant energia necesară. Astfel că visul nostru era să creăm o zonă de frontieră care să oprească, *prin ea însăşi*, pe invadatori.

Înainte de toate, trebuiau construite uzine pentru captarea unor mari cantităţi de energie în diferite districte şi un utilaj destul de complex pentru lupta directă împotriva zoomorfilor.

— Asta înseamnă o adevărată revoluţie pentru tripezi, remarcă Antoine. E greu de calculat efortul global pe care ar trebui să-l furnizeze... În orice caz, un efort continuu destul de important ca să ceară un spor de activitate.

— Care nu-i de natură să le facă plăcere, am spus eu. Pieirea lor pare să fie proporţională, sau

aproape, cu cea a zoomorfilor. Cei care trăiesc acum, abia dacă se simt amenințați.

— În rezumat, conchise Jean, profitul ar fi pentru generațiile viitoare, un profit poate iluzoriu, deoarece rasa se stinge încet, de la sine.

VI

Într-o seară, pe cînd contemplam cerul, astrele și mai ales eteralii, Jean începu să spună:

— Cine știe dacă nu-i posibil să comunicăm cu *ei*?

— Posibil, fără îndoială, ripostă Antoine, dar de o probabilitate atît de redusă încît, pentru noi, este egală cu imposibilul.

— Dacă ar fi, din întîmplare, mult mai inteligenți decît noi, am avea șanse de succes, am remarcat eu. Voi admiteți, doar, că ei sînt de esență superioară!

— De esență, da. Dar să presupunem că se află abia în prima eră a Regnului lor, cam ca ființele terestre în timpurile primare...

— Oricît ne-ar costa, ar fi absurd să nu încercăm aventura, reluă Jean, cu ochiul ațintit asupra unei coloane în care eteralii manifestau o activitate vertiginoasă.

N-am mers mai departe, în acea seară. La orizont se ridica Pămîntul, astru de jad arămit, pe care îl contemplam cu înduioșare: lipsea atît de puțin ca să nu ne mai întoarcem pe el niciodată!

* * *

Cuvintele lui Jean făcură să prindă mai multă consistență o idee ce ne preocupa adesea; alte cuvinte îi dădură un deosebit impuls.

Asta se întîmplă în timpul unei vizite pe care am

făcut-o, împreună cu Şeful Implicit, la nişte ruine din vremuri uitate, pe cînd tripezii mai aveau încă geniu creator. Aceste ruine, nu foarte vechi, poate de cinci-şase sute de mii de ani, erau alcătuite, în cea mai mare parte, din blocuri de piatră cioplită, cîteodată acoperite de semne pe care le socoteam a fi inscripţii.

— Da, sînt inscripţii, încuviinţă Şeful Implicit, dar noi nu mai ştim să le descifrăm. Cu toate acestea, una dintre ele, după cum mi-a afirmat străbunicul meu, se referă la o încercare de comunicare între strămoşii noştri şi vieţile luminoase.

— Evrica! exclamă Jean, cu entuziasm.

Antoine îşi înclină capul, mişcat în felul său abstract, cu ochii deodată goi, cu sprîncenele împreunate. Nici eu nu eram mai puţin tulburat decît ei.

— N-aţi păstrat nici o altă ştire despre această comunicare? am întrebat eu.

— Nici una. Nici străbunicul meu. Dacă încercarea a reuşit, sînt mii de secole de cînd orice comunicare a încetat între vieţile luminoase şi tripezi.

Adăugă, cu melancolie:

— Aceasta s-a pierdut, ca şi atîtea alte lucruri admirabile. Nu cunosc nici măcar modul de întrebuinţare a celor mai multe dintre uneltele pe care le vedeţi aici. După cum v-am spus adesea, sîntem nişte biete fiinţe în decadenţă, care nu ştim nici a mia parte din ceea ce ştiau ei, iar puterea ne-a scăzut mai mult încă decît ştiinţa.

Astfel vorbi Şeful Implicit şi, nu ştiu de ce, vorbele lui, asemănătoare cu atîtea altele, prin care el constata decăderea tripezilor, ne impresionară mai mult decît oricînd.

Şi iarăşi adăugă, cu o melancolie calmă:

— Eu sînt singurul care sufăr din această cauză şi numai în anumite zile...

După o pauză, reluă:

— Dacă am fi definitiv la adăpost de ființele aride, viața ar fi fericită pentru ceilalți și pentru mine!

Însoțitorii mei nu erau atenți la ceea ce spunea. Chipul lui Jean lăsa să se vadă o agitație crescîndă; cel al lui Antoine, contractat, trăda o preocupare intensă.

Cînd ne regăsirăm pe *Stellarium*, Jean spuse:

— De ce să nu încercăm să facem ceea ce au făcut, poate, tripezii antici?

— Sîntem noi atît de inteligenți pe cît au fost ei? Mă îndoiesc, răspunse Antoine.

— Ei! N-avem decît să ne îndoim cît vrem, numai să fie o îndoială provizorie, care nu pune piedici faptelor.

— Îndoielile mă stimulează! ripostă flegmatic Antoine.

* * *

Din seara aceea am început experiențele, sau — cum spunea Jean — am deschis ostilitățile.

După cum ne înțelesesem în cursul zilei, am trasat semnale luminoase pe o placă. Natural, am adoptat metoda într-un fel clasică — cea pe care străbunii noștri o încercaseră încă în secolul XIX și pe care contemporanii noștri au perfecționat-o. De altfel, nu rezultaseră decît eșecuri: nici Marte, nici Venus, nici o altă planetă nu răspunseseră vreodată. Am trasat pe placă, cu o substanță fosforescentă, figuri geometrice simple — triunghiuri, pătrate, cercuri, elipse; figurile reunite astfel ne păreau să aibă mai multe șanse de a atrage atenția, decît o singură figură, chiar repetată.

Trecură cîteva ore. Natural, nici un rezultat.

— Ar fi fost o minune dacă eteralii ar fi reacționat pe loc, remarcă Antoine.

— E sigur că nu s-a produs nici o reacție? am întrebat eu.

Jean, care observa cu atenție coloanele și grupurile luminoase, spuse, la rîndul său:

— În orice caz, n-am observat nici o neregularitate.

— Zău! mormăi Antoine, care începuse să rîdă încet. Va trece mult timp pînă să putem deosebi semnalul normal de cel anormal, la aceste ființe.

— Crezi că eu mă îndoiesc de asta? reluă Jean, cam acru. Sînt de acord că aș fi făcut mai bine să spun că n-am remarcat nimic.

— Concluzia?

— Nici o concluzie. Rămînem în tenebre; să nu tragem concluzia că chemarea noastră a eșuat, nici măcar că n-a fost remarcată. Nu știm nimic. Totuși, trebuie să continuăm timp de mai multe zile, ca să atragem atenția eteralilor.

— Asta vom și face.

— Amin! zise Jean. Am intuiția, Antoine, că va trebui să recurgem la altceva decît la semnale vizuale. Totul ne face să gîndim că un simț perfecționat analog vederii noastre le este străin. În așteptare, să repetăm cuminți prima experiență.

Am repetat cuminți, timp de șase zile, pentru liniștea noastră.

— Nimic nu ne împiedică s-o repetăm încă și încă, zise Jean în ziua a șasea, dar ar fi nimerit să trecem simultan la alte experiențe.

Nu era nevoie s-o spună. Intenția sa corespundea cu a noastră. De altfel, mi se părea puțin probabil ca eteralii să aibă mijloace de percepție corespunzătoare simțurilor noastre. În lipsa acestor simțuri, n-aveam șansa de a izbuti decît cu ajutorul semnalelor ritmice, începînd cu cele mai rudimentare.

— Pînă la ce punct și sub ce formă — dacă se poate vorbi aici de formă — sînt conștienți de pre-

zenţa noastră? zise Antoine. Fără îndoială, ne confundă cu obstacolele pe care le ocolesc.

— E plauzibil, încuviinţă Jean. Se pare că ei ignoră existenţa zoomorfilor, a tripezilor — *ca fiinţe vii* — ca şi a tot ceea ce trăieşte pe Marte, în acelaşi timp cu ei.

— Ceea ce ar fi de rău augur pentru tentativa noastră, am adăugat. Refuz să cred că-i aşa, căci ar trebui să nu mai contăm pe o inteligenţă avînd cel puţin oarecare analogie cu a noastră.

— De ce?

— Obstacolele însufleţite, prin deplasarea lor continuă, prin anumite acţiuni şi reacţiuni, n-au un ritm general şi particular foarte diferit de cel al obstacolelor neînsufleţite? Fiind inteligenţi, eteralii ar fi trebuit să-şi dea seama de asta.

— Fără să ajungă neapărat la concluzia că e vorba de obstacole vii, remarcă Antoine.

— De acord, dar deosebirea ar fi trebuit să dea de gîndit unor fiinţe a căror raţiune ar avea un raport, oricît de îndepărtat, cu raţiunea noastră.

— Să scurtăm vorba. Ce semnale adoptăm?

— Nu văd nimic mai simplu decît semnalele morse sub forma radiantă, sugeră Jean.

— Cu totul rudimentar, zise Antoine, cu o strîmbătură.

Am încercat timp de mai multe zile semnalele morse radiante, fie în limitele radiaţiilor vizibile, fie în infraroşu şi ultraviolet, pînă la razele X. Nu ne-a reuşit mai bine decît cu figurile geometrice.

În a şaptea zi, Antoine mormăi:

— E clar că urmărim o himeră.

— Frumoasă urmărire, zise Violaine.

Trebuie notat că aceste încercări nu ne făceau să pierdem prea mult timp; dispozitivele, odată montate, funcţionau automat. Era destul ca unul sau altul dintre noi să stea de veghe în timpul celor două sau trei ore din noapte consacrate acestor experienţe.

— Frumoasă urmărire, dacă vreți, dar un nou eșec, am observat eu. Mi-a venit o idee!

— Mă dau de o parte ca s-o las să treacă! mormăi Antoine.

— Ei bine, cred că semnalele noastre morse radiante au un ritm prea lent pentru a fi percepute de eterali. Să le accelerăm!

— Nu-i rău! Să accelerăm!

Am instalat destul de repede un dispozitiv de accelerare, ale cărui elemente esențiale le aveam de altfel și pe care îl completa un aparat de încetinire succesivă. Frecvența semnalelor a fost mărită de o mie de ori. Tot nimic. După două zile, le-am multiplicat cu o sută de mii, cu un milion, cu un miliard.

Timp de mai multe ore, am repetat fără întrerupere cuvîntul *homo*.

Manevra nu cerea supraveghere, așa că ne angajam în conversații intermitente sau în treburi mărunte.

Într-o seară, vocea lui Jean mă trezi dintr-o meditație:

— Miracolul s-a împlinit!

Ochii lui limpezi ardeau de entuziasm, obrajii îi tremurau.

— Cum? strigă Antoine, sărind în picioare.

— *Au răspuns!*

— Cum? Cum? am repetat eu, incredul și credul totodată.

N-avea nevoie să insiste: încetinitoarele influențau o placă de probă, unsă cu o substanță fluorescentă, și placa repeta la intervale regulate: *homo*.

Ne priveam, înmărmuriți, apoi Violaine murmură, cu reculegere:

— Începe o eră nouă!

Eram prea plini de entuziasm. Dacă mai puteam avea vreo îndoială, ea s-ar fi risipit cînd Jean trimise un nou semnal: „Eu sînt", care fu imediat repetat.

— Ah! exclamă Jean, împreunîndu-şi mîinile. Dacă aş fi credincios, m-aş ruga.

— Dar noi ne rugăm! ripostă Violaine. Încercarea noastră a fost o lungă rugăciune. Eram sigură că ei trăiesc, dar nu speram că se va stabili o legătură între fiinţe alcătuite din materie şi fiinţe alcătuite din radiaţii.

— Cît despre mine, zise Jean încet, speram asta, cu timiditate, încă din timpul primei noastre călătorii.

— Cei care speră au adesea dreptate! conchise Antoine. De altfel, mecanica ondulatorie ne îngăduia să avem seperanţe.

VII

Oricît de prodigios a fost primul nostru succes, el nu ne dă nici o certitudine asupra viitoarelor noastre relaţii cu eteralii. În definitiv, comunicarea nu-i realizată decît sub forma cea mai embrionară: *ei* ştiu că noi existăm, că sîntem vii ca şi ei şi că încercăm să-i cunoaştem şi să ne facem cunoscuţi. E o tabula rasa, cu o simplă noţiune reciprocă de existenţă. Acum trebuie să trecem peste abisuri de diferenţe, pentru a merge mai departe.

Prima noastră victorie nu ne lasă să ne pierdem speranţa. Jean, urmînd normele firii sale, era plin de încredere. Ne-am propus la început să sugerăm noţiunea de identitate şi verbul *a fi* care implică existenţa. Pentru a reuşi ne-am servit de vocabulele *tu* şi *eu*, aplicate în mod alternativ unuia sau altuia dintre noi, apoi numai de verbul *a fi*.

Au trebuit atîtea încercări pentru a ajunge la acest rezultat şi intuiţia a jucat un asemenea rol, mai ales din partea eteralilor, încît mă simt incapabil să-l explic — cu atît mai mult cu cît memoria

mea n-a înregistrat decît fazele mai importante, fără legături perceptibile între ele. A fost, într-un sens, dezvoltarea cerebrală a unui copil mic. Fiecare zi aducea un nou element; curînd fu evident că eteralii ne deosebeau în mod individual și înțelegeau cuvîntul care le comandă pe celelalte.

În ceea ce ne privește, aveam acum o percepție destul de clară a grupului cu care corespondam. El se compunea din nouă individualități foarte distincte. N-aveau forme precise, dar fiecare dintre ele lăsa să se vadă douăsprezece mici centre luminoase, de nuanțe și intensități diferite, legate prin raze și elici multicolore. Distanța dintre centre, ca și mișcările razelor și elicelor, se schimba continuu. *A priori*, aceste mișcări făceau imposibilă orice diferențiere precisă între indivizi, dar, cu timpul, sfîrșeai prin a-i recunoaște, la început cu greu, apoi destul de ușor, datorită repetițiilor, care creează obișnuința și automatismul; de altfel, oricît de schimbătoare ar fi fost formele corespondenților noștri, toate tindeau către o formă mijlocie.

Progresele, accelerîndu-se, au devenit atît de rapide, încît nimeni, cred, nu le-ar fi putut defini etapele. Fapt e că eteralii luaseră conducerea și în curînd nu ne-am mai putut îndoi că inteligența lor o întrecea cu mult pe a noastră. Ei au știut nu numai să creeze metodele, dar și să ne facă să le pricepem cu o claritate extraordinară.

Mai întîi, au învățat limba noastră; curînd, cea mai mică indicație le era de ajuns, cea mai mică analogie le sugera generalizări fecunde. Datorită lor, procedeele noastre au fost supuse unor perfecționări uimitoare; dispozitivele de accelerație și de încetinire cereau din ce în ce mai puțin intermediari materiali.

Totuși, aceasta nu era decît o fază preliminară. Eteralii nu întîrziară să vrea să ne înțeleagă și să ne răspundă mai bine, în felul nostru. După ce am

instalat, după indicaţiile lor, un post emiţător de raze cu o frecvenţă suficientă, totul deveni relativ uşor. Radiaţiile derivate din vocile noastre li se comunicau direct.

În sfîrşit, sosi şi ziua cînd îi auzirăm. Moment tot atît de fabulos ca şi cel în care am înregistrat primul lor răspuns. Să auzi voci care nu există, emise de fiinţe care nu ştiau să emită nici să perceapă vreun sunet, şi să le răspunzi cu ajutorul vocilor noastre transformate în radiaţii ale universului, aceasta întrece nemăsurat tot ce-am fi putut crede în cele mai himerice ore ale noastre. Jean, înclinat mai mult decît noi să-şi exteriorizeze entuziasmul, exclamă, auzind primele cuvinte ale eteralilor:

— Aveai dreptate, Violaine! Începe o nouă eră a vieţii, nu numai pentru astrul pe care sîntem, dar poate pentru toate planetele surori ale Pămîntului şi ale lui Marte!

Îmi veni în minte un vers mediocru al secolului XIX:

„Oamenii vor deveni asemeni zeilor!"

— Zeii sînt ei, mormăi Antoine, ridicînd mîna spre eterali.

— Cine ştie!?

— Te mai îndoieşti că inteligenţa lor o depăşeşte nemăsurat pe a noastră?

— Nu! Nu mă îndoiesc de asta, dar poate că noi avem forţe de dezvoltare pe care ei nu le au. Noi am ajuns să ne părăsim Planeta. Vor ajunge ei să părăsească mediul marţian? Noi am ghicit *că ei trăiesc* şi se pare că ei ne-au ignorat total, la început.

— Fiindcă eram neglijabili, pentru ei!

— Şi ei erau tot astfel, pentru noi! Totuşi, admit superioritatea lor, cu această rezervă că ea nu se extinde la toate facultăţile şi posibilităţile noastre.

— Eu cred că sînt capabili să ne depăşească *din toate punctele de vedere*, declară Jean.

— Nu neg; mă îndoiesc doar că-i aşa.

— Vom încerca să ne informăm, zise Antoine. Mai întîi, ar fi foarte interesant de ştiut dacă au o organizare superioară organizării umane.

— Fără îndoială, afirmă Violaine, cu o vehemenţă pătrunsă de indignare. Se vede bine că ei comunică de la ins la ins într-un mod mult mai perfect decît noi şi tot astfel trebuie să fie pentru grupuri, pentru mulţimi, după cum o dovedesc evoluţiile coloanelor lor, care cuprind adesea miliarde de indivizi, ca şi agitaţiile colective la care asistăm uneori.

— Asupra acestor puncte, sînt înclinat să împărtăşesc vederile tale, fu de acord Antoine, dar nu în ce priveşte instituţiile noastre stabile şi „memoria socială". Au ei ceva analog bibliotecilor noastre, unde se păstrează trecutul şi se rezumă toate ştiinţele, *în afara noastră*? Au la activul lor un mod de existenţă între viaţa minerală şi viaţa coloidală, *ergo* între om şi suprafaţa terestră? E puţin probabil.

— Trebuie să aibă mai mult decît atît.

— Vom vedea.

Conversaţia noastră cu eteralii se transformă în cozerii veritabile, care-ar fi fost aproape intime, fără un serios obstacol fiziologic: ce spuneam noi într-un minut, se desfăşura, după acceleraţiile succesive, într-o fracţiune de timp de ordinul trimilionimii; ei răspundeau cu aceeaşi viteză, dar cuvintele lor, după încetiniri, ajungeau la noi cu viteza vocilor noastre.

Ca urmare, ei trebuiau să aştepte răspunsurile noastre un timp imens în raport cu ritmul lor de existenţă. Dimpotrivă, răspunsurile lor ajungeau la noi instantaneu, dar debitate cu o iuţeală nemai-

pomenită, de exemplu într-o trilionime de secundă, ele se prelungeau pe drum într-atît încît, la sfîrşit, ne trebuia un timp de un trilion de ori mai lung, să zicem zece minute, ca să le percepem.

De-o parte instantaneitate, de alta încetineală relativă nemaipomenită — se poate închipui uşor marele defect al comunicărilor noastre.

Să rezumăm aceasta printr-o schemă:

Antoine se adresează eteralilor. El vorbeşte timp de cinci minute. Răspunsul este instantaneu. Un eteral vorbeşte timp de o trilionime de secundă. Răspunsul, după încetinirile respective, durează zece minute. Deci trebuie să aştepte replica lui Antoine timp de zece minute, durată extraordinar de mare pentru el... Evident, în acest timp, el se ocupă de cu totul altceva.

Din fericire, timpul lor vital nu-i proporţional cu viteza lor vibratorie (după cum ne-au făcut cunoscut), căci altfel conversaţia ar fi fost practic imposibilă. Există acomodări ale organismelor, căci fără ele am percepe oare două frecvenţe, practic atît de îndepărtate, ca frecvenţa luminii şi cea a sunetului?...

VIII

Grupul care conversa cu noi, pentru că, aşa cum spuneam mai înainte, convorbirile noastre deveneau adevărate cozerii, nu era absolut stabil. La început fusese alcătuit din nouă indivizi; acum număra mai mulţi: doisprezece, cincisprezece, chiar douăzeci.

Cinci dintre primii eterali pe care-i cunoscusem erau însă totdeauna prezenţi. Le dădusem nume de astre: Antares, Aldebaran, Arcturus, Vega, Sirius.

Deşi nuanţele de culori ale centrilor, dungilor şi elicelor erau variabile, totuşi la Antares, Aldebaran şi Arcturus roşul şi portocaliul erau mai distincte decît

la Vega și Sirius, care, din această cauză, ne păreau mai degrabă albaștri sau violeți. Oricît de mică, diferența era vizibilă și am aflat că nu era lipsită de semnificații: polaritatea primilor trei era opusă polarității celorlalți doi, fără ca această opoziție să aibă o importanță asemănătoare, de pildă, cu aceea a elementelor electrice, pozitive și negative.

Toți cei cinci se interesau cu ardoare de noi, mai ales Aldebaran și Vega. La început ne uimi profund faptul că vocile lor, *aceste voci inexistente,* erau oarecum deosebite. Am priceput destul de repede că era un rezultat al elementelor ritmice ale fiecăruia dintre cei cinci eterali, stări care determinau „armonici" individuale.

În ziua cînd am pus problema Spațiului și Timpului, ne-a răspuns Aldebaran. Antoine începu prin a defini persistența și schimbarea, trebuind să mai adauge cîțiva termeni vocabularului comun.

Eteralii ascultară, întrebară și sugerară, apoi Aldebaran trase concluzia:

— Schimbările pe care voi le percepeți direct sînt de o încetineală extremă, față de cele pe care le percepem direct noi înșine. Cu toate acestea, voi *concepeți,* fără să le percepeți, schimbări mult mai rapide. Schimbările voastre lente sînt o iluzie; obstacolele pe care le întîlnim și care vă par imobile, nouă ne apar dintr-o dată ansambluri radiante ale căror părți se distrug și se refac fără încetare. Sînt ansambluri fără individualitate; să știți, de altfel, că totul este viață. Cît despre voi, voi sînteți ansambluri mai colcăitoare încă, dar organizate. Noi nu înțelegem ceea ce voi numiți Timpul și Spațiul, dar concepem coexistența, schimbarea și numărul: astfel, noi sîntem în acest moment opt care vă ascultăm și care coexistă, fără a se confunda. Noi comunicăm unii cu alții mult mai direct decît voi.

• • •

Din următoarele discuții rezultă că ei n-aveau o *memorie a speciei* atît de persistentă ca aceea a oamenilor. Nici arhive ale unui trecut îndelungat, nici utilaje, nici arme, nimic analog cărților menite să păstreze gîndirea, știința sau plăcilor care păstrează sunetele, imaginile; dar, *în ei*, numeroase și diverse elemente care le permit să creeze mijloace de comunicare cu noi, să înțeleagă, de exemplu, în felul lor, un post de radio și, după cum o dovediseră atît de bine, să comunice cu noi într-un mod atît de esențial, încît să ajungă să emită radiații care se transformă pînă la urmă în Voci.

* * *

Au înțeles — dar în mod abstract — că noi murim periodic și că ne reproducem. Ei nu cunosc moartea propriu-zisă. După un timp — pe care nu-l pot socoti, deoarece nu concep Timpul abstract — intensitatea vieții lor scade; atunci, un grup de eterali îi reînnoiește și această reînnoire implică schimbări de structură adesea considerabile. Reînnoit, individul nu păstrează decît o amintire confuză, îndată pierdută despre viața sa anterioară.

— E ca și cum ar muri fără să moară și ar renaște fără să renască, observă Violaine.

N-am ajuns să determinăm în mod clar cum comunică între ei, în ce constă ceea ce trebuie să corespundă limbajului nostru.

Erau în mod necesar combinații radiante, de o complicație extremă și care cereau, ca și la noi de altfel, o intervenție constantă a intuiției. Să ne imaginăm, doar pentru fixarea ideilor, deoarece asta nu corespunde nici unei realități sigure, că tot ceea ce exprimăm prin cuvînt ar trebui să fie completat de interlocutor.

Veți spune, pe drept cuvînt, că un lucru asemănător se petrece și în cazul transmiterii gîndurilor și sentimentelor noastre, de unde atîtea erori de inter-

pretare, o înțelegere totdeauna imperfectă și adesea falsă a sentimentelor, ca și a ideilor.

Dar lacunele sau falsele interpretări sînt, la noi, semnul insuficientului nostru discernămînt, mai mult decît al insuficienței limbajului. La eterali, limbajul evocă celui căruia i se vorbește ceea ce se petrece realmente în celălalt, nu printr-o repetare integrală, ci printr-o desfășurare din care nu pricep o iotă. Altfel spus, limbajul, avînd o semnificație destul de mare prin el însuși, servește la stabilirea stărilor sufletești, la a face organismele să concorde, la crearea unui fel de identitate mentală între doi sau mai mulți indivizi. Dacă presupunem o conversație între doi sau mai mulți indivizi, de pildă între Aldebaran și Antares, ea va comporta o serie de fraze declanșate prin limbajul lor, care ar reuși să reproducă într-unul dintre interlocutori, cu unele nuanțe, ceea ce se petrece în celălalt. Un același eteral se poate adresa mai multora dintre semenii săi, dar nu poate percepe în mod distinct mai multe răspunsuri simultane.

E important de remarcat că fiecare individ rămîne stăpîn pe gîndurile sale. El nu creează, atît prin întrebări cît și prin răspunsuri, starea de pseudo-identitate la celălalt, decît în limitele pe care le vrea el.

Să încercăm să tălmăcim acest proces, presupunînd că oamenii ar fi dotați cu o facultate analoagă celei pe care am încercat s-o definesc. Într-o discuție cu un alt om, de fiecare dată cînd voi lua cuvîntul, voi determina o stare mentală aproximativ asemănătoare celui care mă face să vorbesc, făcînd abstracție, instinctiv sau în mod voluntar, de ceea ce nu vreau să spun. Interlocutorul meu mă va înțelege fără erori și lacune. Starea lui emotivă va fi, de asemenea, analoagă cu a mea. Trebuie în mod necesar ca sistemele noastre nervoase să vibreze într-un mod aproape identic *în momentul cînd comunicăm**.

---

* La eterali, această concordanță este mai largă. Între indivizi de același fel, ea afectează, după cîte se pare totalitatea organismelor (n.a.).

Eteralii n-au științe experimentale și nici matematici, în sensul în care le înțelegem noi. Matematicile nu le-ar fi de nici un folos. Ei realizează în mod concret, la perfecție, cele mai subtile teoreme sau probleme. Și știința, atît personală cît și socială, este o funcție imediată a vieții lor. Ea comportă, în toate domeniile, serii de înfăptuiri care le depășesc cu mult pe ale noastre.

Înseși structurile lor comportă cunoștințe înnăscute, sau dobîndite într-o clipă, care nu ne-au fost revelate decît prin sugestii orbitoare, deși intraductibile.

Fapt esențial: știința lor nu comportă decît radiații. Sub această formă radiantă percep ei ceea ce noi numim gaze, lichide, solide, într-un cuvînt — materia.

Fizica noastră, chimia noastră n-au deci nici un sens pentru ei. Ei nu percep lumea decît în starea ei radiantă, care, în adevăr, este esențială în Existența Universală, ca și în a noastră. Corpusculele care formează materia nefiind decît legături de radiații, curg și se reînnoiesc ca un fluviu. Orice constanță nu e, în definitiv, decît dispersarea și refacerea în aceeași ordine, cu aceeași densitate, în ansamblurile radiante care constituie corpul respectiv.

Din faptul că eteralii nu percep corpurile decît sub formă radiantă, nu rezultă că ei au o cunoaștere mai puțin întinsă decît a noastră, dar această cunoaștere este de altă natură. Ea le dezvăluie în mod direct secretul influențelor fizicii și al combinațiilor zise chimice. Ea îi face să perceapă schimbările interne ale norilor radianți care sînt, pentru ei, corpurile. Dar această cunoaștere a infinitezimalului le ascunde, în mare parte, efectele masei; astfel, ei n-aveau nici o idee clară despre viața organică de pe Marte, nici despre orice altă viață organizată, în afară de a lor. Noi am fost pentru ei, din acest punct de vedere, o revelație esențială.

Trebuie să remarcăm aici că dacă eteralii ocolesc corpurile întîlnite în drumul lor, n-o fac pentru că

n-ar putea trece prin ele, dar, trecînd, ei suferă influențe neplăcute, pe care, firesc, le evită. Aceste influențe ar fi mai puternice, deci mai neplăcute, dacă ar vrea să pătrundă în interiorul planetei.

IX

Viața eteralilor este oare strîns legată de Marte? S-ar părea că da. Ei nu-și închipuie c-ar putea vieţui în afara acestei influențe. Marte este sursa lor de energie; cînd se-ndepărtează de suprafața lui, dincolo de-o anume limită, în curînd, amorțiți, ei nu mai au aceeași energie motrice, iar gîndirea li se stinge încet, încet. Atunci ei cad spre planetă și, pe măsură ce se apropie, vitalitatea lor renaște. De unde se poate trage concluzia că ei există ca funcție a unei stări radiante prin esență marțiană, care descrește odată cu distanța.

Le-ar furniza, oare, Pămîntul un mediu suportabil? Nu văd cum s-ar putea verifica această idee, deoarece eteralii sînt incapabili să străbată spațiile interplanetare.

* * *

Cum s-a născut regnul eteral? Ce modificări a suferit el în decursul timpului? Aceste probleme sînt insolubile, deoarece eteralii n-au anale și fiindcă amintirile lor nu depășesc o perioadă prea scurtă ca să poată deduce din ea noțiunea abstractă a Timpului. Pentru ei nu există decît un fel de Prezent, în continuă transformare, *fără repere îndepărtate* în Trecut, deci n-au tradiție, nimic asemănător istoriei noastre generale și nici chiar celei individuale. Și, cu toate acestea, ei au o știință înnăscută, ce depășește cu mult știința noastră concretă și abstractă, o conștiință mai lucidă, o inteligență cu mult mai pătrunzătoare, mai multilaterală și mai sigură decît inteli-

genţa noastră. Trecutul, în ceea ce are el esenţial, se încorporează structurilor (dacă poate fi vorba de structură), motiv care mă face să presupun transformări ale regnului lor, chiar dacă această presupunere nu decurge din vreo regulă analoagă celor întemeiate pe existenţa urmelor vechilor organisme, păstrate în măruntaiele Pămîntului.

• • •

Sînt, oare, eteralii tot atît de individualizaţi ca oamenii? Se pare că da, dar am văzut că pot comunica între ei într-un mod mai intim, pînă la contopirea mentalităţilor lor, dacă există un consimţămînt mutual.

Ei nu cunosc dragostea; se nasc puţini eterali, cei care trăiesc fiind într-un fel nemuritori (a se vedea mai sus).

Zămislirea pare a fi rezultatul unei emanaţii, urmată de o condensare radiantă şi se datoreşte unor grupuri mai mult sau mai puţin numeroase. Naşterile rare sînt compensate prin fuziunea, de asemenea foarte rară, a doi eterali.

Ura, ciocnirile individuale sau plurale le sînt necunoscute. Lipsesc cauzele care dau naştere rivalităţilor. Ei n-au nici un motiv să-şi dispute hrana, avînd energie mai multă decît le trebuie şi nu cred c-ar fi posibil să-şi facă rău unul altuia; un eteral n-are cum să facă să sufere un altul, *a fortiori** să aducă o atingere integrităţii sale. Ei sînt într-o situaţie analoagă celei în care am fi noi, dacă n-am putea nici să ne omorîm, nici să ne rănim unii pe alţii. Dar dacă n-au duşmani, au oare prieteni? Incontestabil. Astfel, Aldebaran este ataşat în mod deosebit de Vega, şi Arcturus de Antares. Întregul grup, Antares, Aldebaran, Arcturus, Vega, Sirius, este foarte unit şi, deoarece noi comunicăm cu acest grup de la început, cu toate că mulţi indivizi se amestecă adesea în discuţiile noas-

* Cu atît mai mult (l.latină) (n.tr.).

tre, prin el primim deslușirile cele mai intime despre viața eterală.

Am încercat, în zadar, să înțelegem ce corespondent au la ei plăcerile și durerile noastre. În primul rînd, nimic comparabil cu gama suferințelor și plăcerilor fizice. Lumea supliciilor n-are nici un sens pentru ei. Bucuriile lor radiante, ca și tristețile lor, decurg din fenomene pe care le întrevedem, dar nu le înțelegem și nu le vom înțelege niciodată, decît, poate, în mod simbolic.

X

Am construit, cu ajutorul unei echipe de tripezi, un fel de blochaus, pe platoul unei coline, nu prea departe de o regiune ocupată de zoomorfi. Dispunem, în el, de un utilaj destinat comunicațiilor la orice distanță, observațiilor astronomice, experiențelor fizico-chimice, producerii unei atmosfere respirabile și unor puternici condensatori de energie. Aici sîntem cu totul la adăpost de cele mai redutabile animale marțiene. De asemenea, am putea ține piept legiunilor de zoomorfi uriași.

Există un contrast izbitor între regiunile unde domnesc zoomorfii și regiunile unde persistă fauna și flora marțiană. În primele apare numai mineralul, făcînd abstracție de zoomorfii care par, ei înșiși, minerale înzestrate cu viață.

O cîmpie dezolată se întinde pînă la un lanț de munți. Nici o fărîmă de pămînt arabil, numai stîncă dură și sinistră, deșertul gol și complet steril, în aparență; în realitate, de o extraordinară rodnicie, căci o nenumărată populație zoomorfă găsește aici elementele necesare subzistenței sale.

Se știe că zoomorfii, chiar cei care sustrag energie de la alții, pot trăi fără altă alimentație decît cea furnizată de sol. Speciile imobile nu sînt atașate de sol,

ca plantele noastre. De altfel, imobilitatea lor nu-i niciodată completă; dacă nu le-am putut observa de la început deplasările, e pentru că acestea nu sînt perceptibile decît după foarte mult timp. Cutare zoomorf avansează cu o jumătate de milimetru într-o oră, puțin mai mult de un centimetru pe zi, pe cînd alții, mai ales uriașii, ating viteze fantastice: peste o sută de kilometri pe oră. Se înțelege că o primă aproximație, ca aceea de la începutul călătoriei noastre precedente, ne-a făcut să credem că o mare majoritate a zoomorfilor erau fixați de pămînt. N-am zăbovit niciodată, nici măcar o oră, să observăm aceiași indivizi.

Cît despre felul cum se nasc zoomorfii, sîntem încă departe de a concepe mecanismul. Mai întîi, el e foarte lent. Pe de altă parte, sînt necesare mai multe grupuri. Nu există nici o urmă de sex, nici de reproducere individuală.

Grupările par să dea naștere unor corpusculi răzleți, un fel de pulbere în interiorul căreia se formează niște nuclee aproape imperceptibile, schițe confuze a căror evoluție este prea lentă pentru a putea fi urmărită convenabil. Ne-ar trebui foarte mult timp ca să ajungem la noțiuni precise.

* * *

În ziua aceea, visam în fața întinderii cu dublu aspect, unul bogat, comparabil cu viața terestră, celălalt de o deznădăjduită pustietate. Zoomorfii circulau în toate sensurile, dar nu treceau peste limitele ce despărțeau zona lor mohorîtă de zona vegetală.

Un zoomorf uriaș, lung de cincizeci de metri, se afla în fața celui mai monstruos dintre animalele marțiene, tot atît de masiv ca rinocerii noștri, dar mai înalt. Contrastul era izbitor între organismul turtit — care te făcea să te gîndești la o ploșniță mare cît proiecția pe sol a unui casalot sau a unei balene

şi carnivorul enorm, înalt de trei metri, îmbrăcat în mătase purpurie, cu capul în formă de piramidă, iluminat de şase ochi enormi, şase flăcări de far.

Distanţa care-i separa nu era mai mare de douăzeci de metri.

— S-ar zice că animalul a observat prezenţa zoomorfului, spuse Violaine, care era aşezată lîngă mine.

— E posibil, Violaine, dar deloc probabil. Nici o emanaţie nu-l trădează, cred, pe zoomorf şi aspectul său este tot atît de mineral ca şi solul pe care stă. Dacă animalul carnivor ar fi conştient de existenţa celuilalt, ar trebui să ştie că zoomorfii dispun de mijloace împotriva cărora el e neputincios.

— Dar dacă e prea prost?

— Gradul de inteligenţă nu joacă aici decît un rol secundar: instinctul e suficient. Probabil că animalul ignorează prezenţa inamicului şi acesta pe cea a animalului, dacă nu cumva e indiferent. Adu-ţi aminte, Violaine, de aventura ta.

— Mi-aduc aminte. Prezenţa mea a fost recunoscută de la distanţă.

— Şi ai fost atacată, ca şi noi de altfel. Prin urmare, înclin să cred că trebuie să te afli pe domeniul lor pentru ca zoomorfii să te atace şi îmi vin în minte mai multe presupuneri. În afara zonei lor, ei nu percep nimic, sau tot ce e din zona cealaltă îi lasă indiferenţi, sau — în sfîrşit — fluidul lor nu acţionează aici, sau acţionează prea puţin. Bagă de seamă că, în perioadele calme, nici unii, nici alţii nu trec peste frontieră. Precum se pare, solul avertizează cele două regnuri şi e destul de normal ca, străini de orice evoluţie marţiană, să nu observăm decît aspectul diferit al zonelor.

Am tăcut, vrăjit deodată de prezenţa Violainei. Frumuseţea ei întunecată era somptuoasă în ziua aceea, frumuseţea fiicelor Iberiei, învăluite de o atmosferă voluptoasă. Visele terestre mi-aduseră mi-

rosul frunzelor tinere, al peluzelor și al florilor de răsură. Îmi veni în minte seara de vară în care Regulus cobora la apus. Fete tinere, îmbrăcate în alb, apăreau în umbra înstelată. Rochiile lor luminoase grăbeau pulsul arterelor mele. Ca și ele, Violaine era simbolul tuturor bucuriilor omenești, al multiplei legende care a unit dragostea cu universul.

O ușoară îngrijorare se amesteca cu vraja: teama de-a nu mai revedea niciodată Pămîntul. Trebuia atît de puțin pentru a fi proscriși de pe astrul pierdut în adîncul spațiilor! . . .

— Violaine, am murmurat neliniștit, cînd vom fi din nou pe malul unui rîu, printre înalții plopi gotici, în timp ce o așezare din vechea Franță se va întinde pînă la colinele îndepărtate?

I-am luat mîna mică, am atras-o încetișor și mi-am cufundat fața, ca într-o undă, în pletele care i se desfăcuseră pe umărul meu.

— Nu sînt nefericită aici, zise ea, îmi place contrastul violent dintre aceste două privelişti: lacul de aramă, pădurea și pășunile roșii, animalele fantastice — ne vom gîndi la ele, mai tîrziu, cu nostalgie.

— E adevărat, cu atît mai mult cu cît aceasta e lumea logodnei noastre.

O strîngeam la piept, instinctul creștea tumultuos, dar Violaine se desfăcu încet din îmbrățișare; niciodată n-o iubisem atît.

— Iată-l pe *Stellarium,* zise ea.

Nava noastră coborîse cam la două sute de metri de blochaus. Antoine, Jean, Șeful Implicit și Grația ieșiră din ea.

— Am descoperit două regiuni foarte amenințate de zoomorfi, zise Antoine. Invaziile nu au loc niciodată peste tot în același timp, fapt cam inexplicabil, dar puțin ne interesează asta acum; trebuie începută o luptă serioasă în punctele amenințate.

— Mă întreb . . ., începu Jean.

Nu termină vorba şi clătină din cap, cu un uşor surîs.

— Ce te întrebi?

— Himere, reluă Jean. Mă gîndesc adesea la o intervenţie a eteralilor . . .

— Frumos vis! exclamă Violaine.

Şeful Implicit ne vedea vorbind, dar mişcarea buzelor noastre nu-i spunea nimic. Graţia se apropiase de mine şi bucuria îmi pătrundea întreaga fiinţă. I-am tradus cele spuse de Jean.

— Ce speranţă magnifică! răspunse ea. Apoi, cu o uşoară melancolie: Dar nu-i nici o legătură între ei şi celelalte vietăţi.

— Noi vorbim cu ei, Graţia.

— Vorbiţi cu ei!

I-am destăinuit fabuloasa aventură; ea îmi urmărea gesturile, pierdută de uimire.

— Vezi bine, zise ea, că noi nu sîntem nimic pe lîngă voi, locuitorii Pămîntului.

Jean, Antoine şi Violaine, împreună cu Şeful Implicit, trecuseră în camera din spate a blochausului.

— Tu eşti pentru mine suprema frumuseţe a vieţii, am zis.

Capul ei încîntător se-nclină spre umărul meu.

— Pentru ce eşti mai aproape de viaţa mea decît toţi ceilalţi? întrebă ea. Chiar închizînd ochii, simt prezenţa ta; ea mă pătrunde, pe cînd prezenţa lor devine tot atît de imperceptibilă pe cît e de invizibilă!

În timp ce vorbea, închisesem ochii şi am ştiut atunci că nici eu n-aveam nevoie s-o văd.

Exista deci între noi o afinitate fantastică, mai pătrunzătoare decît cea mai puternică afinitate dintre două fiinţe terestre.

I-am spus-o Graţiei, care răspunse, radiind de fericire:

— Ce-am făcut ca să merit asta?

— Dar cînd închizi ochii, Graţia, percepi prezenţa semenilor tăi?

— Nu, răspunse ea.
— Chiar cînd iubești?
Un fel de paloare aurie se răspîndi pe chipul ei; am știut, mai tîrziu, că era un semn de jenă, ca roșeața de pe chipul oamenilor.
— Cînd iubesc, da.
O forță irezistibilă mă împinse să întreb:
— Mă iubești cum îi iubești pe ei?
— Ca pe ei și altfel.
Aș fi putut să-i spun același lucru. O iubeam ca un îndrăgostit și, totodată, cu o dragoste fără asemănare cu un alt sentiment, după cum voluptatea născută numai din atingerea piepturilor noastre nu semăna cu nici una dintre greoaiele voluptăți omenești.
I-am regăsit pe însoțitorii noștri și pe Șeful Implicit, toți foarte însuflețiți, dar discuția se terminase.
— De ce n-am începe imediat? zise Violaine, mai nerăbdătoare decît noi.
— Da, de ce? întări Antoine.
— La drum! se mulțumi să spună Jean.
Cîteva minute mai tîrziu, după ce am trecut de Ecuator, am ajuns departe de pădurea de ciuperci, pe colina unde conversam de obicei cu eteralii; ei ar fi răspuns și în altă parte la semnale, dar aici reunisem aparatele necesare comunicațiilor noastre.
Era noapte deplină. Cei doi sateliți ai lui Marte erau vizibili, dar lumina lor era slabă, în comparație cu lumina Lunii *noastre*. Aldebaran, Sirius, Antares (cărora li se adăugară curînd Vega, Arcturus și Regulus, precum și alți eterali, mai puțin familiari nouă) nu întîrziară să apară.
Șeful Implicit asistă la conversație într-o stare de atîtare pe care n-o arătase pînă atunci. Grația era zguduită și încîntată. Rămase și mai încîntată atunci cînd i-am spus c-ar putea și ea să le vorbească, imediat ce s-ar fi convenit asupra unor

semnale în mod necesar atît de deosebite ca limba tripezilor şi a noastră, deoarece relaţiile cu eteralii, începute cu ajutorul unei transformări radiante a semnalelor morse, erau de acum înainte o traducere întreit indirectă a limbii noastre vorbite.

• • •

În ziua aceea şi în zilele următoare, ne-am străduit să facem cunoscută eteralilor existenţa tripezilor şi, în general, a faunei şi florei lui Marte. Această existenţă le era cunoscută sub forma pe care am descris-o; un triped nu era, pentru ei, decît un mic nor radiant, al cărui sens „masiv", *ergo* de individualitate, ei nu-l înţeleseseră. În aceeaşi situaţie se aflau fiecare animal şi fiecare plantă, ca şi zoomorfii.

Cunoştinţele pe care le aveau despre organismele noastre terestre trebuiau să le uşureze cunoaşterea marţienilor, ceea ce constituia o curioasă răsturnare a normelor. Pînă la un oarecare punct, această cunoaştere era pregătită prin discuţiile noastre, dar ea rămînea foarte rudimentară. Era necesară, ca pentru noi, colaborarea a două sisteme de viaţă. Noi o pregăteam prin discuţii repetate. În curînd, imponderabilii noştri prieteni avură despre existenţele organizate ale Planetei noţiuni care se coordonau grabnic.

În acest timp, pregătisem pentru Şeful Implicit şi pentru Graţia semnale care le-au permis un prim schimb de cuvinte, încă foarte restrîns, cu eteralii. În consecinţă, noi înţelegeam tot ce-şi spuneau între ei, dar puteam să vorbim şi cu unii şi cu alţii, nefiind însă înţeleşi decît de către eterali, sau de către tripezi.

Eteralii îşi dădură seama de lupta angajată împotriva zoomorfilor, dar avură rezerve:

— Nu ştim dacă vă putem ajuta, spunea Aldebaran.

În timp ce Antares adăuga:

— Nu trebuie să le dați speranțe zadarnice prietenilor voștri.

XI

Tripezii construiseră pentru noi un al doilea blochaus, la o jumătate de leghe de zona în care invazia zoomorfă lua o amploare de temut.

Această zonă era una dintre cele mai fertile ale regiunii ocupate de marțieni. De fapt, aceștia locuiau aici mai ales în caverne bogate în energii binefăcătoare, dar cultivau solul de la suprafață.

Am găsit plante care, supuse aparatelor transformatoare, ne-au dat o hrană sănătoasă și cîteodată savuroasă.

Utilajul primului blochaus a fost transportat în cel de-al doilea, și cum cavernele ne furnizau, fără limită, materialele capabile să producă oxigen și azot, blochausul avea o atmosferă asemănătoare atmosferei terestre, făcînd abstracție de gazele rare.

— Nu-i fericirea Robinsonilor? zise Violaine într-o dimineață, pe cînd ne servea cafeaua cu felii de pîine, și clătite dintr-un produs al florei marțiene, care semănau destul de bine cu clătitele din făină de hrișcă.

— Fără nici o îndoială, am răspuns, toate elementele unui modest Eden sînt adunate aici.

— Vorbește pentru tine! mormăi Antoine. Nouă ne lipsește, totuși, ceva.

Nu cred că suferea din această pricină, dar Jean visa, probabil, uneori. Eu și Violaine schimbarăm o privire, pe furiș.

Antoine făcu să se audă micul său rîs rece, totuși amical, și o ușoară roșeață urcă în obrajii tinerei fete.

Dragostea noastră rămînea însă pură: respectam

legile vechi ale societăţii terestre, din ce în ce mai puţin respectate...

În ceea ce mă priveşte, aşteptam cu răbdare: voluptatea terestră apărea atît de grosolană, în comparaţie cu voluptatea radiantă a dragostei marţiene!

Preferam s-o iubesc pe Violaine fără să recurg la gesturile procreaţiei; gustam chintesenţele aventurii noastre, apropiind-o de aventura mea cu Graţia.

*

* *

De opt zile începusem din nou lupta cu zoomorfii, luptă încă localizată, redusă la punctul cel mai ameninţat. Tripezii din regiune lucrau cu ardoare la construirea aparatelor radiante necesare. Energia, scoasă din caverne, nu lipsea. Ei se arătau dibaci, înţelegeau repede ce aveau de făcut, dar erau lipsiţi de iniţiativă, ca toţi cei pe care îi cunoscusem. Încîntaţi de primele rezultate ale campaniei noastre, ne arătau o vie afecţiune...

— Hai să vedem cît au înaintat lucrările! zise Jean.

Nu ne-au trebuit mai mult de cinci minute ca să ajungem în imediata apropiere a frontierelor. Şi nu pentru că am fi grăbit pasul. Dimpotrivă, mai degrabă l-am încetinit.

— Acum, cînd m-am obişnuit, remarcă Jean, uşurinţa corpurilor noastre a devenit foarte plăcută.

— Sîntem aproape înaripaţi! adăugă Violaine.

— Cu aripi la picioare, ca Hermes.

Văzîndu-ne, au venit în grabă mai mulţi tripezi, printre care un uriaş, unul dintre şefii regiunii, care poseda rudimentele limbii create împreună cu Şeful Implicit.

— Acum cîteva zile, acest ţinut era încă al nostru, spuse el.

— În seara aceasta, zoomorfii nu vor mai fi aici,

răspunse Jean — și n-au avut încă timpul să denatureze solul.

— De altfel, transportînd pămînt de aici, remarcă Antoine, paguba ar fi iute înlăturată.

Am plecat la locul invadat, urmați de un grup agitat, dar tăcut.

Zoomorfii mișunau printre ierburi și copaci. Valului celor mici i se adăugau doi destul de mari.

Jean se distră, bombardîndu-i cu radiații Dussault. Ei dădură semne de agitație, retrăgîndu-se către pămîntul sterp, de unde veniseră.

Această scenă îi mișcă pe tripezi, care se îngrămădeau în jurul nostru, entuziasmați.

Am dat uriașului cîteva instrucțiuni pentru a organiza recîștigarea terenului, acolo unde lucrul acesta mai era posibil. El ne înțelegea cu atît mai bine cu cît fusese primul care instalase radiatoarele defensive.

— Nu sînteți și voi amenințați — ca noi — în lumea voastră? întrebă el.

— Noi ne aflăm încă în perioada victorioasă pe care au cunoscut-o strămoșii voștri. Dominăm animalele mari, cele mici rezistă încă, îndeosebi cele mai mici, dar ne temem de cele invizibile.

— Invizibile? zise tripedul. Noi nu cunoaștem așa ceva. Dacă există, nu ne fac nici un rău.

— Poate că eteralii le-au distrus, sugeră Violaine, vorbind în limbaj sonor.

— Asta e o idee! strigă Antoine. Dacă ar fi adevărat aș avea mai multă încredere în cooperarea prietenilor noștri.

* * *

Pregătirile de apărare se desfășurară rapid. O echipă de tripezi, condusă de Șeful Implicit, lua parte acum la lucrări și completa instruirea altora. În curînd, un baraj lung de o sută de kilometri fu

ridicat împotriva zoomorfilor. Sistemul care „hrănea" radiatoarele fusese perfecţionat: dispozitivele erau solide şi trebuiau să dureze multă vreme. De altfel, tripezii învăţaseră cum să le întreţină şi să le repare.

* * *

După ce-i observară cîteva zile, ceea ce le îngădui să-şi dea seama de structura zoomorfilor, eteralii lansară cîteva descărcări radiante. Noi am asistat la primele atacuri împreună cu Graţia, Şeful Implicit, şeful regiunii şi o mulţime de tripezi, veniţi în grabă de pretutindeni.

Îmi voi aminti totdeauna noaptea aceea. Pămîntul era în culmea strălucirii: contemplam cu încîntare acest frumos astru de aur verde, în timp ce Iupiter, mai strălucitor aici decît planeta noastră, urca la orizont, iar lunile lui Marte evoluau vertiginos.

O legiune de eterali răspunsese le chemare: Aldebaran, Sirius, Antares, Arcturus, Vega alcătuiau deasupra capetelor noastre o fascinantă constelaţie mobilă, în timp ce trei dintre astrele al căror nume li-l atribuisem străluceau printre stele. Vreo sută de eterali se adunară deasupra segmentului ales pentru experienţa iniţială, apoi coborîră la mai puţin de cincizeci de metri de sol: un val de radiaţii vizibile şi invizibile îi scăldă pe zoomorfi şi stîrni o violentă dezordine printre cei mai mici care, după ce evoluară în toate sensurile, se precipitară spre zonele deşertului. Zoomorfii mijlocii nu dădură decît slabe semne de agitaţie, iar uriaşii rămaseră nemişcaţi. Eram cam decepţionaţi, mai ales Jean şi Violaine. Tripezii rămîneau nepăsători.

— E o jumătate de succes, murmură Jean.

— E prea devreme ca să ajungem la o concluzie, ripostă Antoine, calm.

În acelaşi moment, Vega ne spuse:

— Atacul nostru n-a fost destul de puternic. Aşteptaţi a doua încercare.

Eteralii schimbară nişte semnale şi, curînd, mai mult de-o mie se adăugară celor dintîi.

De data aceasta, curăţirea fu rapidă. Cincisprezece, douăzeci de eterali atacau în acelaşi timp zoomorfii uriaşi, care nu întîrziară să se retragă în viteză; cît despre zoomorfii de talie mijlocie sau măruntă, fură măturaţi într-o clipă.

Alţi eterali unindu-se cu „hăitaşii", zona recent invadată redeveni curînd liberă.

O bucurie frenetică îi cuprinsese pe tripezi; Şeful Implicit îşi pierduse calmul şi Graţia fremăta de entuziasm. Noi, tereştrii, ne priveam, minunîndu-ne.

— Dar, remarcă Antoine, nimic nu-i împiedică pe zoomorfi să revină, dacă nu imediat, mai tîrziu. Eteralii nu pot, totuşi, să-şi consacre tot timpul expulzării lor.

În acel moment se auzi vocea lui Aldebaran (să nu uităm că prietenii noştri eterali, cu toate că nu foloseau decît radiaţii pentru a vorbi cu noi, aveau fiecare vocea lui distinctă cînd aceste radiaţii se transformau în unde sonore).

Aldebaran ne spuse că numai o mică parte dintre eterali se interesa de soarta tripezilor. Ceilalţi se arătau puţin dispuşi să cheltuiască energie în favoarea lor. Un mare număr dintre ei nu credeau că trebuie să aleagă între tripezi şi zoomorfi.

— Numai datorită vouă, pentru că aţi făcut efortul să intraţi în legătură cu noi, un grup încearcă să-i ajute pe prietenii voştri.

— Şi atunci, zise Jean, descurajat, o să renunţaţi la luptă?

Vocea lui Sirius se auzi, la rîndul ei:

— Nu! Noi sperăm să putem face inaccesibile zoomorfilor frontierele tripezilor, imbibîndu-le cu energie slabă, dar eficace şi stabilă.

Eteralii nu încercară să ne facă să înțelegem proiectul lor. În așteptare, aparatele pe care le construisem erau de ajuns, după o punere la punct, pentru păstrarea pozițiilor dobîndite.

XII

Jean își pusese în minte să crească plante marțiene pe Pămînt și chiar să transporte acolo cîteva animale mici.

— Nu va fi ușor să le hrănești în timpul călătoriei, zise Antoine.

— Asta îmi și propun să studiez, răspunse Jean.

Această idee o încînta pe Violaine. Erau mai ales două animale chintupede pe care visa să le aclimatizeze: unul cu botul elicoidal, luminat de ochi magnifici și cu pielea stacojie, celălalt de culoarea aurului vechi.

Aceste animale, de mărimea unei pisici domestice, erau familiare și plantivore, căci părea imposibil să hrănești carnivorele de pe Marte cu carne terestră.

— Rămîne de văzut! zicea, totuși, Antoine.

Petreceam uneori două sau trei zile în același loc. *Stellarium*, păzit în mod constant de unul dintre noi, se deplasa după dorința noastră. Întreaga noastră putere, întreaga noastră siguranță ne veneau de la această navă pentru care aveam un fel de cult. Rezistența carcasei sale era aproape fără limite: putea fi utilizat timp de cel puțin două sau trei generații. Aparatele de impulsie sau de gravitație erau invulnerabile.

Încrederea nemăsurată în *Stellarium* nu ne scutea să-l conducem cu o prudență riguroasă. Cea mai mică atingere adusă integrității sale putea face din noi niște exilați destinați unei morți grabnice. Am fi putut trăi mai mult de cîteva anotimpuri

pe Marte? Oricît de încrezător aș fi fost, mi se întîmpla să-ncerc groaznice temeri, gîndindu-mă la asta.

* * *

Instalasem un al treilea blochaus, pe un teritoriu vecin cu zonele zoomorfe. Era, ca și primul, prevăzut cu generatoare de oxigen, condensatori și cîmpuri de gravitație compensatoare. Tripezii ne ajutaseră la toate instalațiile accesorii, care cereau o mare cantitate de muncă și care, datorită lor, fură terminate repede. În felul acesta aveam, dacă-l punem la socoteală și pe *Stellarium,* patru adăposturi sigure.

Construisem, de asemenea, trei aparate cu elice, cu care făceam deplasări rapide, fără a fi nevoiți să recurgem la *Stellarium.* Grația și Șeful Implicit ne însoțeau adesea în explorările noastre; concursul lor ne era prețios, mai ales cel al tinerei tripede, dotată cu mai multă intuiție decît semenii săi. Simpla ei prezență continua să mă încînte, cu cea mai înaltă și mai pură intensitate.

* * *

Într-o după amiază, Jean, Violaine și cu mine ne aflam nu departe de al doilea blochaus; recoltam semințele pe care Jean le socotea în stare să se păstreze foarte multă vreme fără să se altereze — și nu se înșela.

Antoine era de gardă în *Stellarium.*

Rătăceam printre arbori uriași, înalți ca eucalipții australieni, cu care nu semănau deloc. Erau despărțiți prin mari spații, așa că puteam vedea perfect împrejurimile.

Eram aplecat asupra unei ierbi violete, cînd am auzit-o pe Violaine spunînd:

— *Stellarium* urcă.

Faptul nu mă mira; totuşi, am ridicat capul. *Stellarium* nu numai că urca, dar urca repede şi, într-un minut, ajunsese la o înălţime considerabilă.

— Ce face Antoine? am strigat.

— Antoine e cel mai înţelept dintre noi, răspunse Jean. Trebuie să aibă motivele lui.

Dar *Stellarium* continua să urce. Se micşora din secundă în secundă şi, în acelaşi timp, se abătea din drumul său. În curînd, fu aproape invizibil. În sfîrşit, dispăru.

Teama, frica, apoi spaima... Ne priveam, pămîntii şi livizi.

— Antoine s-a pierdut în infinit, gemu Jean. Nu mai poate controla aparatul, s-a stricat ceva în mecanism.

Disperarea creştea în inimile noastre. Antoine avea să piară în spaţiul fără margini şi noi, exilaţi, n-aveam decît să aşteptăm moartea, după o agonie a cărei încetineală o făcea şi mai vrednică de plîns.

Cît de frumos îmi părea Pămîntul! Amintirile urcau, nenumărate: copilăria, tinereţea, cei pe care-i iubeam şi pe care-i iubisem, dimineţile sublime cînd viaţa reîncepe, pămîntul înverzit, apele izvor al întregii vieţi, care m-au pasionat totdeauna, amurgurile de vis, iernile cînd adăpostul e atît de dulce, marile şi micile aventuri... Să nu mai retrăieşti niciodată toate acestea, să mori în mod mizerabil pe o planetă ingrată, devorată de deşert! Exista, totuşi, Graţia, care ar face viaţa acceptabilă şi chiar minunată, dacă viaţa pe Marte n-ar fi imposibilă.

A trecut o oră, lungă cît mai multe zile. Ne refugiasem în adăpostul nostru întărit. Cel puţin ne instalasem aici dispozitivele necesare pentru condensarea aerului marţian, ca şi generatoarele de oxigen. Cu aparatele noastre cu elice, ne vom putea întîlni cu Graţia şi cu Şeful Implicit, vom putea să

ne refugiem în primul blochaus, al cărui utilaj e mai complet decît al celui de-al doilea.

* * *

Au trecut două ore. Orice urmă de speranţă s-a stins. N-avem puterea să ne vorbim. Jean, atît de prompt în a reacţiona, pare mai copleşit decît mine, iar Violaine s-a pierdut cu totul.

* * *

A venit seara. Lumile cerului şi eteralii lucesc în spaţiu şi noi zărim Pămîntul, smaragd aurit a cărui vedere ne umple de o neliniște mortală.

Vocea lui Jean se aude din umbră:

— Trebuie să-*i* încunoştiinţăm?

Se referă la prietenii noştri de pe Pămînt, cărora le trimitem ştiri periodic.

— Nu încă, prietene Jean, de ce să-i neliniştim prematur? Vom avea destulă vreme ca să le anunţăm agonia noastră.

— Cît timp vom putea trăi aici? întrebă Violaine.

— Cam trei luni, chiar mai mult, dacă reuşim să perfecţionăm alimentele pe care ni le oferă Marte.

Aceste alimente nu sînt însă decît o completare; ele ne dau oarecare energie, dar nu şi substanţe capabile să refacă ţesuturile.

— Vom reuşi să le ameliorăm, afirmă Jean. Am în vedere cîteva experienţe. În orice caz, sper că ne vor îngădui să economisim serios alimentele terestre.

— E imposibil să ni se vină în ajutor? întrebă Violaine.

— Mai sînt şi alte *Stellarium*-uri.

— Nici unul nu-i ca al nostru.

— Cînd am plecat, se construiau altele. Deci, poate că...

O undă de speranță, apoi disperare și mai adîncă.

— Încercați să dormiți cîteva ore, ne spune Jean. Voi face primul de gardă.

Să dormim! E posibil?

Gîndurile și senzațiile, născute unele din altele, se năpustesc în tumult. Cutare idee mă acoperă de o sudoare rece, alta naște imagini dătătoare de curaj. Va trebui să aștept momentul cînd, după ce va fi dispărut și ultima nădejde, te prăbușești în mod fatal? Nu știu — și ce importanță mai are...

Și dacă Pămîntul ar veni, totuși, în ajutorul nostru?

* * *

Violaine, Grația... Ele plutesc în nori. Mă-nvăluie o dragoste tristă ca moartea. Biata Violaine! O văd mereu acolo, departe, femeie gingașă menită unei vieți lungi, atît de aptă pentru fericire și pe care slăbiciunea noastră a dus-o la moarte.

* * *

Am dormit. Tinerețea. În ceața semitreziei m-am crezut pe Pămînt: o pădure virgină, un rîu, bătrîna mea grădină pe jumătate sălbatică, mirosul dimineții... O tresărire, o strîngere de inimă: realitatea m-a prins din nou. Mă regăsesc într-o lume ce stă să moară. Pămîntul e pierdut!

E încă noapte adîncă. Prin mica fereastră văd cerul mișunînd de eterali. În mod vag, caut pentru a mia oară să-mi închipui sentimentele, gîndurile, visele lor... se nasc himere... cine știe dacă ei n-ar putea să ne ajute! Imposibil. Ei n-au nici o idee despre greutate, despre mișcările, eforturile, mecanismele noastre. Toate acestea sînt supuse unui ritm prea lent și, de altfel, ei nu sînt constructori.

Se auzi o voce din umbră: vocea lui Jean.

— Trebuie să-nștiințăm Pămîntul? În noaptea asta e într-o poziție favorabilă.

Am răspuns:

— Tot așa va fi și mîine.

— Te înțeleg! Nădăjduiești încă să-l revezi pe Antoine. Eu nu. L-am fi revăzut de mult, dacă reîntoarcerea ar fi fost posibilă.

— Nu sper mai mult decît tine, dar să mai așteptăm încă o zi.

— Să așteptăm!

Întunecata insomnie. Toți nervii îmi sînt întinși, inima mea zvîcnește, la intervale, ca un animal sălbatic. Totuși, aș putea fi fericit aici, dacă ar fi posibil să trăiesc? Violaine, dragostea pămîntească; Grația, miracolul. Acolo, departe, nu mai am decît un frate care nu mă iubește și pe care îl văd foarte rar. Fără Pămînt, patria astrală, Grația ar putea să mă consoleze.

Vise tot atît de deșarte ca și cele ale unui om atins de o boală incurabilă.

* * *

O ceață interioară. Ființa mea plutește între somn și trezie. Realitatea se pierde într-o irealitate fantastică.

Mă trezește o voce. Nu e vocea lui Jean, nici a Violainei. Am sărit în picioare. Imposibil... Ba da, e vocea lui Antoine, doar puțin alterată de difuzor. Jean s-a sculat și el, în umbră.

Violaine vine în goană.

— E într-adevăr vocea lui Antoine! strigă Jean.

— Iată-ne, Antoine!

Antoine răspunde:

— Voi fi pe Marte într-un minut, luminați blochausul.

În întunericul care învăluie planeta, căci marțienii trăiesc noaptea fără lumină, blochausul strălucește. Minutul, atît de scurt și atît de lung, trece și o lumină puternică apare pe firmament.

Peste cîteva secunde, *Stellarium* se așază ușor la cîteva sute de metri de blochaus.

Antoine e tot atît de calm ca de obicei. Ne strîngem în jurul lui, în marea bucurie a salvării, care se amestecă, la mine, cu spaima retrospectivă.

— Ce s-a întîmplat? întreabă Jean. *Stellarium* . . .

— *Stellarium* e teafăr. N-a suferit nici cea mai mică stricăciune și tocmai asta m-a salvat. A urmat cu strășnicie linia dreaptă.

— Atunci, tu ai provocat accidentul?

— Da, eu. Un accident stupid. Aveam gîtul iritat; în locul medicamentului necesar am luat, din greșeală, un soporific. Sînt foarte sensibil la aceste droguri. În sfîrșit, una dintre acele erori care nu iartă. Cînd m-am trezit, mi-a trebuit cîtva timp ca să înțeleg ce s-a întîmplat. Pe scurt, am fost aproape să vă pierd și pe voi și pe mine. Vă cer smerit iertare!

— N-o meriți! spune Jean, care și-a recăpătat buna dispoziție firească.

A fost unul dintre momentele de cumpănă ale vieții noastre. Am rămas cîtva timp tăcuți, copleșiți de fericire. Niciodată n-am simțit mai adînc slăbiciunile noastre individuale, în fața puterii uriașe a Umanității. Eram aceleași creaturi slabe ca în timpurile cînd strămoșii luptau fără răgaz pentru hrană, într-o lume în care ființele se devorau unele pe altele, în care cîmpia și pădurea răsunau fără încetare de strigăte de agonie.

Dacă toate acestea au dispărut, dacă specia noastră triumfă cu insolență asupra vechilor săi rivali, dacă cei mai puternici nu trăiesc decît prin bunăvoința triumfătorilor, fiecare din cei ce compun

acest ansamblu uriaș nu e decît un pic de fum, iar acest ansamblu, la rîndul său, nu e decît un nor fugar.

XIII

Nu mai avem decît șase sau șapte săptămîni de trăit aici. Ne-am putea prelungi șederea, dar ar fi primejdios. Antoine se opune categoric. E înțelepciunea și, de asemenea, dreptul fiecărui Însoțitor. Deliberarea a fost lungă. Jean, totdeauna înclinat spre risc, a sfîrșit prin a se supune necesității; Violaine la fel. Cu ce tristețe a trebuit să mă resemnez!

Ideea de-a n-o mai vedea pe Grația este insuportabilă, mai mult încă decît în timpul primei călătorii. Mi-a devenit atît de dragă! O asemenea potrivire, o intimitate atît de completă ar fi imposibilă cu o creatură omenească. În contact cu ea, am dobîndit noi proprietăți vitale; radiația ei mă pătrunde adînc; ea însăși a suferit o metamorfoză subtilă, care o apropie de umanitatea mea. În universul infinit, formăm desigur o pereche unică, prin fuziunea unor mentalități atît de deosebite și prin nu știu ce vagi asemănări.

Va trebui, într-adevăr, s-o părăsesc? Acum, cînd ea a transformat energiile ființei mele, asta mi se pare un fel de sinucidere; multă vreme viața mea pe Pămînt va fi o viață mărginită. Noile mele puteri se vor pierde; trebuie să părăsesc admirabila creatură care le-a făcut să se nască.

Ar putea ea trăi pe Pămînt? Suportă fără greutate presiunea aerului din *Stellarium*, dar nu stă aici decît puțin timp. Dacă ar muri, aș crede că am săvîrșit cea mai abominabilă crimă.

N-ar fi, desigur, imposibil să construiesc pe Pămînt o locuință adaptată la necesitățile ei și, pentru

ieșiri, un aparataj asemănător celui pe care îl întrebuințăm noi aici, numai că în sens opus: rarefacție în loc de condensare a aerului.

* * *

Îmi voi aminti totdeauna această dimineață de vară. Ea îmi apare mai blîndă, mai tandră, mai încîntătoare, pe malul lacului, în mijlocul unei vegetații mai ciudate decît ar fi, pentru noi tereștrii, vegetația din era secundară. Cu deosebirea că aici nu-i o vegetație a erelor primitive, ci a ultimelor ere.

O turmă de ierbivore verzi și roșii paște pe mal; aerienii trec pe cer și, în apa grea, apare o faună de abis.

Mergem încet, în deplină siguranță; sînt înarmat cu radiante puternice.

Cît de fericiți am putea fi! Și chiar acum, viitorul încetează să mai fie de temut, în preajma Însoțitoarei mele.

Am rostit cuvîntul marilor melancolii: despărțire. A sunat ca un dangăt de clopot și Grația, rugătoare, spune:

— Cît aș vrea să văd Pămîntul cu tine!

Multă vreme acest lucru mi s-a părut imposibil; apoi, îmbătat de emoționanta ei prezență, mă întreb dacă-i cu adevărat imposibil. De ce n-am face o a treia călătorie spre Marte, ca s-o aducem înapoi?

Violaine, Jean și chiar Antoine au vorbit despre asta. Cu un utilaj construit după experiențele noastre, am putea ușor să ne prelungim șederea.

Ca și Grația, Șeful Implicit dorește cu ardoare să vadă Pămîntul, cu atît mai mult cu cît nu se teme cîtuși de puțin de moarte: în privința asta, e cu totul resemnat.

Îi spun Grației:

— Mă tem că, dacă ți s-ar întîmpla o nenorocire, n-aș putea să-ți supraviețuiesc.

Rămîne un moment pe gînduri, apoi dorința și tinerețea ei sînt mai puternice:

— Nu mi se va întîmpla nimic!

Îmbrățișarea, voluptatea imponderabilă.

* * *

În sfîrșit, se auzi vocea lui Aldebaran. Era acolo, cu Vega și Antares, la mică înălțime.

El spunea:

— Am găsit!

Aceste două note mă pătrunseră cu rezonanțe aproape dureroase. Apoi, o reacție de bucurie. Mîna mică a Violainei o strîngea pe a mea, în timp ce Aldebaran continua:

— Putem crea, la hotarele regiunilor tripede, o zonă peste care zoomorfii să nu poată trece. Experiențele noastre sînt hotărîtoare. În cîteva zile veți avea dovada. Și va fi suficientă o energie redusă pentru a perpetua opera noastră.

— Sînt raze? întrebă Jean, cu aviditate.

— Sînt raze. Raze compozite, pe care ne va fi ușor să vi le facem cunoscute și pe care le veți reproduce fără prea multă osteneală. Tripezii vor învăța, de asemenea, să le producă și vor fi stăpîni pe destinul lor!

— Își vor putea recuceri pămînturile?

— Numai pe cele invadate în ultimul timp.

Era mai bine așa. Nu mi se părea de dorit ca un Regn relativ tînăr și poate în drum spre realizări grandioase să fie nimicit de un Regn pe care condițiile mediului trebuiau să-l facă să dispară, pînă la urmă.

Îmi era de ajuns ca tripezii să continue să trăiască, fără teama unei nimiciri premature. Nici ei nu doreau altceva.

* * *

Într-o dimineaţă — cel puţin era dimineaţă în sectorul unde se afla în repaos *Stellarium* — marea veste se răspîndi pe întreaga planetă: zoomorfii se retrăgeau peste tot, lăsînd o zonă neutră, de lăţime variabilă.

O mulţime de tripezi, grupîndu-se cu gesturi mari în jurul astronavei, arăta un entuziasm rar întîlnit la aceste fiinţe resemnate. Se făceau înţeleşi fără greutate: le cunoşteam acum mult mai bine limbajul. De altfel, Şeful Implicit tocmai sosea în planorul său, cu Graţia, şi ne mărturisea gratitudinea lui voioasă.

Era o surpriză: eteralii preferaseră să acţioneze înainte de a ne avertiza.

— Specia noastră e salvată! semnala Şeful Implicit, cu o înflăcărare neobişnuită la această fiinţă calmă.

Ochii multipli ai Graţiei luceau orbitor.

— Mesagerii Pămîntului ne-au dăruit o viaţă nouă, spunea ea.

— Nu trebuie să ne bucurăm prea mult.

În acest timp, Antoine vorbea cu eteralii, invizibili la lumina zilei.

Am auzit, pe rînd, vocile ireale ale lui Sirius, Vega şi Aldebaran.

— Mai trebuie să aşteptăm, zicea acesta din urmă. Nu e decît o experienţă.

— Probabil, totuşi, că e decisivă! interveni Antares.

— Să mergem în partea unde-i noapte, am propus eu.

Mii de tripezi se îngrămădeau în jurul *Stellarium*-ului. N-am avut curajul să le comunicăm rezervele eteralilor. Apoi le-am mărturisit acestora dorinţa de a-i vedea pe cerul nocturn. Ei consimţiră să-l urmeze pe *Stellarium*, care ne duse, cu Graţia şi Şeful Implicit, către cealaltă emisferă.

În curînd apăru cerul nocturn, frumosul cer al

lui Marte, cu stele uriaşe, cum îl botezase, hiperbolic, Violaine.

Prietenii noştri radianţi ne aşteptau. Răspunzînd întrebărilor îngrijorate ale Şefului Implicit, pe care noi le traduceam, Aldebaran zise:

— Dacă puteţi concepe radiaţiile care i-au alungat pe zoomorfi, veţi putea să le şi folosiţi, iar după voi, marţienii.

— De ce nu? exclamă Jean. Am realizat lucruri mai grele, ca să intrăm în legătură cu ei — şi într-un mod din ce în ce mai subtil. Vom reuşi, deci!

Antoine se mulţumi să dea din cap, dar Violaine strigă:

— Vor şti ei să ne facă să înţelegem!...

Priveam cu înduioşare planeta noastră natală prin luneta astronomică. Şi reveneam mereu la gîndul acesta: „Dacă aş putea s-o duc acolo pe Graţia!"

Violaine se sprijinea uşor de umărul meu. Dragostea terestră se trezea lîngă ea; o gustam cu gingăşie, dar ar fi fost de ajuns să mă facă să îndur absenţa Graţiei?

Ritmul vieţii eteralilor, cu mult mai rapid decît al nostru, îngăduia în două sau trei zile progresii de idei care ne-ar fi luat anotimpuri întregi.

Am fost încîntaţi, dar deloc uimiţi, cînd Sirius ne-a anunţat că experienţa reuşise cu certitudine şi că ei încărcaseră solul cu energii care vor împiedica, în toate punctele, înaintarea zoomorfilor, pentru o mare durată de timp. Ei ne invitau să studiem radiaţiile utile şi mai ales modul lor de întrebuinţare. Trebuie să mărturisesc că nu ne-am putut face o idee limpede despre radiaţiile înseşi, dar am putut determina modalitatea de a ne folosi de ele şi de a construi primele aparate menite producerii şi întrebuinţării lor. Tripezii trebuiau doar să ne imite cu dibăcie şi precizie, calităţi în care ne egalau şi chiar ne întreceau. Deveni atunci evident

că zona marţiană ocupată de tripezi va fi interzisă zoomorfilor timp de multe secole, ceea ce trezi atîta entuziasm şi speranţă cît le îngăduia firea lor pasivă.

* * *

Data plecării se apropia. Îi înştiinţasem pe terestri, care ne aşteptau cu o nerăbdare pasionată.

În sfîrşit, trebui să luăm marea hotărîre. Şeful Implicit şi Graţia aveau să meargă sau nu cu noi? Ambii se arătau hotărîţi, cu atît mai mult cu cît ne înţelesesem să revenim pe Marte în anul următor.

Am deliberat mult timp. Era viaţa lor aceea pe care o riscam şi o riscau. Antoine analiza situaţia cu calmul său obişnuit.

— Riscul traversării e problema lor. Noi l-am înfruntat de două ori.

— Riscul era mare mai ales în prima călătorie, remarcă Jean.

— Evident. Dar nici acum nu e mult mai mic. Ei trebuie să decidă. Dar şederea lor pe Pămînt angajează mai clar răspunderea noastră. Noi n-am rămas aici decît patru luni.

— Şi unsprezece zile.

— Ei vor trebui să rămînă un an pe Pămînt. Vor rezista oare? Am fi putut noi rezista un an aici? În sfîrşit, mai e şi problema dificilă a alimentaţiei.

— Eu o socotesc rezolvată! zise Jean.

Am completat experienţele — întreprinse încă de multă vreme — pentru hrănirea tripezilor cu alimente terestre. Erau unele pe care le digerau în mod firesc, ceea ce nu înceta să ne minuneze. Altele deveneau asimilabile pentru ei după cîteva modificări. De altfel, deoarece tripezii mănîncă foarte puţin, puteam lua cu noi provizii marţiene care, după

uscare, ar fi înlocuit partea din proviziile noastre consumată în timpul şederii. Resursele fără margini ale laboratoarelor terestre ar fi permis în mod sigur transformări eficiente.

Nu reuşisem noi să ne facem asimilabile cîteva plante marţiene?

— Oare simpla lor şedere pe Pămînt nu le-ar fi funestă? reluă Antoine.

— E o problemă. Oricum, ei nu suferă în nici un fel cînd ne însoţesc în *Stellarium,* la o presiune de 750 milimetri.

— Să hotărască ei! conchise Antoine. De altfel, vor putea reveni aici, cu noi sau cu alţii. Călătoriile noastre au stîrnit emulaţii. Cine ştie dacă navele de tipul *Stellarium,* care se construiesc pe Pămînt, nu sînt mai bune decît a noastră. În mod normal, ar trebui să fie.

— Da, căci noi înşine ne gîndim la unele perfecţionări. Călătoria Pămînt-Marte va deveni un lucru obişnuit.

— Şi în curînd banal.

•
• •

Am petrecut cîtva timp pentru a-i iniţia pe tripezi în secretele noului procedeu de apărare împotriva zoomorfilor. Ei ne înţelegeau foarte bine şi un fel de reîntinerire se manifesta printre aceste creaturi resemnate.

În sfîrşit, data plecării a fost fixată.

Într-o dimineaţă, Şeful Implicit declară:

— Ne-am hotărît, Graţia şi cu mine, să vă însoţim, dacă vreţi într-adevăr să ne luaţi.

— Aţi cîntărit bine totul? întrebă Antoine.

— Da . . . această călătorie merită riscurile.

Antoine ţinu să-i arate încă o dată primejdiile unei şederi pe Pămînt. El nu voia să audă de nimic

și Graţia se arătă și mai hotărîtă. Pînă la urmă am cedat. Succesul celor două expediţii ale noastre ne făcea să fim optimişti.

— Cît sînt de fericită! îmi spunea Graţia.

Și eu eram foarte fericit, dar cu o undă de îngrijorare.

Cînd totul fu gata pentru călătorie, ne-am luat rămas bun de la eterali. Simţeam faţă de cei mai apropiaţi, mai ales faţă de Aldebaran, Vega, Sirius și Antares, nu știu ce afecţiune sublimată, poate împărtășită. Păreau că regretă plecarea noastră, dar vag, fără ardoare.

Ne-au promis că vor veghea asupra zonei tripezilor.

Plecarea a avut loc într-o dimineaţă. Nu fusese anunţată dinainte.

Șeful Implicit și Graţia îșl luară rămas bun de la ai lor, fără patetism. Datorită resemnării care stă la baza simţirii lor, tripezii n-au sentimente înflăcărate. Caracterul lor e blînd, sînt răbdători, inofensivi, pasiunea nu-i mai înfierbîntă de mii de secole. Familia Șefului Implicit și a Graţiei păru ușor emoţionată. De multă vreme, mama Graţiei dispăruse în noaptea veșnică, altfel scena despărţirii ar fi fost, cred, mai mișcătoare.

Plecarea lui *Stellarium* și a piloţilor săi păru să facă mai multă impresie decît despărţirea de cei doi tripezi. Devenisem protectorii speciei și cînd Șeful Implicit anunţă reîntoarcerea noastră probabilă, avu loc o adevărată explozie de bucurie.

— Nu regreţi nimic, Graţia? am întrebat-o, cu cîteva minute înainte de plecare.

— Regretul e mult mai mic decît bucuria plecării.

— De altfel, dacă șederea pe Pămînt și chiar în *Stellarium* o să vă incomodeze, vă vom readuce pe Marte.

Ochii ei străluceau ca niște faruri. Antoine dădu semnalul de plecare.

XIV

Toate popoarele Pămîntului așteptau sosirea *Stellarium*-ului cu un entuziasm trepidant. De la un pol la celălalt, pe coastele munților, pe cîmpii și în adîncul pădurilor, în insulele pierdute în imensitate, marea veste era cunoscută: aveau să vadă aceste ființe stranii, fără asemănare cu specia noastră și care totuși îndeplineau, pe Marte, un rol comparabil cu cel al oamenilor pe Pămînt.

Legătura interplanetară, asigurată prin aparate mai puternice, mai fine decît pe timpul primei călătorii, fusese precisă și frecventă. Logofoanele, periodicele povesteau peripețiile neverosimilei noastre șederi pe Marte. Se știa, în general, dar toți voiau să vadă. Nenumărate ecrane celeste aveau să arate întregului Pămînt pe Șeful Implicit și pe Grația, tot atît de clar ca și cum s-ar fi aflat sub ochii spectatorilor.

Grația și Șeful Implicit văzuseră Pămîntul mărindu-se. Cu sau fără lunete, vederea lor o întrecea cu mult pe a noastră, prin acuitate, finețe și mijloace de acomodare. Grația aștepta cu o încîntare amestecată cu teamă momentul aterizării. Suportase bine călătoria. Organele respiratorii ale tripezilor au, repet, o putere de adaptare incomparabilă: pe de o parte, reglează în mod mașinal cantitatea de aer respirat, pe de alta, suportă fără consecințe diferențele considerabile de presiune. Prin urmare, oaspeții noștri nu vor suferi din cauza schimbării atmosferei; dar vor suporta oare noul climat? Probabil. Pe Marte, la ieșirea din locuințele lor subterane bine încălzite, ei rezistă la temperaturi foarte scăzute. În general, marțienii sînt mai rezistenți decît terestrii, ceea ce ține, fără îndoială, de însăși evoluția planetei lor.

XV

Cînd ajunsesem doar la două sute de kilometri de Pămînt, am redus considerabil viteza *Stellarium*-ului, foarte micşorată dinainte.

Aşa cum voisem, navigam deasupra Franţei. Cîmpiile sale, pădurile, munţii, marea cîmpie lichidă a Atlanticului ne mişcau pînă la lacrimi. Un extaz uimit se citea pe chipul strălucitor şi în privirile multiple ale Graţiei.

Şeful Implicit, grav şi gînditor, sfîrşi prin a spune:

— Cît e de tînără lumea aceasta! Parcă abia s-ar fi născut...

Apele — mări, lacuri, fluvii — mişcarea talazurilor şi curgerea valurilor îi încîntau pe tripezi mai mult chiar decît îi uimeau.

— Aici totul poate reîncepe mereu, mereu! zicea Graţia în timp ce Violaine, sprijinită de umărul meu, murmura:

— E adevărat că totul e tînăr aici, chiar un oraş vechi ca Parisul — datorită fluviului, canalelor şi grădinilor sale.

Nu mai eram singuri; de pretutindeni se apropiau cu iuţeală nori de vortexuri şi de planoare: fratele meu, mama lui Jean şi a Violainei, fratele şi părinţii lui Antoine ne escortau, ca şi mulţi prieteni cunoscuţi sau necunoscuţi. Graţia lăsase capul în jos, intimidată, dar Şeful Implicit admira, în aceste mulţimi zburătoare, puterea omenească.

Îndărătul pereţilor noştri transparenţi, eram la fel de vizibili ca în aer liber şi reporterii aerieni îi fotografiau pe oaspeţii noştri cu o ardoare indiscretă.

— Înţeleg că sînt entuziasmaţi, zise Jean, dar mă agasează!

— Reversul medaliei! comentă Antoine.

Mulţimea creştea din ce în ce şi tulbura bucuria întoarcerii, pe care am fi voit-o blîndă şi reculeasă.

— Ar putea totuşi să ne lase în familie! exclamă Violaine.

De altfel, familiile noastre alcătuiau un fel de baraj.

Cu ajutorul scoicilor magnetice, schimbam cuvinte grăbite şi duioase şi, cum vorbeau mai mulţi în acelaşi timp, conversaţia rămînea confuză.

În cele din urmă, mulţimea devenind de nesuportat, am dat întîlnire celor apropiaţi şi intimilor în casa mea veche din Yvette şi am zburat pe deasupra spectatorilor.

Timp de zece zile a trebuit, totuşi, să suportăm indiscreţia curioşilor şi a reporterilor.

Graţia şi Şeful Implicit, după tulburarea de la început, îndurară fără prea multă plictiseală insistenţa tereştrilor. Nevăzînd decît bunăvoinţă la vizitatori şi la gură-cască, le făcea chiar oarecare plăcere.

În curînd, curiozităţile s-au potolit şi zile întregi s-au scurs fără nici un vizitator. Împreună cu Jean, Graţia, Violaine şi Şeful Implicit făceam excursii cînd terestre, cînd aeriene. Cîteodată, aquaplanorul cobora pe fluviu, pe rîu sau pe lac şi poate că asta le plăcea mai mult Graţiei şi Violainei.

— Mi se pare că am revenit într-o existenţă foarte veche, a cărei amintire e asemenea unui vis, spunea Graţia.

— Şi pentru noi, răspundea Violaine, cerul evocă timpuri dispărute în noaptea preistorică.

— Şi Dumnezeu despărţi Apele de jos de Apele de sus! psalmodie nazal Jean.

Am constatat la oaspeţii noştri o ciudată evoluţie a sensibilităţii. Inerţia resemnată caracteristică marţienilor, apatia lor de fiinţe care-şi acceptă degenerarea descreştea din zi în zi. Şeful Implicit, atît de placid, se arăta mereu mai înclinat spre emoţii vii — şi îşi dădea seama de asta.

— Nici în timpul copilăriei mele n-am fost atît de tînăr cum sînt acum, spunea el.

Pentru Graţia era o lume a feeriei. Mai mult încă decît tatăl ei, trăia o viaţă nouă, al cărei farmec creştea continuu. Ea căuta compania Violainei, care o încînta, şi Violaine era atrasă şi ea de Graţia.

Adesea ieşeam la plimbare în trei, cele două iubiri ale mele se contopeau în mod ciudat, atît de deosebite şi totuşi unite în una şi aceeaşi origine universală. Căutam să-mi analizez sentimentele, dar mă loveam de un zid de întuneric... Părea că atmosfera vrăjită a Graţiei făcea să crească mai mult dragostea mea pentru Violaine şi e sigur că n-o iubeam niciodată mai mult pe logodnica mea, decît atunci cînd eram toţi trei împreună.

Veni şi ziua căsătoriei. Graţia o aştepta cu nerăbdare. Parcă urma să se oficieze propria ei nuntă.

O stranie transpoziţie mintală o făcea să dorească să vadă o fiinţă scoborîtoare din mine, ca şi cum ar fi fost zămislită de ea însăşi. Şi cum îi spuneam asta, îmi răspunse:

— Sînt sigură că-mi va fi ataşat printr-o legătură filială. Va avea ceva din rasa mea... O, nu te teme! Va fi numai pe dinăuntru... şi, totuşi, dacă va călători vreodată pe Marte, se va simţi acolo aproape ca un exilat!

Vorbea cu o patimă convingătoare. Ochii ei frumoşi aruncau luciri fermecate. Lipsea puţin să împărtăşesc ciudata ei iluzie...

Căsătoria noastră a fost un eveniment mondial; exploratorii lui Marte erau celebri pe întreg Pămîntul şi oaspeţii au venit din toate părţile lumii. Miriade de aparate zburătoare umpleau văzduhul. În jurul casei noastre erau atît de multe, rînduite în mai multe straturi, că nu mai vedeam cerul decît prin nişte deschizături foarte strîmte. Seara, farurile răspîndeau o lumină orbitoare.

Eram singur cu Graţia, aproape de ora la care mă aştepta Violaine. Tînăra marţiană era strălucitoare. Se strînse lîngă mine, mă îmbrăţişă lung şi

fericirii care mă invadă i se adăugă o energie stranie.

— Ai s-o iubești și mai mult, spuse marțiana, și eu voi avea...

Am știut numai a doua zi ceea ce hotărîse să aibă și m-am dus la Violaine, beat totodată de dragoste marțiană și de dragoste terestră.

A doua zi m-am sculat mai devreme decît soția mea și am regăsit-o pe Grația în drumul meu. Ochii ei feerici erau plini de tandrețe.

Îmi spuse:

— Ești fericit! Iubesc fericirea ta... Te-ai gîndit puțin la mine?

— Mă gîndesc mereu la tine, Grația!

Păru să ezite un moment, în timp ce o priveam cu adorație, apoi reluă:

— Ai iubi un copil al meu, un copil care ar fi reținut o parte din radiația ta?

Și cum, surprins, nu răspundeam, continuă:

— Amintește-ți că fetele marțiene pot deveni mame *prin ele însele*, dacă doresc asta mai mult timp și cu o mare intensitate. Eu o doresc de luni de zile și ieri am dorit un copil cu o asemenea forță, încît *el se va naște*.

Ce fantastică bucurie m-a cuprins, sporită de prezența tinerei marțiene!

Sănătatea Grației și a Șefului Implicit rămîneau intactă. Ei digerau mai multe alimente terestre, ceea ce permitea economisirea proviziilor pe care le adusesem de pe Marte. Totuși, nu le convenea nici un fel de carne, în vreme ce le plăceau anumite fructe și anumite legume. Pe scurt, puterea lor de adaptare o depășea cu mult pe a noastră.

— Probabil că e un fel de întoarcere la condițiile de ambianță ancestrale, remarca Antoine. În definitiv, au fost epoci pe Marte cînd presiunea, căldura, ființele chiar aveau mai multă analogie

decît astăzi cu ceea ce există pe Pămînt. Într-un fel, organismele lor îşi amintesc!

— În timp ce noi trăiam acolo într-un mediu avînd poate oarecare analogie cu mediul *care urmează să vină* pe Pămînt, spuse Graţia.

Pentru a-i aclimatiza mai bine pe oaspeţii noştri, dobîndisem, sau mai exact Marele Consiliu al Statelor ne cedase o vale strîmtă în nişte munţi înalţi, unde *Stellarium* ne-ar fi putut duce într-un minut, dar vortexurile noastre erau suficiente: ele străbăteau cu uşurinţă cei o mie cinci sute de kilometri care ne despărţeau de refugiu. Am petrecut acolo o primă perioadă, într-una din acele căsuţe de lemn demontabile care se ridică în cîteva ore.

La o mie de metri deasupra domeniului începeau zăpezile eterne: la adăpost de vînturi şi uşor accesibilă soarelui, valea rezistă la îngheţ pînă către mijlocul lui octombrie.

— Să riscăm aici cîteva seminţe, spuse Jean.

Vă amintiţi că el cultiva plante pe Marte; adusese o întreagă colecţie de grăunţe, precum şi cîteva animale mici, dintre care numai două muriseră. Celelalte, îngrijite de Şeful Implicit, rezistau tot atît de bine ca şi oaspeţii noştri tripezi, cărora le plăcea noua locuinţă, mai puţin totuşi decît marile călătorii de-a lungul şi de-a latul continentelor şi mai ales acele traversări ale Oceanului în *Argonautul* lui Antoine, cînd corabie, cînd giroplan. Navigînd pe aceste vaste întinderi lichide, simţeau cum renaşte în ei viaţa tînără şi magnifică, uitată pe Marte timp de atîtea milenii. Valurile prelungi îi cufundau într-o reverie cosmică, ajungînd pînă la extaz.

XVI

Aşa se scurgeau zilele, lunile şi cele două anotimpuri; apoi începu miracolul care avea să sfîrşească prin a răscoli întreaga planetă.

Am fost desigur cel dintîi care-am observat că Graţia se-nvăluia într-o lumină abia vizibilă. Violaine nu întîrzie să-şi dea şi ea seama.

Într-o zi, spre seară, ea îmi spuse:

— Doar noi vedem nimbul care o învăluie pe Graţia.

— ... Ai văzut şi tu?

Graţia se plimba prin grădină. Pe măsură ce lumina zilei scădea, nimbul începea să se zărească.

— Tu crezi acelaşi lucru ca şi mine, zise Violaine, surîzînd... *De altfel, nu poate fi decît asta.*

Am făcut un semn afirmativ din cap.

— Va fi minunat!

Această exclamaţie m-a surprins.

— E atît de frumos felul lor de-a deveni mame! Pe cînd noi...

Îşi lăsă ochii în jos, încurcată.

Am luat-o în braţe, cu gingăşie.

— Şi, totuşi, sînt fericită că voi fi o mamă terestră!

Gînditoare, rămase o clipă tăcută.

— Cred că ne iubeşte mult, reluă ea, cu jumătate de glas. Mai ales pe tine...

— Ea nu vorbeşte niciodată despre tine decît cu entuziasm.

— Ştiu. Şi eu am pentru ea o ciudată afecţiune, o afecţiune *din altă lume*... Asta îmi explică poate puţin afecţiunea pe care o are pentru noi. Nu ştiu cum mi-a venit ideea că şi-a dorit un copil fiindcă noi aşteptăm unul... Ea te iubeşte într-un anumit fel...

Era ceva atît de neaşteptat, încît mi-am pierdut răsuflarea. O neliniştе surdă se îmbina cu surpriza; ar fi fost atît de penibil ca Violaine să fie geloasă...

— Pari cam năucit! zise ea. Ar fi totuşi firesc... Ce rău ar putea fi în asta? E un lucru atît de diferit de dragostea unei femei... Şi atît de pur!...

Dacă aş fi bărbat, cred c-aş putea simţi ceva de felul acesta pentru ea.

— O, Violaine!

— Ei, da, şi nu cred că asta m-ar împiedica să iubesc o femeie. Ar fi ca şi cum aş iubi o floare, o floare minunată, o floare conştientă. Nu ştiu dacă poţi să înţelegi...

— Da, da, înţeleg, am zis, cu o grabă pe care am regretat-o imediat.

Ea începu să rîdă, apoi continuă, pe un ton mai grav:

— E evident că eşti foarte ataşat de Graţia. Tu o înţelegi cel mai bine. Şi s-ar putea spune că tot tu ai descoperit-o. Ghicisem asta înainte de plecarea mea spre Marte...

— Extraordinar! am îngăimat eu.

Seara se lăsa pe nesimţite. Curînd, un colosal soare stacojiu se instală în scobitura celor două coline.

Biserica din satul vecin nu ocupa decît un colţişor din suprafaţa în flăcări. Puţin cîte puţin, umbra Pămîntului rotitor devoră astrul şi sărbătoarea norilor începu.

Acum, nimbul Graţiei era atît de vizibil, încît Jean şi Antoine, care cinau cu noi, se opriră din mîncat.

— Mă mai îndoiam încă! Acum sînt sigur! exclamă Jean.

— Aş! zise încet Antoine. Ştiam de-o săptămînă...

— Şi ai tăcut?

— Ca şi ei, răspunse calm Antoine, indicîndu-ne pe Violaine şi pe mine, dar, în definitiv, puteam să mă-nşel. Era mai bine să aştept confirmarea. Şi chiar acum, cu toate că ştiu că e suficient ca marţienii *să dorească asta foarte tare,* nu sînt cu totul sigur de deznodămînt. Mă întreb de ce a vrut-o ea?...

— Are mai mult de-un motiv! strigă Jean. Cea

mai plină de viață dintre marțiene dorește, probabil, să nu fie ultima verigă a unui lanț vertiginos de strămoși și observați că e mai vivace decît era acolo. Apoi, aceasta va fi ca un fel de comemorare a șederii ei pe Pămînt — căci presupun că se gîndește să se-ntoarcă în patria ei astrală. Și, în sfîrșit, pentru că Violaine...

Se opri și începu să rîdă.

— Din emulație? întrebă Antoine.

— Asta, bătrîne Antoine, e aproape o clevetire. Aș spune mai degrabă din simpatie...

— Să fie într-un ceas bun! zise Violaine.

Am contemplat un moment norii somptuoși; acolo, fluvii, munți, golfuri se nășteau și mureau încet. Și Grația, cu nimbul ei argintat străbătut de rețele fine de smaragd, cu ochii ei mari mai strălucitori decît stelele, unea un farmec plin de viață cu frumusețea suverană a cerului crepuscular.

— Uimitor mod de reproducere! murmură Jean. N-ar fi asta o dovadă despre superioritatea marțienilor, cel puțin ca natură?

— Să ne ferim de asemenea ipoteze! zise Antoine. E mai degrabă o manifestare supremă, înainte de sfîrșitul vieții marțiene.

— Dispariția! exclamă Violaine. Dar sper că marțienii nu sînt aproape de dispariție!...

— Cam la un milion de ani. Spun „un milion" ca să fixez ideile. Aș fi putut tot atît de bine să spun mai puțin sau mai mult.

— M-am liniștit! zise Violaine, rîzînd. Omenirea nu va trăi poate nici ea mai mult.

— În forma ei de acum, în mod sigur nu. Într-un milion de ani am putea cunoaște o schimbare considerabilă.

— Progres sau decadență?

— Nu știu. În ceea ce mă privește, opinez pentru o scădere a activității mintale, ca la marțieni, dar nu în același fel.

— Iar eu, eu cred într-o activitate superioară timp de încă multe milioane de ani! strigă Jean.

— Eşti foarte lacom!

Cădea noaptea. Graţia şi Şeful Implicit se apropiară. Nimbul tinerei marţiene mă făcea să mă gîndesc la vechile basme cu norii luminoşi conducînd oameni sau populaţii în deşert.

Datorită servitorilor, apoi vecinilor, vestea se răspîndi mai întîi în jurul locuinţei noastre, apoi, treptat, ajunse pînă departe pe planetă, prin intermediul fonatorilor şi diseminatorilor.

Vizitatorii veniră în număr mare, publiciştii locali, apoi cei provinciali, în sfîrşit de pretutindeni, invadînd ţinutul nostru ca nişte lăcuste.

N-am avut o linişte relativă decît fixînd două ore pe zi în care Graţia putea fi văzută, de la oarecare distanţă. Nori de vehicule aeriene nu încetau să zboare pe deasupra locuinţei noastre. În zadar ceream să fim lăsaţi în pace: nu puteam convinge oameni veniţi de la antipozi sau de la poli să plece fără să filmeze miracolul.

Astfel, zi de zi, planeta urmărise metamorfoza norului, concentrarea sa, care-l făcea din ce în ce mai luminos, în fine, scoica minunată, marea floare albă. Cînd copilul începu să prindă formă, a fost un delir...

Epilog

Îmi voi aminti totdeauna de dimineaţa aceea. Locuiam cu toţii în vila de la munte. M-am sculat cînd căsuţa dormea încă şi, imediat, m-am dus să văd grădina, care mă pasiona de cîtva timp. Plantele marţiene creşteau din abundenţă, amestecate, ici şi colo, cu plante de munte. Ele începuseră să furnizeze o parte a alimentaţiei pentru Graţia şi Şeful Implicit. Le mîncau cu plăcere, dar fără să le prefere mîncărurilor terestre, la care se adaptaseră perfect.

Vreo zece animale marţiene umblau pe lîngă vilă. Jean le domesticise perfect şi nu numai că nu arătau nici o tendinţă de fugă, dar, destul de fricoase, aşteptau trezirea oaspeţilor pentru a se duce să pască la oarecare distanţă. Două dintre ele mă urmau în plimbarea mea matinală. Primul, de mărimea unei pisici, era albastru şi auriu, cu o gură în formă de tirbuşon şi labe ca elicele. Mergînd, făcea nişte sărituri ciudate, ca şi cum picioarele i s-ar fi destins ca nişte resorturi. Celălalt, sinuos ca o nevăstuică, era îmbrăcat cu o blană de culoarea ştirului pe spate, trandafirie pe burtă — cu firişoare de smaragd; labele i se întindeau aproape orizontal, terminate cu lopăţele, şi-l făceau să înainteze jumătate tîrîndu-se, jumătate sărind.

Amîndouă aveau cîte şase ochi, a căror frumuseţe o întrecea cu mult pe cea a ochilor tuturor animalelor terestre, de la gazelă la tigru — şase focare prin care treceau toate culorile şi toate nuanţele spectrului solar...

Revenind din fundul grădinii, am văzut-o pe Graţia alergînd: îşi ţinea copilul în braţe, semn că dezvoltarea lui embrionară se terminase. Ochii micii fiinţe erau magnifici.

— Sînt fericită, zise ea. Îl închin Pămîntului, patria lui... şi ţie, care mi-ai insuflat dorinţa de a-l vedea născîndu-se!

O priveam înduioşat şi mi se părea cu adevărat că, oricît de diferită, faţa copilului luase puţin formă omenească.

— E un marţian... eu l-am voit astfel!

Violaine apăru în prag, cu Jean.

— Primul marţian terestru! exclamă Jean. Îi vom căuta... o întregire!

Ideea lui era să întemeieze o colonie marţiană, inofensivă prin definiţie.

Violaine îl privea cu atenţie pe noul-născut:

— Va purta noroc copilului nostru!

Ea, de asemenea, avea să fie mamă şi continuă:

— Ne vom reîntoarce pe Marte!

Un uruit ne făcu să ridicăm ochii şi, curînd, vortexul lui Antoine ateriză pe colină.

El privi cu reculegere copilul marţian, apoi murmură:

— Dacă va avea mai tîrziu o tovarăşă, ar putea fi începutul unei colonii marţiene...

— Sau îl vom duce definitiv pe Marte, sau îi vom căuta o tovarăşă de viaţă, zise Jean.

— Asta ar putea fi ceva inofensiv, zise Antoine, dar ar putea fi şi un pericol! Pămîntul i-a reînsufleţit pe Graţia şi pe Şeful Implicit!

Aceste cuvinte n-aveau nici o putere asupra liniştii noastre desăvîrşite. Ne învăluia un aer de

blîndeţe. Peisajele lui Marte se amestecau cu priveliştile verii la munte, cu conclavul crestelor de argint, în timp ce, din adîncuri, pădurile de brad urcau, se tîrau pe coaste, după ce exterminaseră stejarii şi fagii ...

SFÎRŞIT

POSTFAȚĂ

Rosny Aîné, Demiurgul

Prezentînd A Martian Odyssey *(Odiseea marțiană) de Stanley G. Weinbaum, în numărul din iulie 1934 al revistei „Wonder Stories" („Povestiri uimitoare"), editorul Hugo Gernsback și redactorul-șef Charles Hornig își dădeau frîu liber entuziasmului: „Autorul de față a scris o povestire științifico-fantastică atît de nouă, atît de spumoasă, încît se distinge, întrecîndu-le, de celelalte povestiri pe teme interplanetare". Această apreciere elogioasă se datora mai ales capacității autorului de a descrie într-o manieră credibilă forme de viață cu totul diferite de cele terestre și ale căror acțiuni sînt, pentru noi, paradoxale sau chiar lipsite de sens. Desigur că, față de reprezentările antropomorfe care populau cărțile și revistele S.F. publicate în Statele Unite, struțul inteligent și celelalte exemplare ale faunei marțiene constituiau o deschidere spre înțelegerea mai exactă și mai cuprinzătoare a noțiunii de posibilă stranietate a altor lumi. Dar „inovația" nu era decît o adaptare, sau o redescoperire, a unei viziuni caracteristice multor texte anterioare, aparținînd scriitorilor europeni.*

O prezentare exhaustivă ar trebui să înceapă, probabil, cu saturnienii celebrului chimist englez Humphrey Davy din Consolation in Travel, or The last Days of Philosopher *(Călătoria consolatoare, sau Ultimele zile ale filozofului, 1830), „ființe gigantice de o formă indescriptibilă", prevăzute cu membrane-aripi și cu „un mare număr de tuburi mobile încolăcite". Să presupunem însă că lucrarea lui Davy, ca și* Star ou Psi de Cassiopée *(1854) a lui C. I. Defontenay (pe Rudar, unul din sateliții planetei Star, trăiește „o specie de ființe având forma și volumul unei bășici alungite") erau greu accesibile specialiștilor S.F. de pe celălalt țărm al Atlanticului. Cunoscîndu-le alergia la învățarea oricărei limbi străine, să le acordăm circumstanțe atenuante și în privința ignorării galeriei de extratereștri neantropomorfi din romanele lui Maurice Renard, Jean de la Hire, Cyril-Berger, Albert Bailly etc. Cum să ne explicăm însă amnezia lor cînd e vorba despre născocirile lui Wells: „fluturii" raționali din* Oul de cristal *(1897), marțienii tentaculari din* Războiul lumilor *(1898), seleniții insectiformi din* Primii oameni în Lună (1901)? ... *Dar să nu cerem responsabililor unui magazin popular din 1934 să știe ceea ce ignora, în 1960, unul dintre istoricii* en titre *ai S.F.-ului anglo-saxon, Sam Moskowitz, care scria despre aceeași* Odisee marțiană: *„Această cotitură dădea o nouă dimensiune narațiunii despre «strania întîlnire» interplanetară" (în* Explorers of the Infinite*).*

Printre argumentele cele mai convingătoare ale priorității europene și în acest domeniu particular al fantasticului științific se înscrie, desigur, Navigatorii infinitului *(1925). Problema diversității for-*

melor vieții raționale constituie, de altfel, o preocupare constantă a lui Rosny Aîné, începînd cu Xipehuzii *(1887), capodoperă incontestabilă și necontestată a genului. Cu o mie de ani înaintea nașterii civilizațiilor Mesopotamiei, tribul Pjehu întîlnește Formele din pădurea Kzur: „O nălucire li se arătă nomazilor. Mai întîi un mare cerc de conuri albăstrii, translucide, cu vîrful în sus, avînd fiecare mărimea cam a unei jumătăți de om. Cîteva dungi luminoase, cîteva circumvoluții întunecate erau presărate pe suprafața lor; toate aveau la bază o stea orbitoare. Mai departe, la fel de stranii, se vedeau un fel de straturi verticale, destul de asemănătoare scoarței de mesteacăn și împestrițate cu elipse multicolore. Mai erau încă, ici și colo, Forme aproape cilindrice, diferite de altfel, unele subțiri și înalte, altele scunde și groase, toate de culoarea bronzului, punctate cu verde, toate avînd, ca și straturile, punctul de lumină caracteristic". O însemnare din* Jurnalul *fraților Goncourt demonstrează că stranietatea acestor ființe corespunde unei intenții programatice a autorului:*

„Duminică 29 iulie, 1888.

... El (Rosny) îmi vorbește despre pasiunea lui pentru enigmatic, neagă că l-ar imita pe Poe, pe care-l califică drept Balzac al fantasticului, spunînd că el caută căi noi și că, în Xipehuzii, *născocirile lui sînt altele decît acelea ale americanului creînd în* Gordon Pym *făpturi cu dinți roșii ..."*

Mai tîrziu, contestînd afirmațiile criticilor literari care susțineau că Wells se inspirase parțial din opera lui — Xipehuzii, Le cataclysme *(1888),* La

legende sceptique *(1889) au apărut înaintea* Mașinii timpului *(1895) — Rosny continua: „De altfel, există o deosebire fundamentală între Wells și mine în ceea ce privește modul de a construi ființe inedite. Wells preferă organisme care prezintă încă o mare analogie cu cele pe care le cunoaștem, pe cînd eu imaginez cu plăcere creaturi fie minerale, ca în* Xipehuzii, *fie alcătuite dintr-o altă substanță decît substanța noastră, fie încă trăind într-o lume guvernată de alte energii decît ale noastre: feromagnetalii, care apar episodic în* La mort de la Terre, *aparțin primei dintre aceste trei categorii".*

Ce sînt feromagnetalii? Aglomerări de corpusculi feromagnetici de culoare violetă. „Alcătuirea lor este cu totul neobișnuită. Ea nu admite decît o singură substanță: fierul (...) Ansamblul este plastic și nu comportă nici un lichid. Dar ceea ce caracterizează mai ales noile organisme este o extremă complicație și o permanentă instabilitate a stării magnetice (...) Scriitorii erei radioactive ni-l înfățișează pe fiecare individ ca fiind alcătuit din trei grupuri, cu o tendință vizibilă, în fiecare grup, către forma elicoidală. În acea epocă, ei nu puteau să se deplaseze cu mai mult de cinci sau șase centimetri în douăzeci și patru de ore (...) Acum, am mai spus-o, ajung să parcurgă doi metri pe oră. Pe deasupra, ei comportă aglomerări de trei, cinci, șapte sau chiar nouă grupuri, a căror formă este foarte variată. Un grup, compus dintr-un număr considerabil de corpusculi feromagnetici, nu poate subzista solitar: el trebuie să fie completat de două, patru, șase sau opt alte grupuri." Feromagnetalii constituie deci un regn mineral prin excelență, în

plină evoluție, înzestrat cu o conștiință elementară. Ca și în cazul xipehuzilor, existența lor se dovedește pînă la urmă a fi incompatibilă cu aceea a oamenilor. Și dacă xipehuzii dispar în încleștarea cu reprezentanții unei rase tinere și viguroase, feromagnetalii asistă, crescînd și înmulțindu-se, la stingerea ultimelor comunități izolate, copleșite de cataclismele naturale care au dus la pierderea surselor de apă în măruntaiele globului.

Moartea Pămîntului *a apărut, în volum, în 1912. Exact peste un deceniu,* Uimitoarea călătorie a lui Hareton Ironcastle avea să propună cititorilor *o nouă aventură imaginară a cunoașterii altor forme insolite de viață. Ținuturile neexplorate din Africa în care ajunge eroul împreună cu însoțitorii săi îi adăpostesc pe Oamenii-Solzoși: „Aveau poziția verticală, ca oamenii, deși picioarele lor semănau cu cele de mistreț, iar de la genunchi în jos, cu labele de șopîrlă. Trupurile le erau acoperite de lamele translucide, amestecate cu peri verzui, iar capul nu amintea exact un cap de om sau de animal: cilindric, terminat cu un fel de con acoperit cu mușchi, era de culoarea malachitei. Gura triunghiulară părea să aibă trei buze, nasul se reducea la trei găuri eliptice și ochii erau înfundați în orbite cu marginile zimțate, ca niște ferăstraie. Acești ochi aveau o fosforescență schimbătoare, cu reflexe purpurii, portocalii și galbene. Mîinile, cu patru gheare, opozabile altor trei, n-aveau palme . . . " E lesne de văzut că imaginația scriitorului asamblează, de data aceasta, elemente ale unor viețuitoare cunoscute, ceea ce reprezintă o abdicare parțială de la ambițiosul său program. Parțială, pentru că în paginile ace-*

luiaşi roman apare o veritabilă împărăţie a plantelor, unde mimoze gigantice, atingînd uneori înălţimea arborilor sequoia, dispun de o energie ale cărei efecte seamănă cu cele ale acceleraţiei, ştiind să-şi coordoneze eforturile, să se apere şi să atace de la distanţă. La întrebarea lui Ironcastle dacă asta înseamnă inteligenţă, prietenul său, botanistul Samuel Darnley, răspunde: „Poate că da... şi poate că nu. Acţiunile vegetalelor sînt în mod sigur logice, dar logica aceasta corespunde atît de limitat împrejurărilor, e atît de identică sie însăşi, calitativ şi cantitativ, cînd trebuie să facă faţă unor primejdii identice, în sfîrşit, e atît de puţin capricioasă, încît n-o pot compara în sine cu inteligenţa umană (...) Într-un sens, reacţia vegetală seamănă cu un fenomen mineral, dar cu o spontaneitate şi o varietate care aduc cu inteligenţa. Deci e un fenomen inclasabil".

Evident, ideea apariţiei pe Pămînt a unor astfel de specii raţionale neumane este discutabilă, din punct de vedere ştiinţific. Ea nu constituie însă un exerciţiu de ingeniozitate şi nici instrumentul unei nelinişti premeditate şi sterile. Rosny Aîné este sincer preocupat de viitorul omenirii, de primejdiile pe care aceasta ar putea fi nevoită să le înfrunte. Că este aşa ne-o demonstrează chiar Navigatorii infinitului. *În definitiv, stăvilirea ofensivei zoomorfilor prin colaborarea dintre astronauţi, tripezi şi eterali nu e decît o alegorie a posibilităţii de a rezista naturii dezlănţuite aici, pe Pămînt.*

Xipehuzii, feromagnetalii, mimozele gigantice, zoomorfii, eteralii ar fi fost de ajuns pentru a-l si-

tua pe Rosny Aîné în primul eşalon al creatorilor de vieţi insolite. Scriitorul a mers însă şi mai departe, lăsîndu-şi imaginaţia să exploreze tărîmul de dincolo de hotarele lumii vizibile. O povestire publicată în 1895 este intitulată chiar O altă lume. *Eroul, înzestrat cu însuşiri care-l diferenţiază net de semenii săi, discerne încă din copilărie prezenţa unui alt regn: „Pe solul cafeniu-închis, iată cîteva forme împrăştiate; se mişcă, se opresc, palpită la o mică înălţime. Sînt de mai multe soiuri, diferite prin contur, prin mişcare, mai ales prin aşezarea, desenul şi nuanţele liniilor care le traversează. Aceste linii constituie, la urma urmei, esenţa făpturii lor şi, copil fiind, îmi dau seama foarte bine de asta. În timp ce masa formei lor este spălăcită, cenuşie, liniile sînt aproape totdeauna strălucitoare. Ele alcătuiesc reţele foarte complicate, ele emană din centre, ele iradiază, pînă ce se pierd, devin imprecise. Nuanţele lor sînt nenumărate, curbele — infinite. Aceste nuanţe variază în cazul aceleiaşi linii, ca şi, mai puţin, al aceleiaşi forme. În ansamblu, fiinţa poate fi reprezentată printr-un contur destul de neregulat, dar foarte distinct, prin centre de iradiere, prin linii multicolore care se încrucişează din belşug. Cînd se mişcă, liniile trepidează, oscilează, centrele se contractă şi se dilată, în timp ce conturul se schimbă puţin". Copilul se mulţumeşte să observe şi să se minuneze. Adolescentul simte că povara acestui secret îi devine intolerabilă, părăseşte casa părintească şi caută un om căruia să i se poată încredinţa, cu care să întreprindă efortul anevoios de*

descifrare a universului moedigenilor, cum a botezat el, de la început, formele invizibile.

Cu un an înaintea morții, Rosny Aîné avea să reia ideea nebănuitei coexistențe într-o povestire densă, intitulată În lumea varianților *(1939). Eroul ei, Abel, nu mai este însă doar un observator și apoi un cercetător pasionat al Vieții variante. Printr-un mister genezic neexplicat, el aparține totodată lumii noastre și celeilalte lumi, descrisă de astă dată mult mai vag: „... ei (varianții) nu aveau, ca animalele și vegetalele noastre, structuri fixe; o serie de forme, mereu schimbătoare, se desfășurau într-o ordine aproape constantă, revenind asupra lor însele și formau astfel individualități ciclice (...) Diversitatea lor era la fel de mare, poate chiar întrecea diversitatea faunei și florei noastre. Speciile inferioare aveau cicluri lente și monotone. Pe măsură ce se urca în ierarhie, variațiile deveneau mai rapide și mai complexe; pe treptele cele mai înalte, mai multe cicluri se desfășurau împreună, contopite și distincte în același timp". Abel pendulează o vreme între cele două regnuri, trăindu-și plenar dubla existență. Apoi, întrucît treptele evoluției biologice sînt decalate în timp, varianții fiind multicentenari, el părăsește lumea oamenilor, aparținînd în continuare numai universului nevăzut...*

Înrudirea dintre O altă lume *și* În lumea varianților *nu este incidentală și nu constituie un caz singular în opera lui Rosny Aîné. Preocuparea absorbantă, aproape obsesivă a scriitorului de „a construi ființe inedite" duce la repetări și reveniri menite să precizeze și să adîncească intențiile inițiale. Acest travaliu seamănă uneori cu acela al*

pictorului sau al sculptorului care își desăvîrșește mereu lucrările schițate la începutul carierei, finisîndu-le în diverse ipostaze. Soluția de continuitate este uneori evidentă: zoomorfii derivă din feromagnetali, fiind, ca și ei, anhidri și alcătuiți în virtutea principiului imparității, extrăgîndu-și energia necesară din sol, extinzîndu-și dominația cu o irezistibilă lentoare. Eteralii reprezintă versiunea vizibilă a moedigenilor. Ciocnirile dintre aceștia din urmă le amintesc pe cele dintre xipehuzi, iar modul lor de a se hrăni cu forța vitală a semenilor mai slabi, fără a-i ucide, este cvasi-identic cu comportamentul zoomorfilor.

Nu vom continua jocul similitudinilor, considerînd exemplele de mai sus pe deplin edificatoare. Vom încerca, în schimb, o rapidă incursiune în universul ideatic al scriitorului, fără a părăsi domeniul precis delimitat al investigației noastre. Așadar, cum vede Rosny Aîné contactul dintre oameni și celelalte întruchipări ale rațiunii?

La început, ca o tragedie a incompatibilității: oamenii și xipehuzii nu pot coexista, viața unora înseamnă dispariția brutală a celorlalți. Regnul feromagnetalilor e mai puțin grăbit să cucerească Pămîntul, dar proliferarea lui implacabilă, favorizată de convulsiile planetei, are drept rezultat instaurarea dominației minerale asupra spațiilor lipsite de freamătul vieții organice. Un proces similar este stopat, pe Marte, datorită intervenției expediției terestre. Remarcabilă ni se pare a fi, în toate aceste ipostaze posibile ale confruntării, lipsa de ostilitate față de ceea ce ne este străin, sau chiar potrivnic.

Jacques Laverande, povestitorul din Navigatorii infinitului, *prieten pasionat al tripezilor, gîndeşte totuşi astfel: „Nu mi se părea de dorit ca un regn relativ tînăr şi poate în drum spre realizări grandioase să fie nimicit de un regn pe care condiţiile mediului trebuiau să-l facă să dispară, pînă la urmă. Îmi era de ajuns ca tripezii să continue să trăiască, fără teama unei nimiciri premature". Targ, ultimul reprezentant al omenirii, înţelege că e vorba despre* moartea Pămîntului *doar pentru regnul său şi, refuzîndu-şi eutanasia, se întinde în mijlocul feromagnetalilor însetaţi de hemoglobină: „Apoi, fără trufie, cîteva fărîme din cea din urmă viaţă omenească trecură în Viaţa Nouă". În sfîrşit, după nimicirea xipehuzilor, Bakhun, eroul semincţiilor nomade, meditează la marginea pădurii Kzur: „... mi-am îngropat fruntea în palme şi un vaiet se înalţă din inima mea. Căci acum, cînd xipehuzii nu mai sînt, sufletul meu îi regretă şi eu îl întreb pe Unic ce Fatalitate a vrut ca splendoarea Vieţii să fie mînjită de Tenebrele Crimei!"*

La temelia acestei atitudini de o superbă generozitate se află respingerea neechivocă a antropocentrismului care domina gîndirea contemporanilor scriitorului şi ale cărui urmări se fac simţite şi astăzi. Marţienii tripezi sînt lipsiţi de multe trăsături fizice omeneşti, dar echipajul „Stellarium"-ului este cucerit de graţia lor intrinsecă. Acelaşi Jacques Laverande se întreabă, tulburat: „Trebuie deci să admitem că frumuseţea nu-i o simplă adaptare a unui fragment al realităţii universale la realitatea noastră umană?" Şi după o detaliere nu tocmai avan-

tajoasă a reliefului chipului omenesc, el afirmă, exprimînd fără îndoială şi opinia autorului, „posibilitatea existenţei unor frumuseţi perceptibile pentru noi şi totuşi complet străine de mediul şi de evoluţia noastră". *De aici, dragostea eroului pentru „Graţia", o iubire fără asemănare cu aceea terestră, pecetluind parcă apropierea dintre două specii raţionale pe care condiţiile le-au făcut să evolueze diferit.*

Un ultim cuvînt tocmai despre aceste condiţii. Navigatorii infinitului *a apărut în 1925 (partea a doua a romanului,* Astronauţii, *a rămas în sertarele scriitorului şi a fost publicată postum abia în 1960), fiind redactat, probabil, în perioada aşteptării efervescente a marii opoziţii dintre Pămînt şi Marte, care avusese loc cu un an înainte. „Marina şi forţele terestre ale Statelor Unite se aflau în alertă, cu aparatele cele mai sensibile oferite de tehnologia acelui timp, în aşteptarea mult doritelor semnale — scrie undeva cunoscutul astronom Carl Sagan. Cel mai bun criptograf al armatei era mobilizat pentru cazul în care ar fi fost nevoie să se descifreze mesaje neinteligibile." Din păcate, prelucrarea datelor obţinute de oamenii de ştiinţă n-a dus la rezultate incurajatoare. Iar astăzi, după jumătate de secol, credinţa în existenţa unei vieţi marţiene este considerată drept o manifestare anacronică a dorinţei omului de a nu fi singur în Univers.*

Nu vom face apel la cele mai recente supoziţii ale savanţilor sovietici şi americani, întemeiate pe descoperirea văilor unor foste rîuri marţiene. În definitiv, literatura ştiinţifico-fantastică nu îşi pro-

pune să concureze tratatele și manualele astronomice, ci să înfățișeze implicațiile umane ale pătrunderii în Cosmos. Iată de ce sîntem întru totul de acord cu Ray Bradbury cînd afirmă că „sentimentul omului față de celelalte planete, această pasiune ciudată și intensă, a constituit principala pîrghie a întregii aventuri spațiale la care asistăm". Și rolul unor cărți ca Navigatorii infinitului *în ecloziunea acestui sentiment nu mai trebuie demonstrat.*

Lector: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Bun de tipar: 18 VI 1974
Apărut: 1974
Comanda nr.: 792
Tiraj: 31 500 broșate
Coli de tipar: 12

Tiparul executat sub comanda nr. 275, la Întreprinderea Poligrafică „Crișana", Oradea str. Moscovei nr. 5
Republica Socialistă România